

KURUL KARARLARI

Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumundan:

KURUL KARARI

Karar No: 75935942-050.01.04 – [01/309]

Karar Tarihi: 12.12.2019

Konu: Faizsiz Finans Kuruluşlarının Bağımsız Denetimini Yürüten Denetçiler İçin Etik Kurallar'ın Yayınlanması

660 sayılı KHK'nın 9'uncu maddesi ve uyarınca; uluslararası standartlarla uyum sağlamak üzere, İslami Finans Kuruluşları Muhasebe ve Denetim Kuruluşu (AAOIFI) tarafından "*Code of Ethics for Accountants and Auditors of Islamic Financial Institutions*" başlığıyla yayımlanan Standardın mevzuata kazandırılması amacıyla *Faizsiz Finans Kuruluşlarının Bağımsız Denetimini Yürüten Denetçiler İçin Etik Kurallar*'ın yayımlanmasına karar verilmiştir.

TÜRKİYE DENETİM STANDARTLARI

**FAİZSİZ FİNANS KURULUŞLARININ BAĞIMSIZ DENETİMİNİ YÜRÜTEN
DENETÇİLER İÇİN ETİK KURALLAR**

**FAİZSİZ FİNANS KURULUŞLARININ BAĞIMSIZ DENETİMİNİ YÜRÜTEN
DENETÇİLER İÇİN ETİK KURALLAR
İÇİNDEKİLER**

---

1. Giriş
2. Etik Kuralların Amaçları
3. Etik Kuralların Yapısı
4. Bölüm 1: Denetçiler İçin Etik İlkelerin Dini Dayanakları
5. Bölüm 2: Denetçiler İçin Etik İlkeler
6. Bölüm 3: Denetçiler İçin Etik Davranış Kuralları
7. “-”
8. Yürürlük Tarihi

Faizsiz Finans Kuruluşlarının Bağımsız Denetimini Yürüten Denetçiler İçin Etik Kurallar

1. Giriş

Muhasebe, İslam dininin Farz-ı Kifaye¹ olarak gerekli kıldığı mesleklerden biridir. Teknik tanımlarına ilaveten muhasebe; Fikhî hükümlerin yerine getirilmesinde, hakların adil biçimde kaydedilmesi, ölçümü ve hak sahipleri arasında dağıtımı için kullanılan bir vasıta"dır. Adil olma kavramı (adalet), Kur'an-ı Kerim'de birçok ayette² geçmektedir; *{Süpheşiz Allah, adaleti, iyilik yapmayı, yakınlara yardım etmeyi emreder...}*¹ ve *{Allah size, emanetleri mutlaka ehline vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emrediyor...}*². Adalet kavramının muhasebe felsefesinde "önyargı taşımama" olarak bilinen bir karşılığı da vardır. Muhasebe ve denetim standartları ilkesel olarak bu kavramın hayata geçirilmesine öncülük etse de adalet esasen etik bir değerdir. Bu sebeple mesleki görev veya hizmetlerini yerine getirirken denetçilere yol gösterecek etik kurallara ihtiyaç bulunmaktadır.

Etik kuralların ahlaki açıdan ikna gücüne sahip olabilmesi için bu kuralların temel ve ilkelerinin dayanabileceği sağlam ve meşru bir kaynağı olmalıdır. Böylece kuralların getirdiği hükümlere uyulması için gereken dayanak sağlanmış olacaktır. Bağımsız denetçiler için mevcut etik kurallar tamamen insan muhakemesine dayanır. Bu kuralların uygulanabilirliği mesleki aidiyet duygusuna, mesleği geliştirme ve müşterilerin -ve daha geniş anlamda- kamuoyunun güvenini kazanma arzusuna dayanır. Bu kuralların uygulanması yasal bir zorunluluk da olabilir. İslami bakış açısıyla, denetçilerin³ uyucağı etik kurallar ise temel olarak (önceki tüm dayanaklara ilaveten) İslam inancının ve Fikhin ilke ve kurallarına dayanır. Ayrıca Fikhî ilke ve kurallar; bu etik kurallara, amaçları bakımından diğer tüm saiklerin üzerinde, sürekli ve değişmez, dini kaynaklı potansiyel bir yaptırım gücü sağlar. Buna ilaveten, Fikhî kaynaklı etik ilkeler; Fikhin evrenselliği ile hem değişmez hem de esnek olması gibi hususiyetlerinden faydalanır. Muhasebe, toplumun değerlerine ve etik anlayışına duyarlı bir meslek olduğundan, Müslüman toplumların ahlak ve değer anlayışları bu mesleği etkilemelidir. Bu sebeple böyle bir toplumda, almış olduğu mesleki ve uygulamalı eğitimin yanı sıra, İslam ahlakı ve değerleri de denetçinin karakterine ve davranışlarına yansımalıdır.

Faizsiz Finans Kuruluşlarının Bağımsız Denetimini Yürüten Denetçiler İçin Etik Kurallarda (Etik Kurallar veya Kurallar) belirlenen etik davranış kuralları, Faizsiz Finans Kuruluşlarının (FFK) bağımsız denetimini yürüten denetçilere uygulanır. Denetçi, denetim sırasında yardımcıların ve kendisine bağlı çalışanların bu Kurallara uymasından sorumludur. İlave kurallar getiren ve Fikhî ilke ve kurallara aykırı olmayan başka mesleki etik kuralların bulunması durumunda, bu tür ilave kurallara da uyulur.

¹ Farz-ı Kifaye: Toplumun bazı fertlerinin yapması sebebiyle tamamından düşen yükümlülüktür. Yapanlar sevabını alır, ancak türünden yapılmadığı takdirde toplumun tamamı sorumlu olur. (www.diyaret.gov.tr).

² Kur'an-ı Kerim ayetlerinin Türkçe mealleri, Diyanet İşleri Başkanlığının "Kur'an-ı Kerim Meali"nin 17. baskısından (Ankara, 2009) alınmıştır.

³ Nahl Suresi, 90

⁴ Nisâ Suresi, 58

2. Etik Kuralların Amaçları

Bu Kurallar, denetçiler için Fıkhî ilke ve kurallar esas alınarak oluşturulan etik bir çerçeve ortaya koyar. Bu sebeple denetçilerin, dini inançları nedeniyle ve Allah-u Teâlâ'nın emirlerine uyma ve yasakladıklarından sakınmanın yolu olarak bu Kurallara uyma motivasyonuna sahip olduğu kabul edilir. Ayrıca, denetçiler Fıkhî ilke ve kurallara aykırı olmayan etik kurallarda yer alan etik ilkelere uyma motivasyonuna da sahip olacaktır. Denetçilerin mesleki hizmetlerini yürütürken bu Kurallarda bahsi geçen etikle ilgili yol gösterici hükümlere uymalarının, aşağıdaki amaçların gerçekleştirilmesine hizmet etmesi beklenmektedir:

- 2/1. Denetçilerin normal mesleki etik sorumluluklarına ilaveten, İslami açıdan herhangi bir eylemin etik olarak kabul edilebilir bir davranış olarak görülüp görülmediğini belirtmeye ve mesleki uygulamalara dâhil olan etik konulara dikkatlerini çekerek denetçilerin etik farkındalığını geliştirmeye yardımcı olmak.
- 2/2. Finansal tablolarda sunulan finansal bilgilerin doğruluğu ve güvenilirliğini sağlamak ve böylece bu bilgilerin inandırılığını ve denetçinin sunduğu mesleki hizmetlere duyulan güveni artırmak. İlave olarak, hem FFK'nın hem de FFK'nın ilgili taraflarının çıkarlarının daha iyi korunmasını sağlamak.

3. Etik Kuralların Yapısı

Kurallar üç bölümden oluşmaktadır:

- (a) Denetçiler için etik ilkelerin dini dayanakları
- (b) Denetçiler için etik ilkeler
- (c) Denetçiler için etik davranış kuralları

Birinci bölüm, denetçiler için etik ilkelerin dini dayanaklarını ve inanç ilkelerini açıklar. İkinci bölüm, dini dayanaklardan türetilmiş genel etik ilkeler ile Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (Kurum) tarafından yayımlanan "Bağımsız Denetçiler İçin Etik Kurallar"da yer alan ve Fıkhî ilke ve kurallara aykırı olmayan etik ilkeleri kapsar. Uygulanacak prosedürlerle ilgili olan üçüncü bölüm, ikinci bölümde belirlenen genel etik ilkelerden türetilmiş etik davranış kurallarını içerir. Bu etik davranış kurallarının amacı, mesleki görev veya hizmetlerini yerine getirirken etikle ilgili ortaya çıkan hususlarda Fıkhî ve mesleki bir bakış açısıyla hangi davranışın kabul edilebilir olup olmadığı konusunda denetçilere rehberlik sağlamaktır.

4. Bölüm 1: Denetçiler İçin Etik İlkelerin Dini Dayanakları

Etik ilkeler, dinin ayrılmaz bir parçasıdır. İslam, etik ilkelere büyük bir değer vermekte ve bu kuralları, "*Ben (başka değil, sadece) (iyi), güzel ahlaki tamamlamak (uygulamak) için gönderildim*"⁴ Hadis-i Şerifinde de teyit edildiği üzere hukukun amaçlarından biri

⁴ Muvatta, Husnü'l Halk, 8; Hadislerle İslam, III, 11.

olarak görmektedir. Bunların dışında yer alan etik kurallar ise, sadece İslam inancından kaynaklanan kendine özgü kurallardır. Etik ilkelerin başlıca dini dayanakları şunlardır:

4/1. Dürüstlük

İslam, dürüstlüğü yüksek değer veren bir din olup, dürüstlüğün tüm davranışlara hâkim olmasını sağlar. Ayrıca İslam, denetçilerin ve sorumlu diğer kişilerin görevlerin icrası için yetkin ve yeterli nitelikleri haiz olmalarını gerektiren liyakate değer verir. Bu husus; *{... Her hâlde ücretle tuttuklarının en hayırlısı, güçlü ve güvenilir olan bu adam olacaktır...}*⁵ ayetinde ve ayrıca *"Hepiniz çobansınız; hepiniz güttüğünüz sürüden sorumlusunuz"*⁶ ve *"Sana bir şey emanet eden kişiye emanetini (hakkıyla koruyarak) iade et. Sana hainlik edene sen hainlik etme"*⁷ Hadis-i Şeriflerinde de buyrulmuştur. Dürüstlüğe atfedilen yüksek önem, kendisine inananlar için İslam'ın selamet (güven) olarak görülmesinden de anlaşılabilir. Bu durum, inananların Allah-u Teâlâ'ya, kendilerine ve toplumlarına karşı dürüst olmalarını gerektirir. Bu husus; *{ Şüphesiz biz emanetini*** göklere, yere ve dağlara teklif ettik de onlar onu yüklenmek istemediler, ondan çekindiler. Onu insan yükledi. Çünkü o çok zalimdir, çok cahildir.}*⁸ ayetiyle de ortaya konmuştur.

4/2. İnsanın yeryüzündeki halifelîği ilkesi

Allah-u Teâlâ, Kur'an-ı Kerim'de halifelik ilkesini şöyle buyurmaktadır; *{...Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım...}*⁹, *{O, sizi yeryüzünde halifeler (oraya hâkim kimseler) yapan, size verdiği nimetler konusunda sizi sınamak için bazınızı bazınıza derece derece üstün kılandır...}*¹⁰ ve *{... sizi yeryüzünden (topraktan) yarattı ve sizi oranın îmarında görevli (ve buna donanımlı) kıldı...}*¹¹. Bunun anlamı, Allah-u Teâlâ'nın yeryüzünün mâmur edilmesi konusunda insana görevlendirdiğidir. Bu halifelik, hâkimiyetin Allah-u Teâlâ'ya ait olduğu ve insanın mal sahibi olmasının, kendi başına bir amaç olmaktan ziyade kendisi, ailesi ve toplumuna düzgün bir hayat sağlama aracı olduğu esasına dayanır. Ayrıca insan mal sahibi olurken ve mallarını elden çıkarırken Allah-u Teâlâ'nın emir ve yasaklarına uymalıdır, zira Hadis-i Şeriflerde belirtildiği üzere insan bu mallardan sorumludur ve malı nasıl edindiğinden ve kullandığından hesaba çekilecektir.¹²

⁵ Kasas Suresi, 26

⁶ Buhari, "İtk", 17; Müslim, "İmaret", 20

⁷ Tirmizi, Büyü, 38; Hadislerle İslam, III, 581.

⁸ "Emanet" kavramı, Faizsiz Finans Kuruluşları Muhasebe ve Denetim Kurulu (AAOİFİ) tarafından yayımlanan orijinal metinde; "Allah-u Teâlâ'nın emrettiği güven, ahlaki sorumluluk, dürüstlük ve tüm yükümlülükler" şeklinde ifade edilmektedir.

⁹ Ahzâb Suresi, 72

¹⁰ Bakara Suresi, 30

¹¹ En'âm Suresi, 165

¹² Hüd Suresi, 61

¹³ Hadis-i Şerif metni şu şekildedir: "Kıyamet gününde insanı şu beş şeyden sorguya çekilmedikçe yerinden ayırtamaz: Ömrünü nerede ve ne suretle harcadığından; ilmi ile ne yaptığından; malını nereden kazandığından ve nerelere sarf ettiğinden; vücudunu, sıhhatini nerede ve ne suretle yıpratmıştı." Tirmizi, Kıyamet, 1; Riyâzül-Salihin: 410.

İslam'ın her alana nüfuz eden amaçları vardır, bunlardan biri de mülkiyetin korunmasıdır. Buna göre mallar ve sermaye fayda sağlamayacak şekilde boşa harcanmamalı ve israf edilmemeli veya yasaklanan konularda (örneğin, faizli işlemler) kullanılmamalı ya da bunların haksız veya Allah-u Teâlâ ve kullarının mülkiyet üzerindeki haklarını inkâr edecek şekilde ticareti yapılmamalıdır. İslam'ın yasakladığı herhangi bir husus, sözlü veya yazılı hiçbir şekilde desteklenmemelidir. Allah-u Teâlâ şöyle buyurur; *{... İyilik ve takva (Allah'a karşı gelmekten sakınma) üzere yardımlaşın. Ama günah ve düşmanlık üzere yardımlaşmayın...}*¹³.

Dolayısıyla denetçi, meslekî sorumluluklarını yerine getirirken bu ilkeye uymak zorundadır.

4/3. İhlas

İhlas, denetçilerin işlerini yaparken Allah-u Teâlâ'nın emirlerine uymaya çalışmaları ve riyakârlık, böbürlenme, yaranma, şöret veya gösteriş peşinde olmamalarıdır. İhlas sahibi olmak; denetçinin, kendisini dış etki ve baskılara maruz bırakmamasını ve işini, meslekî bir sorumluluğun yanı sıra dini bir görev olarak da benimsemesini gerektirir. İyi niyetin, olumlu bir davranışı ibadet hâline getirmesi İslam'ın yerleşmiş esaslarından biridir. Bu nedenle, denetçinin olağan işiyle ilgili yerine getirdiği görev ve meslekî sorumlulukları da bir tür ibadet hâline gelir. Dolayısıyla denetçi, maddi kazanç ve övgü elde etmeyi yegâne amaç olarak görmediğinde, çabalarının karşılığında elde ettiği maddi kazanç ve övgünün yanı sıra Allah-u Teâlâ'nın takdirine de mazhar olur.

4/4. Takva

Takva; insanın doğrudan ayrılmasına ve günah işleme eğilimi göstermesine yol açan, özellikle mal mülk söz konusu olduğunda, İslami hükümlerin ihlalinden kaynaklanabilecek olumsuz sonuçlardan kendisini korumak amacıyla kişinin gizli ve açık biçimde Allah-u Teâlâ'dan korkmasıdır. Takva sahibi olmak için, Allah-u Teâlâ'nın emir ve yasaklarına riayet etmek gerekir. Takvanın ön şartlarından birisi de insanın iyiliği emretmesi, kötülükten men etmesi ve doğru yoldan sapmamak için kendisini korumasıdır. Allah-u Teâlâ şöyle buyurur; *{Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten nasıl sakınmak gerekiyorsa öylece sakının ve siz ancak Müslümanlar olarak ölün.}*¹⁴ Allah-u Teâlâ şöyle de buyurmaktadır; *{... Kim Allah'a karşı gelmekten sakınırsa, Allah ona bir çıkış yolu açar. Onu beklediği yerden rızıklandırır...}*¹⁵. Bir başka ayette Allah-u Teâlâ şöyle buyurmaktadır; *{Andolsun zamana ki, insan gerçekten ziyân içindedir. Ancak, iman edip de sâlih ameller işleyenler, birbirlerine hakkı tavsiye edenler, birbirlerine sabrı tavsiye edenler başka (Onlar ziyanda değillerdir).}*¹⁶. Allah-u Teâlâ ayrıca şöyle buyurmaktadır; *{Sizden, hayra*

¹³ Mâide Suresi, 2

¹⁴ Âl-i İmrân Suresi, 102

¹⁵ Talâk Suresi, 2-3

¹⁶ Asr Suresi, 1-3

*çağırın, iyiliği emreden ve kötülükten men eden bir topluluk bulunsun. İşte kurtuluşa erenler onlardır.}*¹⁷. Hadis-i Şerifte ise şöyle buyrulmaktadır; *“Nerede olursan ol Allah'tan kork! Kötülük yaparsan, peşinden hemen iyilik yap ki, kötülüğü silip götürsün. İnsanlara karşı güzel ahlakla davran”*¹⁸.

Bu sebeple denetçi, mesleki görevlerini yerine getirirken Allah-u Teâlâ'dan korkar.

4/5. Erdemli olma ve işini mükemmel yapma

Denetçi, kendisini sadece işini ve mesleki görevlerini yerine getirmekle sınırlandırmamalı, aynı zamanda kendisine verilen görevleri mümkün olan en iyi şekilde yaparak işinde erdemlilik ve mükemmellik derecesine ulaşmaya da gayret etmelidir. Bu dereceye; akademik vasıflar, uygulama deneyimi ve yaptığı iş kapsamında dini bir görev olan dini bilgiye sahip olmaksızın ulaşamaz. Allah-u Teâlâ şöyle buyurmaktadır; *{Şüphesiz Allah, adaleti, iyilik yapmayı, yakınlara yardım etmeyi emreder...}*¹⁹ ve *{... İyilik edin. Şüphesiz Allah iyilik edenleri sever.}*²⁰. Hadis-i Şerifte şöyle buyrulmaktadır; *“... Biriniz bir iş yaptığında onu en güzel şekilde yapın. Zira Allah kişinin, işini sağlam yapmasından hoşlanır”*²¹ ve *“Allah, her işte ihsânî (güzel davranmayı ve işi iyi yapmayı) emretmiştir”*²².

4/6. Allah-u Teâlâ korkusuyla davranma

Allah-u Teâlâ insanların davranışlarını görmektedir ve insanlar da bu durumu bilerek O'nun hoşuna gitmeyen davranışlardan kaçınmalıdır. Buna göre denetçi, üstlerinin veya diğer insanların görüşü ne olursa olsun Allah-u Teâlâ korkusuyla hareket etmelidir. Bu davranış biçimi insanın kendisini kontrol etmesidir ve bu kontrol zamana ve kişiye göre ya da denetçinin haklarını alıp alamamasına göre değişmez. Allah-u Teâlâ şöyle buyurmaktadır; *{... Şüphesiz Allah, üzerinizde bir gözleyicidir.}*²³ ve ayrıca; *{Herkesin kazandığını görüp gözeten Allah inkâr edilir mi?...}*²⁴. Günümüzdeki etik kurallara göre de bulunması gereken ve içten gelen bir güdüyle yerine getirilen kendi kendini kontrol etme, yerde ve gökte kendisinden hiçbir şey gizlenemeyecek olan Allah-u Teâlâ'nın kullarını gördüğü düşüncesine ve inancına dayanmazsa zayıflayabilir. Allah-u Teâlâ şöyle buyurmaktadır; *{... Çünkü O, gizliyi de bilir, ondan daha gizli olanı da.}*²⁵.

¹⁷ Âl-i İmran Suresi, 104

¹⁸ Tirmizi, *Birr*, 55; Riyâzül's-Salihîn: 61

¹⁹ Nahl Suresi, 90

²⁰ Bakara Suresi, 195

²¹ Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr*, XXIV,306; Hadislerle İslam, VII, 539

²² Müslim, “Sayd”, 57; Hadislerle İslam, III, 149

²³ Nisâ Suresi, 1

²⁴ Ra'd Suresi, 33

²⁵ Tâhâ Suresi, 7

4/7. Allah-u Teâlâ'ya hesap verilecek olması

Allah-u Teâlâ'ya hesap verilecek olması; Allah-u Teâlâ'nın, yapılan tüm işleri gördüğü, küçük ve büyük her davranış için Kıyamet Gününde Allah-u Teâlâ'ya hesap verileceği inancıdır. Bu sebeple denetçi, Allah-u Teâlâ'nın kendisini cezalandırabileceği her şeyden kaçınarak buna karşı önlemler almalıdır (kendi kendine hesap verme). Allah-u Teâlâ şöyle buyurmaktadır; *{Artık kim zerre ağırlığınca bir hayır işlerse, onun mükâfatını görecektir. Kim de zerre ağırlığınca bir kötülük işlerse, onun cezasını görecektir}*²⁶; *{... Şüphesiz Allah, her şeyin hesabını gereği gibi yapandır.}*²⁷; *{... Hesap görücü olarak Allah yeter.}*²⁸; *{... Şüphesiz Allah, hesabı çabuk görendir.}*²⁹. Bu sebeple denetçi; Allah-u Teâlâ başta olmak üzere, yaşadığı topluma, mesleğine, müşterilerine ve nihai olarak kendisine karşı sorumlu olduğunu hiçbir zaman unutmamalıdır.

Denetçi, tüm davranışları için kendi kendini hesaba çekmelidir. Hz. Ömer'in (r.a.) bir sözü şu şekildedir; *"Hesaba çekilmeden önce kendinizi hesaba çekin, şüphesiz kendilerini dünyada hesaba çekenler için ahiret hesabı daha kolay olacaktır ve tartıya konulmadan önce amellerinizi tartın"*³⁰. Kendi kendine hesap verme; iman ve ahiret inancıyla, kişinin amellerinden dolayı taşıdığı sorumlulukla, mükâfat ve ceza ile ilişkilendirilmezse, herhangi bir anlam taşımaz.

5. Bölüm 2: Denetçiler İçin Etik İlkeler

Fıkhi ilke ve kurallara aykırı olmaması şartıyla Kurum tarafından yayımlanan Bağımsız Denetçiler İçin Etik Kurallarda yer alan ilkeler ile denetçiler için etik ilkelerin dini dayanakları esas alınarak aşağıdaki etik ilkeler belirlenmiştir:

5/1. Güvenilirlik

Denetçi, mesleki görev veya hizmetlerini yerine getirirken güvenilir ve dürüst olmalıdır. Güvenilirlik ayrıca denetçinin dürüstlük ve doğruluk gibi değerlere üst düzeyde sahip olmasını gerektirir ve bu ilke kapsamında denetçi kendi müşterisine sunduğu mesleki hizmetleri yerine getirirken edindiği bilgilerin gizliliğine riayet eder. Ayrıca denetçi kasıtlı olarak bilgi ve gerçekleri yanlış biçimde sunamaz.

5/2. Meşruiyet

Denetçi, mesleki görev veya hizmetlerini yerine getirmesiyle ilgili her hususun Fıkhi ilke ve kurallara uygun olduğundan emin olmalıdır.

²⁶ Zilzâl Suresi, 7-8

²⁷ Nisâ Suresi, 86

²⁸ Nisâ Suresi, 6

²⁹ Âl-i İmrân Suresi, 199

³⁰ Ahmed, *Kitabü'z Zühhd*, I, 99. (Beirut: 1999)

5/3. Tarafsızlık

Denetçi; adil, tarafsız, yansız, çıkar çatışmalarından uzak, şekilde ve esasta bağımsız olmalıdır. Tarafsızlık ilkesi gereği denetçi, kendi mesleki muhakemesini kullanırken ve görevlerini yerine getirirken başkalarının etkisi altında kalmamalıdır.

5/4. Mesleki yeterlik ve özen

Denetçi mesleki görev veya hizmetlerini yerine getirirken yetkin ve donanımlı olmalıdır. Böylece denetçi söz konusu görev veya hizmetleri; Allah-u Teâlâ'ya, topluma, mesleğine, müşterilerine ve kendisine karşı sorumluluklarını yerine getirmek için elinden geleni yaparak özenli ve düzgün biçimde yerine getirebilir.

5/5. İnanç esaslarına göre davranma

Denetçinin tutum ve davranışları, Fıkhî ilke ve kurallardan kaynaklanan inanç değerleriyle tutarlı olmalıdır.

5/6. Mesleki davranış ve teknik standartlar

Denetçi, görevlerinin icrası sırasında 3 üncü bölümde açıklanan mesleki davranış kurallarını gözetmeli ve Kurum tarafından yayımlanan Faizsiz Finans Denetim Standartlarına (FFDS'lere) uymalıdır.

Bu Kurallarda yer alan güvenilirlik, tarafsızlık, mesleki yeterlik ve özen gibi etik ilkelerin bir kısmının hem İslam'dan hem de denetim mesleğinden kaynaklanan ortak dayanakları vardır. Dini meşruiyet ve inanç esaslarına göre davranma gibi diğer ilkeler tamamen İslami esaslara dayanmaktadır. Mesleki davranış ve teknik standartlar gibi bazı etik ilkeler ise Fıkhî ilke ve kurallara aykırı olmayan mesleki bir dayanağa sahiptir.

6. Bölüm 3: Denetçiler İçin Etik Davranış Kuralları

Denetçiler için etik davranış kuralları, 2 nci bölümde açıklanan etik ilkelere dayanmaktadır. Bu kurallar, denetçilerin mesleki görev veya hizmetlerini yerine getirirken uymaları gereken asgari etik davranış yükümlülükleri olarak kabul edilmelidir. Aşağıdaki paragraflarda dayandıkları etik ilkeye göre gruplandırılmış olan temel etik davranış kurallarının bazılarının ayrıntıları verilmiştir:

6/1. Güvenilirlik ilkesine dayalı etik davranış kuralları

Denetçi, mesleki görev veya hizmetlerini azami güvenilirlik, dürüstlük ve doğruluk seviyesinde yerine getirir. Denetçinin özellikle aşağıdaki sorumlulukları vardır:

6/1/1. Lehte ve alçayhte bilgiler ile mesleki muhakeme ve görüşlerini dürüstçe, doğru ve yeterince şeffaf bir biçimde sunmak ve iletme.

6/1/2. Mevzuatta veya FFDS'lerde açıklama zorunluluğu bulunmadıkça, mesleki görev veya hizmetlerini yerine getirirken edindiği gizli bilgileri açıklamaktan kaçınmak.

6/1/3. Mesleki görev veya hizmetlerini yerine getirirken edindiği gizli bilgileri üçüncü tarafların çıkarlarına veya etik olmayan biçimde kendi lehine kullanmaktan kaçınmak.

6/1/4. “-”

6/2. Dini meşruiyet ilkesine dayalı etik davranış kuralları

Denetçi, mesleki görev veya hizmetlerin yerine getirilmesiyle ilgili her hususun dini meşruiyetini doğrulamaktan sorumludur. Bu bağlamda denetçi, her zaman Allah-u Teâlâ’ya, topluma, mesleğine, müşterilerine ve kendisine karşı sorumluluklarını göz önünde bulundurur. Aşağıdaki davranış kuralları meşruiyet ilkesine dayanmaktadır:

6/2/1. Denetçi, Allah-u Teâlâ’ya karşı sorumluluğunu yerine getirmesinin diğer sorumluluklarını yerine getirmesine vesile olacağına inanarak ve diğerlerine kıyasla buna öncelik vererek Allah-u Teâlâ’ya karşı sorumluluklarını mümkün olan en iyi şekilde gerçekleştirmelidir.

6/2/2. Denetçi, finansal işlemlerle ilgili Fikhî ilke ve kuralları bilmekten sorumludur. Bu sebeple denetçi, finansal işlemlerle ilgili zorunlu ve yeterli eğitimi almalıdır.

6/2/3. Denetçi, FFK’nın faizsiz finans danışma komitesi (danışma komitesi) tarafından belirlenen Fikhî ilke ve kuralları dikkate alarak denetlediği olayların dini meşruiyetini doğrulamaktan sorumludur. Denetçi ayrıca mesleki görev veya hizmetlerini yerine getirirken bu ilke ve kurallara uyumlu davranmalıdır.

6/2/4. Denetçi, faaliyetleri ve genel anlamda mesleki görev veya hizmetleri yerine getirmesiyle ilgili davranışlarının meşruiyetini belirlerken, Fikh’in resmi referans çerçevesi teşkil etmesi dolayısıyla, danışma komitesi tarafından belirlenen Fikhî ilke ve kurallara bağlı kalmaktan sorumludur. Fikhî ilke ve kurallara uygun olmayan bir davranış kanunlara veya mesleğe ilişkin yerleşik uygulamalara uygun olsa dahi meşru sayılmaz.

6/3. Tarafsızlık ilkesine dayalı etik davranış kuralları

Denetçi, şekilde ve esasta bağımsızlığını korumaktan sorumludur. Bu sebeple denetçi, tarafsız ve adil davranmasını tehdit edebilecek çıkar çatışmalarını içeren durumlardan kaçınır. Denetçi ayrıca mesleki muhakemesinin tarafsızlığını sağlamak için kendisini başkalarının etkisine maruz bırakmaktan ve bilgileri yanlış biçimde sunmaktan kaçınır. Tarafsızlık ilkesi kapsamında denetçilerin sorumlulukları aşağıda belirtilmiştir:

6/3/1. Mesleki muhakemede bulunurken tarafsızlığını tehdit edebilecek her türlü hediye, bağış veya ağırlanmayı reddetmek.

- 6/3/2. Müşteriyle kişisel veya ailevi ilişkisinin bulunması gibi, tarafsızlığını ve mesleki bağımsızlığını tehdit edecek biçimde, hizmet sunduğu kişilerle şekilde ve esasta çıkar çatışmalarından kaçınmak.
- 6/3/3. Müşteride önemli oranda pay/hisse sahibi olmak veya müşterinin kendisiyle ya da ilişkili olduğu diğer kuruluşlarla başka biçimde finansal çıkar ilişkisi içinde olmak gibi, şekilde veya esasta mesleki bağımsızlığını zedeleyebilecek durumlardan kaçınmak.
- 6/3/4. Finansal tablo denetimlerinde, tarafsızlığını kaybetmemek için müşteriyi denetlerken diğer mesleki hizmetleri sunmaktan kaçınmak.
- 6/3/5. Mesleki görev veya hizmetleri yerine getirirken denetçinin bağımsızlık ve tarafsızlığına zarar verici bir etkisi olduğu için şarta bağlı ücretlendirmeden (örneğin, denetim ücretini denetlenen FFK'nın gelirinin belirli bir yüzdesi olarak tanımlamak gibi inceleme sonuçlarına bağlı ücret belirlemek) kaçınmak.
- 6/4. Mesleki yeterlik ve özen ilkesine dayalı etik davranış kuralları
- Denetçi, mesleki görev veya hizmetlerini özenle ve düzgün biçimde yerine getirirken Allah-u Teâlâ'ya, topluma, mesleğine, müşterisine ve kendisine karşı sorumludur. Denetçinin özellikle aşağıdaki sorumlulukları vardır:
- 6/4/1. Uygun düzeyde akademik ve mesleki yetkinlik kazanmak, finansal işlemlere ilişkin Fıkhî konular bakımında yeterli düzeyde bilgi sahibi olmak ve sürekli becerilerini geliştirerek ve yeni yayımlanan muhasebe ve denetim standartları başta olmak üzere denetim mesleğindeki yeni gelişmelerden haberdar olarak yetkinliğini sürdürmek.
- 6/4/2. Mesleki görev veya hizmetleri yerine getirmek için gerekli yetkinliğe sahip olmaksızın veya bu hizmetleri etkin biçimde yerine getirmesini sağlayacak yeterli danışmanlık ve desteği olmaksızın bu hizmet veya görevleri yerine getirmeyi kabul etmekten kaçınmak.
- 6/4/3. Fıkhî ilke ve kurallar ile bunlara aykırı olmayan ulusal ve uluslararası mevzuata uygun biçimde mesleki görev veya hizmetleri yerine getirirken işini yüksek kalitede yapmak.
- 6/4/4. Mesleki görev veya hizmetleri yerine getirirken entegre bir plan hazırlamak ve bu görev veya hizmetlere ilişkin denetçi yardımcısının ve kendisine bağlı çalışanların performansının kalitesini kontrol etmeyi amaçlayan bir program belirlemek.
- 6/4/5. FFK'nın hazırladığı raporların tam ve açık olduğundan ve bunların, ihtiyaca uygun ve güvenilir bilgilerin uygun biçimde analiziyle desteklendiğinden emin olmak.

6/5. İnanç esaslarına göre davranma ilkesine dayalı etik davranış kuralları

Mesleki görev veya hizmetleri yerine getirirken denetçinin tutum ve davranışları Fıkhî ilke ve kurallar esas alınarak oluşturulan dini değerlerle tutarlı olmalıdır. Denetçinin özellikle aşağıdaki sorumlulukları vardır:

- 6/5/1. Allah-u Teâlâ'nın kendisini izlediğinin sürekli bilincinde olmak (kendi kendini kontrol etme).
- 6/5/2. Kıyamet gününde Allah-u Teâlâ'ya hesap vereceğinin sürekli bilincinde olmak (kendi kendine hesap verme).
- 6/5/3. Allah-u Teâlâ'nın rızasını kazanacak ve herhangi bir baskıya boyun eğmeyecek şekilde mesleki görev veya hizmetleri yerine getirirken samimi olmak.
- 6/5/4. Sözüne yerine getirmek ve anlaşmalara uymak. Bu sorumluluk, tüm işlem ve davranışlar için temel bir gerekliliktir.
- 6/5/5. Mesleki görev veya hizmetleri düzgün ve etkin biçimde yerine getirmesini sağlayacak şekilde başkalarıyla işbirliği yapmak.
- 6/5/6. Kendisi ve birlikte iş yaptığı kişiler arasında işbirliğini ve güveni artırmak amacıyla Allah-u Teâlâ'nın rızası için sevgi ve kardeşlik göstermek.
- 6/5/7. Başkalarıyla iş yaparken merhametli ve nazik olmak ve mesleğini yürütürken karşılaştığı sorunları ele alırken sabırlı olmak.
- 6/5/8. Yardımcılarına ve kendisine bağlı çalışanlara iyi örnek olmak.

6/6. Mesleki davranış ve teknik standartlar ilkesine dayalı etik davranış kuralları

Mesleki davranış kuralları, mesleki görev veya hizmetleri yerine getirirken FFDS'ler gibi teknik standartların yanı sıra etik standartlara uymayı gerektirir. Bu bağlamda denetçinin aşağıdaki sorumlulukları vardır:

- 6/6/1. FFDS'lere uymak.
- 6/6/2. Mesleki görev veya hizmetleri özenle yerine getirmek.
- 6/6/3. Mesleki görev veya hizmetleri yerine getirirken dürüstlük, tarafsızlık veya bağımsızlığını zedeleyebilecek bir faaliyet veya davranış içinde olmaktan ya da mesleği itibarsızlaştıracak ve güvenilirliğini zedeleyecek bir kişisel tutum veya davranıştan kaçınmak. Bunun için denetçinin aşağıdakileri yerine getirmesi gerekir:
  - (a) Mesleğin statüsüyle uyumlayacak şekilde veya uygun olmayan biçimde kendisini tanıtmaktan ve işini pazarlamaktan kaçınmak,
  - (b) Sahip olduğu nitelik veya uzmanlık ile sunabileceği mesleki hizmetler için abartılı iddialarda bulunmaktan kaçınmak,
  - (c) Diğer denetçilerin işlerini kötülemekten kaçınmak ve

(ç) Yeni bir iş almak veya bir müşteriye kendisine yönlendirmesi için diğer denetçilere komisyon ödemekten kaçınmak.

6/6/4. Mevcut denetçinin yerine geçmesi istendiğinde yeni denetçi; mevcut denetçinin değiştirilmesine yönelik sebepleri öğrenmelidir ve değişiklik sebeplerinin kabul edilebilir olmaması veya bu sebeplerin mevcut denetçinin Fıkhi ilke ve kuralları ihlal etmeyi veya FFDS'lere uyumdan sapmasına yol açan baskılara boyun eğmeyi reddetmesiyle ilgili olması durumunda bu yeni görevlendirmeyi (seçilmeyi) kabul etmekten kaçınır. Yeni denetçi bu bağlamda kendisine açıklanan her türlü bilgiyi kesinlikle gizli tutmalıdır.

7. “-”

8. Yürürlük Tarihi

Faizsiz Finans Kuruluşlarının Bağımsız Denetimini Yürüten Denetçiler İçin Etik Kurallar, yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

KURUL KARARI

Karar No: 75935942-050.01.04 – [01 / 310]

Karar Tarihi: 12.12.2019

Konu: Faizsiz Finans Denetim Standardı 5
Finansal Tabloların Bağımsız Denetiminde
Bağımsız Denetçinin Hata ve Hileye İlişkin
Sorumlulukları'nın Yayınlanması

660 sayılı KHK'nın 9'uncu maddesi ve uyarınca; uluslararası standartlarla uyum sağlamak üzere, İslami Finans Kuruluşları Muhasebe ve Denetim Kuruluşu (AAOIFI) tarafından "*Auditing Standard No. (5) Auditor's Responsibility to Consider Fraud and Error in an Audit of Financial Statements*" başlığıyla yayınlanan Standardın mevzuata kazandırılması amacıyla *Faizsiz Finans Denetim Standardı 5 Finansal Tabloların Bağımsız Denetiminde Bağımsız Denetçinin Hata ve Hileye İlişkin Sorumlulukları'nın* yayınlanmasına karar verilmiştir.

TÜRKİYE DENETİM STANDARTLARI

FAİZSİZ FİNANS DENETİM STANDARDI 5

***FİNANSAL TABLOLARIN BAĞIMSIZ DENETİMİNDE BAĞIMSIZ DENETÇİNİN HATA VE
HİLEYE İLİŞKİN SORUMLULUKLARI***

FAİZSİZ FİNANS DENETİM STANDARDI 5

FİNANSAL TABLOLARIN BAĞIMSIZ DENETİMİNDE BAĞIMSIZ DENETÇİNİN HATA VE HİLEYE İLİŞKİN SORUMLULUKLARI

İÇİNDEKİLER

	Paragraf
Giriş.....	1-3
Hatanın Tanımı ve Hata İçeren Durumlar	4
Hilenin Tanımı ve Hile İçeren Durumlar.....	5
Denetçinin Sorumluluğu.....	6-7
Mesleki Şüphencilik.....	8-9
Hata ve Hilenin Değerlendirilmesi ve Denetim Prosedürleri	10-12
Denetçi Raporuna Olan Etkisinin Dikkate Alınması.....	13
Belgelendirme.....	14-16
Yönetimin ve Üst Yönetim Biriminin Sorumlulukları.....	17-19
Yönetim Beyanları.....	20
Yürürlük Tarihi.....	21

Finansal Tabloların Bağımsız Denetiminde

Bağımsız Denetçinin Hata ve Hileye İlişkin Sorumlulukları

Giriş

1. Bu faizsiz finans denetim standardının (FFDS) amacı; faizsiz finans kuruluşlarının (FFK) finansal tablolarının denetiminde, hata ve hile riskinin değerlendirilmesinde denetçinin sorumluluğuna yönelik rehberlik sağlamaktır. Hata ve hilenin önlenmesi ve tespit edilmesinde esas sorumluluk, FFK'nın yönetiminden ve üst yönetiminden sorumlu olanlara aittir. Ancak denetçi, denetim prosedürlerini planlar ve uygularken ve bunların sonuçlarını değerlendirirken, hata ve hile kaynaklı "önemli yanlışlık" riskini de dikkate alır.

Bu FFDS'de geçen "denetim" terimi "bağımsız denetimi", "denetçi" terimi ise "bağımsız denetçi"yi ifade eder.

2. Bu Standart;
  - (a) Hata ve hilelerin ayırt edici özelliklerine ve denetçinin bunlara ilişkin sorumluluğunun sınırlarına ilişkin rehberlik sağlar.
  - (b) Bir FFK'nın finansal tablolarında, hata ve hileye ilişkin sorgulama ve müzakereler ile hata ve hileye ilişkin bir göstergenin bulunması durumunda denetçi tarafından uygulanacak asgari prosedürleri tanımlar.
  - (c) Bir FFK'da hata ve hileyi değerlendirirken denetçiye yönetim beyanlarına ilişkin rehberlik sağlar.
3. Bu Standart, Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (Kurum) tarafından yayımlanan tüm FFDS'lerle birlikte dikkate alınır. Bu standart, FFK'ya ilişkin ilave hükümler yerine getirilirken hata ve hilenin değerlendirilmesi konusunda Kurum tarafından yayımlanan Bağımsız Denetim Standartlarını (BDS'leri) tamamlar.

Hatanın Tanımı ve Hata İçeren Durumlar

4. Hata, bazı tutar veya açıklamalara finansal tablolarda yer verilmemesi dâhil, kasıtlı olmadan yapılan aşağıdaki gibi yanlışlıkları ifade eder:
  - (a) Kurum tarafından yayımlanan Faizsiz Finans Muhasebe Standartlarında (FFMS'ler) ifade edildiği üzere; olayların gözden kaçırılması veya yanlış yorumlanmasından kaynaklanan yanlış bir muhasebe tahmini,
  - (b) Muhasebeleştirme, ölçüm, sunum ve açıklamalara ilişkin FFMS'lerde belirtilen muhasebe ilkeleri ve standartlarının uygulanmasındaki bir yanlışlık,
  - (c) Fıkhi ilke ve kuralların yanlış uygulanması ve yanlış gözden geçirilmesi.

Hilenin Tanımı ve Hile İçeren Durumlar

5. Hile; yönetimden, üst yönetimden sorumlu olanlardan, çalışanlardan veya üçüncü taraflardan bir veya birden fazla kişinin, haksız veya yasalara aykırı bir menfaat elde etmek amacıyla yaptığı aldatma içeren aşağıdaki gibi kasıtlı eylemlerdir:

- (a) Katılım bankaları söz konusu olduğunda yatırım hesabı sahiplerinin (YHS) ve faizsiz sigorta şirketleri söz konusu olduğunda poliçe sahiplerinin (PS) fonlarının kötüye kullanılması gibi FFK, yatırımcılar ve diğer üçüncü taraflar arasındaki sözleşmelerin ihlali,
- (b) Kârların FFK ve YHS/PS arasında kasıtlı olarak yanlış dağıtılması,
- (c) FFK'nın, sözleşmelerin ihlali dâhil, YHS ve PS'nin fonlarını amacı dışında kullanması,
- (ç) Bazı faaliyetlerin ve bilgilerin, yönetim tarafından FFK'nın faizsiz finans danışma komitesine (danışma komitesi), denetçilere, yatırımcılara veya pay sahiplerine kasıtlı olarak açıklanmaması,
- (d) Kurum tarafından yayımlanan faizsiz finans standartlarının ve danışma komitesinin fetva, karar ve yönergelerinin kasıtlı olarak sürekli ihlal edilmesi ve yanlış yorumlanması,
- (e) FFK'nın finansal tablolarını gerçeğe aykırı sunmak amacıyla belge ve kayıtların kasıtlı olarak manipüle edilmesi.

Denetçinin Sorumluluğu

6. FFDS 1, "Bağımsız Denetimin Amacı ve İlkeleri" dikkate alındığında; finansal tabloların denetiminin amacı, denetçinin, finansal tabloların tüm önemli yönleriyle Fikhî ilke ve kurallara, Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (Kurum) tarafından yayımlanan Faizsiz Finans Muhasebe Standartlarına ve finansal kuruluşun faaliyet gösterdiği ülkede geçerli ulusal muhasebe standartları, mevzuat ve uygulamalarına uygun olarak hazırlanıp hazırlanmadığına ilişkin bir görüş vermesini sağlamaktır. FFDS'lere ve BDS'lere uygun yürütülen bir denetim; bir bütün olarak finansal tabloların hata veya hile kaynaklı önemli yanlışlık içermediğine dair makul güvence sağlamak amacıyla tasarlanır. Yürütülen bir denetim caydırıcı olabilir, ancak denetçi hata ve hilenin önlenmesinden sorumlu değildir ve sorumlu tutulamaz.
7. Ancak denetçi, hata ve hileyi tespit etmek amacıyla denetimin tasarlanması ve planlanmasında, makul çaba sarf etmez ve/veya önemli hata ve hileden haberdar olup bunu yetkili kuruma raporlamak için gerekli adımları atmazsa, ihmal ve kusurlu davranıştan sorumlu tutulur.

Mesleki Şüphencilik

8. Denetçi, FFDS 1'e uygun olarak, mesleki şüphencilik içinde hareket ederek denetimi planlar ve yürütür (Bkz.: 6 ncı paragraf). Böyle bir tutum, denetçinin aşağıdakilerin uygun şekilde belirlenmesi ve değerlendirmesi için gereklidir:
  - Yönetimin, Kurum tarafından yayımlanan faizsiz finans standartlarına ve danışma komitesi tarafından yayımlanan tüm fetva, karar ve yönergelerine uygunluk sağlaması ve bunları uygulaması. Ayrıca danışma komitesi raporu, yönetimin Fikhî ilke ve kurallara uygunluk sağlamasına ilişkin denetçinin vardığı sonuçlar için tek başına dayanak olamaz.

- Finansal tablolarda hata ve hile kaynaklı “önemli yanlışlık” riskini artıran hususlar (örneğin, yönetimin özellikleri ve kontrol çevresi üzerindeki etkisi, sektör koşulları, faaliyetlerin niteliği ve finansal istikrar).
  - Denetçinin finansal tabloların önemli yanlışlık içerdiğinden şüphelenmesine yol açan şartlar.
  - Yönetim beyanlarının güvenilirliğinin sorgulanmasına yol açan mevcut (denetçinin önceki denetimlerden edindiği bilgiler dâhil) kanıtlar.
9. Yukarıdakiler de dikkate alınarak, denetçi, denetimde aksini gösteren bir kanıt olmadığı sürece, kayıt ve belgelerin gerçek olduğunu kabul etmeye yetkilidir. Dolayısıyla, FFDS'lere ve BDS'lere uygun olarak yürütülen bir denetim, nadiren belgelerin gerçek olduğunun ispatlanmasını içerir. Denetçinin belgelerin gerçek olduğunu ispat etme konusunda eğitilmiş veya uzman olması da beklenmez.

Hata ve Hilenin Değerlendirilmesi ve Denetim Prosedürleri

10. Denetçi denetimi planlarken; finansal tabloların yanı sıra YHS/PS fon gelir ve bakiyesi ile varlıklarının, hata ve hile kaynaklı “önemli yanlışlık” riski içerebileceğini değerlendirir.
11. Yönetimin sorgulanmasına ek olarak, sorgulamalar aşağıdakileri içerir:
- Fıkhi ilke ve kurallar hakkında mesleki muhakeme, bunların yorumlanması, bunlara uygunluk sağlanması ve bunların uygulanmasıyla ilgili olarak danışma komitesi üyeleri ile yapılan müzakereler,
  - Kurum tarafından yayımlanan faizsiz finans standartlarına, FFMS'lere ve danışma komitesi tarafından yayımlanan fetva, karar ve yönergelerine yönetim tarafından nasıl uygunluk sağlandığına ilişkin yapılan müzakereler,
  - Fıkhi ilke ve kurallara uygunluğun belirlenmesi amacıyla yapılan Fıkhi incelemelerin kapsadığı işlemlerin boyutu,
  - YHS/PS'nin bakiyesi, gelir ve varlık yatırımlarıyla ilgili faaliyetler ile yönetim üzerindeki kontrollerin kapsamı,
  - YHS/PS fon bakiyesi, gelir ve varlıklarının korunması için Fıkhi ilke ve kurallara ve Kurum tarafından yayımlanan FFMS'lere uygun şekilde etkin iç kontrol sistemlerinin geliştirilmesi ve uygulanması.
12. Denetçi, yönetimin, denetim komitesinin veya danışma komitesi üyelerinin, şüphelenilen, tespit edilen, araştırılan ve/veya rapor edilen herhangi bir hata ve hileden haberdar olup olmadığını sorgular.

Denetçi Raporuna Olan Etkisinin Dikkate Alınması

13. Denetçinin, finansal tabloların hata ve hile kaynaklı önemli yanlışlık içerdiği sonucuna varması durumunda, bunun denetim açısından etkilerini değerlendirir. Bu durumda denetçi, FFDS 2'nin 27-46 ncı paragrafları uyarınca, denetime sınırlı olumlu görüş içeren bir rapor düzenleyerek veya raporunda görüş vermekten kaçınarak, devam edip

etmeyeceğine karar verir.

Belgelendirme

14. Denetçi, risk değerlendirme sürecinde belirlediği hata ve hile riski faktörlerini ve bu gibi faktörlere verdiği karşılıkları belgelendirir. Denetimin yürütülmesi sırasında, ilave denetim prosedürlerinin gerektiğini değerlendirmesine sebep olan hata ve hile riski faktörlerini belirlemesi durumunda denetçi, bu risk faktörlerinin varlığını ve bunlara vereceği karşılıkları belgelendirir.
15. Denetçi, denetim görüşünü desteklemek için kanıt sağlama açısından önemli olan hususları belgelendirir ve bu çalışma kâğıtları, denetçinin muhakemede bulunmasını gerektiren tüm önemli konularla ilgili gerekçelerini ve bu muhakemelerden elde ettiği sonuçları gösterir. Yapısal riskten veya kontrol riskinden kaynaklanan “önemli yanlışlık” riskinin değerlendirilmesinde hata ve hile riski faktörlerinin önemi sebebiyle denetçi, belirlediği hile riski faktörlerini ve kendisinin uygun olduğunu değerlendirdiği yönetimin verdiği karşılıkları belgelendirir.
16. Denetçi, danışma komitesi üyeleriyle yapılan müzakereleri ve Kurum tarafından yayımlanan faizsiz finans standartları ile danışma komitesinin yayımladığı fetva, karar ve yönergelerle desteklenen bu tür müzakerelerin sonuçlarını belgelendirir.

Yönetimin ve Üst Yönetim Biriminin Sorumlulukları

17. Hata ve hilenin önlenmesi ve tespitinde esas sorumluluk, FFK'nın üst yönetimden sorumlu olanlarla FFK'nın ve YHS/PS'nin fonlarının yönetiminden sorumlu olanlara aittir. Yönetim, Faizsiz Finans Kuruluşu Çalışanları İçin Etik Kurallar'la uyumlu uygun prosedürler oluşturur, dürüstlük ve yüksek etik değerler kültürü yaratır ve bu kültürü devam ettirir ve FFK içerisinde hata ve hilenin önlenmesi ve tespit edilmesi için uygun kontrolleri oluşturur. Ayrıca yönetim, FFK'nın tüm faaliyetlerine Fikhî ilke ve kuralların uygulanması ile ilgili hükümler hakkında kontrol ve prosedürler de oluşturur.
18. FFK'nın üst yönetiminden sorumlu olanlar; muhasebe ve finansal raporlama sistemlerinin doğruluğundan, bunlar üzerindeki riskin izlenmesi, finansal kontrol ve Fikhî ilke ve kurallara uygunluk sağlanması dâhil uygun kontrollerin oluşturulmasından yönetimin gözetimi aracılığıyla sorumludur.
19. Denetçi yönetimin, Fikhî ilke ve kurallara uygunluk sağlayan, uygun bir iç kontrol sistemi geliştirip geliştirmediğini değerlendirir.

Yönetim Beyanları

20. Denetçi yönetimden aşağıdakileri de içeren yazılı beyanları alır:
  - (a) Kurum tarafından yayımlanan faizsiz finans standartları hükümlerinin tamamına ve danışma komitesinin fetva, karar ve yönergelerine uygunluk sağlanmıştır.
  - (b) Yönetim tarafından FFK'da hata ve hileye ilişkin olarak bilinen ilgili tüm hususlar açıklanmıştır.
  - (c) YHS/PS'nin sözleşme hükümlerinin tamamına uygunluk sağlanmıştır.

- (ç) Danışma komitesinin fetva, karar ve yönergelerinin tamamı denetçilere sunulmuştur.
- (d) YHS/PS'nin bakiye, gelir ve varlıkları üzerinde gerekli kontroller bulunmaktadır. Yönetim, hata ve hileyi önlemek ve tespit etmek amacıyla muhasebe ve iç kontrol sistemlerinin tasarlanmasına ilişkin sorumluluğunu yönetim beyanları vasıtasıyla kabul eder.

Yürürlük Tarihi

21. Bu FFDS, 1 Ocak 2020 tarihinde ve sonrasında başlayacak hesap dönemlerinin denetiminde uygulanmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

KURUL KARARI

Karar No: 75935942-050.01.04 – [01 / 311]

Karar Tarihi: 12.12.2019

Konu: Faizsiz Finans Denetim Standardı 4 Bağımsız Denetçi Tarafından Fihkî İlke ve Kurallara Uygunluğun Test Edilmesi'nin Yayınlanması

660 sayılı KHK'nın 9'uncu maddesi ve uyarınca; uluslararası standartlarla uyum sağlamak üzere, İslami Finans Kuruluşları Muhasebe ve Denetim Kuruluşu (AAOIFI) tarafından "*Auditing Standard No. (4) Testing for Compliance with Sharia's Rules and Principles by an External Auditor*" başlığıyla yayımlanan Standardın mevzuata kazandırılması amacıyla *Faizsiz Finans Denetim Standardı 4 Bağımsız Denetçi Tarafından Fihkî İlke ve Kurallara Uygunluğun Test Edilmesi* 'nin yayımlanmasına karar verilmiştir.

TÜRKİYE DENETİM STANDARTLARI

FAİZSİZ FİNANS DENETİM STANDARDI 4

***BAGIMSIZ DENETÇİ TARAFINDAN FIKHİ İLKE VE KURALLARA UYGUNLUĞUN TEST
EDİLMESİ***

FAİZSİZ FİNANS DENETİM STANDARDI 4

BAĞIMSIZ DENETÇİ TARAFINDAN FIKHİ İLKE VE KURALLARA UYGUNLUĞUN TEST EDİLMESİ

İÇİNDEKİLER

	Paragraf
Giriş.....	1-4
Fikhî İlke ve Kurallara Uygunluk Sağlanmasına Dair Bağımsız Denetçinin Sorumlulukları.....	5-8
Denetçinin Çalışmasının Kapsamı	9-15
Denetçi Raporunda Danışma Komitesinin Raporuna Atıfta Bulunulması	16
Denetçinin Taslak Raporunun Danışma Komitesine Sunulması.....	17
Yürürlük Tarihi.....	18

Bağımsız Denetçi Tarafından

Fıkhî İlke ve Kurallara Uygunluğun Test Edilmesi

Giriş

1. Bu Faizsiz Finans Denetim Standardının (FFDS) amacı, Fıkhî ilke ve kurallara uygun olarak faaliyetlerini yürüten bir finansal kuruluşun finansal tablolarının denetimini yürüten bir bağımsız denetçinin, Fıkhî ilke ve kurallara uygunluğu test etmesine ilişkin standartlar oluşturmak ve rehberlik sağlamaktır.
2. Bu FFDS'nin amaçları açısından “denetçi” terimi, yalnızca bağımsız denetçiyi; “denetim” terimi ise “bağımsız denetimi” ifade eder. “Denetçi” ve “denetim” terimleri, faizsiz finans kuruluşu (FFK) ile ilişkilendirilebilecek herhangi bir iç denetim fonksiyonu için kullanılmaz.
3. Faizsiz finans hükümlerine uygunluğu test ederken denetçi, FFK'nın¹ Fıkhî ilke ve kurallara uygunluk sağladığına dair makul güvence sağlayan yeterli ve uygun denetim kanıtı elde eder. FFDS 1'de belirtildiği üzere makul güvence; “denetçinin bir bütün olarak finansal tabloların önemli yanlışlık içermediği sonucuna varması için gerekli denetim kanıtlarının toplanmasına ilişkin bir kavramdır. Makul güvence tüm denetim süreciyle ilgilidir.” FFDS 1 ayrıca, “makul güvencenin, aynı zamanda denetçinin denetim sırasında incelediği işlemlerin finansal kuruluşun faizsiz finans danışma komitesi (danışma komitesi) tarafından belirlenen Fıkhî ilke ve kurallara uygunluk sağladığına ikna olduğu anlamına geldiğini” belirtir.
4. Aşağıda belirtilen adımlar, bu FFDS'deki düzenlemeleri destekleyen hükümlerle ilgilidir.

Fıkhî İlke ve Kurallara Uygunluk Sağlanmasına Dair Bağımsız Denetçinin Sorumlulukları

5. Denetçi, finansal tablolar hakkında bir görüş oluşturmak ve bildirmekten sorumluyken; FFK yönetimi, finansal tabloların ve FFK'nın faaliyetlerinin, FFDS 1 ve FFDS 2'de düzenlendiği üzere, danışma komitesi tarafından belirlenen Fıkhî ilke ve kurallara uygunluk sağlamasından sorumludur.
6. Faizsiz Finans Yönetişim Standardı (FFYS) 1'de açıklandığı üzere, Fıkhî ilke ve kuralların yorumlanması sorumluluğu danışma komitesine aittir.
7. Denetçi, Fıkhî ilke ve kurallar konusunda bilgi sahibi olmakla birlikte danışma komitesi üyeleri ile aynı düzeyde bilgi sahibi olamayacağından, denetçiden bu ilke ve kuralları yorumlaması beklenmez.
8. Danışma komitesi tarafından yayımlanan fetva, karar ve yönergeler; denetçinin, Fıkhî ilke ve kurallara uygunluk sağlayıp sağlamadığı konusunda yaptığı değerlendirmeye

¹ “Kuruluş/kuruluşlar” terimi, katılım bankaları dâhil, faizsiz finansal kuruluşların temsil etmek için kullanılmıştır.

dayanak teşkil eder.

Denetçi; bunları, FFK'nın finansal tablolarının Fikhî ilke ve kurallara uygun olarak hazırlanıp hazırlanmadığı konusunda vardığı sonuca dayanak olarak kullanır.

Denetçinin Çalışmasının Kapsamı

9. Denetçinin sorumluluğu, FFK'nın işlemlerinin, danışma komitesi tarafından yayımlanan fetva, karar ve yönergelere uygunluk sağlayıp sağlamadığı konusunda bir görüş oluşturmaktır.
10. Denetçinin, danışma komitesi üyelerinin yetkinliğini değerlendirmek konusunda bir sorumluluğu bulunmamaktadır.
11. Denetçi, FFK'nın yeni ürünler çıkarma veya mevcut ürünlerin geliştirilme sürecinin; FFK yönetimi, iç denetim ve danışma komitesinin değerlendirmeleri dâhil Fikhî ilke ve kurallara uygunluk sağlaması için uygun prosedürler içerdiğine ikna olur.
12. Denetçi, incelemeye tabi her bir dönem için tüm yeni fetva, karar ve yönergelerin ve mevcut fetva, karar ve yönergelerdeki değişikliklerin belirlenip gözden geçirildiğinden emin olmak için incelemelerine bu hususlara yönelik prosedürleri dâhil eder.
13. Denetçi, çalışma kapsamının bir parçası olarak, FFYS 2 uyarınca FFK tarafından sunulan tüm ürün çeşitlerinin danışma komitesi tarafından incelemeye tabi tutulduğundan emin olmak amacıyla mevcut belgeleri inceler ve danışma komitesinin bu ürünleri Fikhî ilke ve kurallara uygun bulduğuna ikna olur. İncelemesi yapılacak belgeler arasında danışma komitesi toplantı tutanakları ile Fikhî hükümlere uygunluk sağlanmasına ilişkin FFK'ya sunulmuş danışma komitesi tarafından yayımlanan raporlar da bulunur. Denetçi bu belgelerde bulunan konuları ve bunların kendisi tarafından yürütülecek çalışma üzerindeki etkisini dikkate alır.
14. Denetçi, aynı zamanda FFK tarafından gerçekleştirilen işlemlerin danışma komitesinin fetva, karar ve yönergeleriyle tutarlı olduğunu da doğrular. Bu doğrulama denetçi tarafından test esasına dayalı olarak gerçekleştirilir. Yapılacak testin niteliği ve kapsamı, FFK'nın içinde bulunduğu şartlara bağlıdır ve bu şartların dikkatlice değerlendirilmesi sonrasında denetçi tarafından belirlenir.
15. Denetçi, ayrıca FFK'nın yönetimi tarafından yürütülen iç incelemeler, iç denetim ve FFYS 3'te düzenlenen Fikhî iç incelemelerden elde edilen bulguları gözden geçirir. Bu gözden geçirmeye ilişkin bulgular ve denetçinin incelemesi sırasında bu bulguların, denetçi tarafından yürütülen çalışmanın niteliği, zamanlaması ve kapsamını etkileyip etkilemediği dikkate alınır.

Denetçi Raporunda Danışma Komitesinin Raporuna Atrıfta Bulunulması

16. Denetçi, raporunu ancak FFK'nın Fikhî ilke ve kurallara uygunluk sağladığına ilişkin danışma komitesinin taslak raporunu dikkate aldıktan sonra sunar. Danışma komitesinin taslak raporunun, Fikhî ilke ve kurallara uygunluk sağlanmasında eksiklikler olduğuna işaret etmesi ve danışma komitesinin taslak raporuna dayanarak kendi taslak raporunu değiştirmeye karar vermesi durumunda denetçi, bu değişikliğin niteliğine ve sebeplerine ilişkin yeterli açıklama sunar.

Denetçinin Taslak Raporunun Danışma Komitesine Sunulması

17. Danışma komitesinin nihai raporu yayımlanmadan önce, denetçi taslak raporunu ve Fıkhî hükümlere uygunluk sağlanmasına ilişkin vardığı sonuçları danışma komitesine sunar.

Yürürlük Tarihi

18. Bu FFDS, 1 Ocak 2020 tarihinde ve sonrasında başlayacak hesap dönemlerinin denetiminde uygulanmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

KURUL KARARI

Karar No: 75935942-050.01.04 – [01 / 312]

Karar Tarihi: 12.12.2019

Konu: Faizsiz Finans Denetim Standardı 1 Bağımsız Denetimin Amacı ve İlkeleri'nin Yayınlanması

660 sayılı KHK'nın 9'uncu maddesi ve uyarınca; uluslararası standartlarla uyum sağlamak üzere, İslami Finans Kuruluşları Muhasebe ve Denetim Kuruluşu (AAOIFI) tarafından "*Auditing Standard No. (1) Objective and Principles of Auditing*" başlığıyla yayımlanan Standardın mevzuata kazandırılması amacıyla *Faizsiz Finans Denetim Standardı 1 Denetimin Amacı ve İlkeleri*'nin yayımlanmasına karar verilmiştir.

TÜRKİYE DENETİM STANDARTLARI

FAİZSİZ FİNANS DENETİM STANDARDI 1

BAĞIMSIZ DENETİMİN AMACI VE İLKELERİ

FAİZSİZ FİNANS DENETİM STANDARDI 1
BAĞIMSIZ DENETİMİN AMACI VE İLKELERİ
İÇİNDEKİLER

Paragraf

Giriş.....	1
Denetimin Amacı.....	2-3
Denetimin Genel İlkeleri.....	4-6
Denetimin Kapsamı	7
Makul Güvence.....	8-12
Finansal Tablolara İlişkin Sorumluluk.....	13
Yürürlük Tarihi.....	14

Bağımsız Denetimin Amacı ve İlkeleri

Giriş

1. Bu Faizsiz Finans Denetim Standardının (FFDS) amacı, Fıkhî ilke ve kurallara uygun olarak faaliyet gösteren bir finansal kuruluş tarafından hazırlanan finansal tabloların denetiminin yürütülmesinde amaç ve genel ilkeler hakkında standartlar oluşturmak ve rehberlik sağlamaktır.

Bu FFDS’de geçen “denetim” terimi “bağımsız denetimi”, “denetçi” terimi ise “bağımsız denetçi”yi ifade eder.

Denetimin Amacı

2. Finansal tabloların denetiminin amacı; denetçinin, finansal tabloların tüm önemli yönleriyle Fıkhî ilke ve kurallara, Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (Kurum) tarafından yayımlanan Faizsiz Finans Muhasebe Standartlarına (FFMS’ler) ve finansal kuruluşun faaliyet gösterdiği ülkede geçerli ulusal muhasebe standartları ve uygulamalarına uygun olarak hazırlanıp hazırlanmadığına ilişkin bir görüş vermesini sağlamaktır. Denetçi görüşünü belirtmek için “doğru ve gerçeğe uygun bir görünüm sağlamaktadır” ifadesi kullanılır.
3. Denetçi görüşü finansal tabloların güvenilirliğini artırsa da kullanıcı bu görüşü, finansal kuruluşun gelecekteki ekonomik başarısı veya yönetimin finansal kuruluşun faaliyetlerini yürütmesinin etkinliği veya verimliliği hakkında bir güvence olarak kabul edemez.

Denetimin Genel İlkeleri

4. Denetçi, “Faizsiz Finans Kuruluşlarının Bağımsız Denetimini Yürüten Denetçiler İçin Etik Kurallar”a (Etik Kurallar) ve Kurum tarafından yayımlanan ve Fıkhî ilke ve kurallara aykırı olmayan “Bağımsız Denetçiler için Etik Kurallar”a uyar. Denetçinin mesleki sorumluluklarını düzenleyen etik ilkeler aşağıdakileri içerir:
  - (a) Erdemli olma,
  - (b) Dürüstlük,
  - (c) Güvenilirlik,
  - (ç) Adil olma,
  - (d) Doğruluk,
  - (e) Bağımsızlık,
  - (f) Tarafsızlık,
  - (g) Mesleki yeterlik,
  - (ğ) Özen,
  - (h) Sır saklama (Gizlilik),
  - (i) Mesleğe uygun davranış ve
  - (i) Teknik standartlar.

5. Denetçi, Kurum tarafından yayımlanan FFDS'lere uygun olarak denetimi yürütür. Bu standartlar, temel ilkeler ve prosedürlerle birlikte diğer açıklayıcı hükümler içerir.
6. Denetçi, finansal tabloların önemli ölçüde yanlışlık içermesine sebep olan durumların bulunabileceğini kabul ederek, denetimi mesleki yeterlik ve özen içinde planlar ve yürütür. Örneğin, denetçi yönetimin beyanlarını destekleyen kanıt bulmayı beklemeli, ancak doğrudan bu beyanların kesinlikle doğru olduklarını varsaymamalıdır.

Denetimin Kapsamı

7. "Denetimin kapsamı" terimi, denetimin amacına ulaşmak için denetçinin içinde bulunulan şartlar altında uygulanmasını gerekli gördüğü denetim prosedürlerini ifade eder. FFDS'lere uygun olarak bir denetimi yürütmek için gerekli olan prosedürler denetçi tarafından; Fıkhî ilke ve kuralların ilgili hükümleri, FFDS'ler, Fıkhî ilke ve kurallara aykırı olmayan mevzuat, -uygun hâllerde- denetim sözleşmesinin şartları ve raporlama yükümlülükleri göz önünde bulundurularak belirlenir. Bağımsız Denetim Standartları (BDS'ler), Fıkhî ilke ve kurallara aykırı olmadığı sürece, FFDS'lerde ayrıntılı olarak ele alınmamış hususlarda uygulanır.

Makul Güvence

8. Denetim, bir bütün olarak finansal tabloların önemli bir yanlışlık içermediğine dair makul güvence sağlamak amacıyla tasarlanır. Makul güvence, denetçinin bir bütün olarak finansal tabloların önemli yanlışlık içermediği sonucuna varması için gerekli olan denetim kanıtlarının toplanmasına ilişkin bir kavramdır. Makul güvence, tüm denetim süreciyle ilgilidir.
9. Makul güvence aynı zamanda denetçinin, denetim sırasında incelediği işlemlerin finansal kuruluşun faizsiz finans danışma komitesi tarafından belirlenen Fıkhî ilke ve kurallara uygunluk sağladığına ikna olduğu anlamına gelir.
10. Bununla birlikte bir denetimde denetçinin, önemli yanlışlıkları tespit etme becerisini etkileyen yapısal kısıtlamalar bulunur. Bu kısıtlamalar aşağıdaki gibi etkenlerden kaynaklanır:
  - (a) İşlem ve bakiyeler test edilirken örnekleme kullanılması,
  - (b) Muhasebe ve iç kontrol sisteminin yapısal kısıtlamaları (örneğin, muvazaalı işlem ihtimali dâhil),
  - (c) Çoğu denetim kanıtının kesin olmaktan ziyade ikna edici olduğu gerçeği.
11. Ayrıca görüş oluşturmak için denetçi tarafından üstlenilen denetim işi, özellikle aşağıdaki hususlarda muhakemeye dayalıdır:
  - (a) Denetim kanıtı toplanması, örneğin, denetim prosedürlerinin niteliği, zamanlaması ve kapsamına karar verilmesi ve

- (b) Toplanan denetim kanıtlarına dayanarak sonuçlara ulaşılması, örneğin, finansal tabloların hazırlanmasında yönetim tarafından yapılan tahminlerin makul olup olmadığının değerlendirilmesi.
12. Ayrıca diğer kısıtlamalar, finansal tabloların bazı yönleri (örneğin, ilişkili taraflar arasındaki işlemler) hakkında sonuçlara ulaşmak için mevcut olan denetim kanıtlarının ikna ediciliğini etkileyebilir. Bu tür durumlarda belirli FFDS'ler, bu yönlerin niteliği sebebiyle, aşağıdakilerin bulunmadığı hallerde, yeterli ve uygun denetim kanıtı sağlayabilecek bazı prosedürleri belirler:
- (a) Normalde beklenenin ötesinde önemli yanlışlık riskini artıran olağan dışı durumlar veya
- (b) Önemli yanlışlığın bulunduğu dair herhangi bir gösterge.

Finansal Tablolara İlişkin Sorumluluk

13. Denetçi, finansal tablolar hakkında bir görüş oluşturmak ve bildirmekten sorumluyken, finansal tabloların Fıkhî ilke ve kurallara ve mevzuata uygun olarak hazırlanması ve sunulması sorumluluğu finansal kuruluşun yönetimine aittir (İlgili ülke mevzuatında belirtilen yönetim tanımı göz önünde bulundurulur). Finansal tabloların denetlenmiş olması, finansal kuruluşun yönetiminin bu sorumluluğunu ortadan kaldırmaz.

Yürürlük Tarihi

14. Bu FFDS, 1 Ocak 2020 tarihinde ve sonrasında başlayacak hesap dönemlerinin denetiminde uygulanmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumundan:

KURUL KARARI

Karar No: 75935942-050.01.04 – [01 /313]

Karar Tarihi: 12.12.2019

Konu: Faizsiz Finans Denetim Standardı 2
Bağımsız Denetçi Raporu'nun Yayınlanması

660 sayılı KHK'nın 9'uncu maddesi ve uyarınca; uluslararası standartlarla uyum sağlamak üzere, İslami Finans Kuruluşları Muhasebe ve Denetim Kuruluşu (AAOIFI) tarafından "*Auditing Standard No. (2) Auditor's Report*" başlığıyla yayınlanan Standardın mevzuata kazandırılması amacıyla *Faizsiz Finans Denetim Standardı 2 Bağımsız Denetçi Raporu*'nun yayınlanmasına karar verilmiştir.

TÜRKİYE DENETİM STANDARTLARI

FAİZSİZ FINANS DENETİM STANDARDI 2

BAĞIMSIZ DENETÇİ RAPORU

FAİZSİZ FİNANS DENETİM STANDARDI 2

BAĞIMSIZ DENETÇİ RAPORU

İÇİNDEKİLER

	Paragraf
Giriş.....	1-4
Denetçi Raporunun Temel Unsurları	5-26
Denetçi Raporu	27-28
Olumlu Görüş Dışında Görüş veya Dikkat Çekilen Hususları İçeren Raporlar	29
Denetçi Görüşünü Etkilemeyen Hususlar	30-35
Denetçi Görüşünü Etkileyen Hususlar	36-40
Olumlu Görüş Dışında Bir Görüş Verilmesine Sebep Olabilecek Durumlar	41-46
Yürürlük Tarihi.....	47

Bağımsız Denetçi Raporu

Giriş

1. Faizsiz finans kuruluşlarına (FFK) yönelik bu denetim standardının amacı, Fıkhî ilke ve kurallara uygun olarak faaliyet gösteren bir finansal kuruluşun finansal tablolarına ilişkin olarak bağımsız denetçi tarafından yürütülen denetim neticesinde düzenlenen denetçi raporunun şekil ve içeriği hakkında standartlar oluşturmak ve rehberlik sağlamaktır. Burada sağlanan rehberliğin çoğu, finansal tablolar dışındaki finansal bilgilere ilişkin denetçi raporlarında da uygulanabilir.
Bu Faizsiz Finans Denetim Standardında (FFDS) geçen “denetim” terimi “bağımsız denetimi”, “denetçi” terimi ise “bağımsız denetçi”yi ifade eder.
Bu FFDS’de, aynı numaralı paragraflarda, T kodlu paragraflar (örneğin 5 ve 5T) ülkemizde geçerli olan uygulamayı (Türkiye uygulamasını) göstermekte olup Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (Kurum) tarafından getirilen ilâve yükümlülükleri belirtmektedir. Söz konusu ilâve yükümlülükler, aynı numaralı paragrafta belirtilen alternatifleri azaltabilir, uygulama kapsamını genişletebilir veya denetçinin ilâve çalışma ile raporlama yapmasını gerektirebilir. T kodlu olmayan aynı numaralı paragraflar, Faizsiz Finans Denetim Standartlarının çevirisi olup denetçilerin uluslararası uygulamaya ilişkin farklılıklarını korumak amacıyla aynen bırakılmıştır.
2. Denetçi, finansal tablolara ilişkin verilen görüşün dayanağı olarak elde edilen denetim kanıtlarından çıkarılan sonuçları gözden geçirir ve değerlendirir.
3. Bu gözden geçirme ve değerlendirme, finansal tabloların Kurum tarafından yayımlanan Faizsiz Finans Muhasebe Standartlarına (FFMS’ler) ve ilgili ulusal standart veya uygulamalara uygun olarak hazırlanıp hazırlanmadığını dikkate almayı içerir. Finansal tabloların yasal yükümlülüklerle uygunluk sağlayıp sağlamadığının dikkate alınması da gerekir.
4. Denetçi raporu, bir bütün olarak finansal tablolara ilişkin açıkça yazılmış bir görüş içerir.

Denetçi Raporunun Temel Unsurları

5. Denetçi raporu aşağıdaki temel unsurları içerir:
  - (a) Başlık,
  - (b) Muhatap,
  - (c) Açılış veya giriş paragrafı,
  - (ç) Kapsam paragrafı (denetimin niteliğinin açıklanması),
  - (d) FFDS’lere ve ilgili ulusal standartlar veya uygulamalara yapılan atıf,
  - (e) Denetçinin yürüttüğü çalışmaya ilişkin açıklama,
  - (f) Finansal tablolara ilişkin verilen görüşü içeren görüş paragrafı,
  - (g) Rapor tarihi,
  - (ğ) Denetçinin adresi ve
  - (h) Denetçinin imzası.

Kullanıcının anlayışını artırmaya ve olağandışı durumlar ortaya çıktığında bunların belirlenmesine yardımcı olduğu için denetçi raporunun şekil ve içerik bakımından yeknesak olması beklenir.

5T. Denetçi raporu aşağıdaki temel unsurları içerir:

- (a) Başlık,
- (b) Muhatap,
- (c) Açılış veya giriş paragrafı,
- (ç) Kapsam paragrafı (denetimin niteliğinin açıklanması),
- (d) FFDS'lere ve ilgili ulusal standartlar veya uygulamalara yapılan atıf,
- (e) Görüşün dayanağı,
- (f) Denetçinin yürüttüğü çalışmaya ilişkin açıklama,
- (g) Bağımsız denetçinin FFK'nın finansal tablolarının bağımsız denetimine ilişkin sorumlulukları,
- (ğ) Finansal tablolara ilişkin verilen görüşü içeren görüş paragrafı,
- (h) Rapor tarihi,
- (ı) Denetçinin adresi,
- (i) Denetçinin imzası ve
- (j) Sorumlu denetçinin adı.

Denetçi raporu, yazılı olarak ve Ek'teki biçime uygun olarak düzenlenir. Kullanıcının anlayışını artırmaya ve olağandışı durumlar ortaya çıktığında bunların belirlenmesine yardımcı olduğu için denetçi raporunun şekil ve içerik bakımından yeknesak olması beklenir.

Başlık

6. Denetçi raporunda uygun bir başlık yer alır.

6T. Denetçi raporunda uygun bir başlık yer alır. Bu başlık "Bağımsız Denetçi Raporu" ifadesini de içerir.

Muhatap

7. Denetçi raporu, duruma göre sözleşme ve ilgili ülkedeki mevzuatta belirtilen uygun bir muhataba hitaben düzenlenir.

Açılış veya giriş paragrafı

8. Denetçi raporu, finansal tabloların tarihi ve kapsadığı dönem dâhil finansal kuruluşun denetlenmiş olan finansal tablolarını belirtir.

9. Rapor, finansal tabloların ve finansal kuruluşun Fıkhî ilke ve kurallara uygun olarak faaliyet göstermesi yükümlülüğünün finansal kuruluşun yönetiminin sorumluluğunda olduğuna dair bir açıklama ve yürürlüğe denetime dayanarak denetçinin finansal tablolara ilişkin görüş verne sorumluluğuna dair bir açıklama içerir (İlgili ülke mevzuatında belirtilen yönetim tanımı göz önünde bulundurulur).

10. Finansal tablolar yönetimin beyanıdır. Bu tabloların hazırlanması, yönetimin önemli muhasebe tahminleri yapmasını ve muhakemelerde bulunmasını, aynı zamanda finansal tabloların

hazırlanmasında kullanılacak uygun muhasebe ilkeleri ve yöntemlerine karar vermesini gerektirir. Buna karşın denetçinin sorumluluğu, bu finansal tablolara ilişkin bir görüş vermek için bunları denetlemektir.

11. Söz konusu hususların yer aldığı açıklış (giriş) paragrafına ilişkin örnek aşağıda yer almaktadır:
- “... Faizsiz Finans Kuruluşunun ... (hesap dönemi sonu) itibarıyla ilişikteki finansal durum tablosu ile aynı tarihte sona eren hesap dönemine ait ilgili gelir ve nakit akış tablolarını (ve Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu tarafından yayımlanan Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 1: Katılım Bankaları ve Faizsiz Finans Kuruluşlarının Finansal Tablolarında Genel Sunum ve Açıklama'da belirtilen diğer finansal tabloları) denetlemiş bulunuyoruz. Bu finansal tablolar ile finansal kuruluşun Fıkhî ilke ve kurallara uygun olarak faaliyet göstermesi yükümlülüğü, finansal kuruluşun yönetiminin sorumluluğundadır. Bizim sorumluluğumuz, yürüttüğümüz denetime dayanarak bu finansal tablolara ilişkin görüş vermektir.”

Kapsam paragrafı

12. Denetçi raporu, denetimin FFDS'lere ve Fıkhî ilke ve kurallara aykırı olmayan ilgili ulusal standartlara (Kurum tarafından yayımlanan Bağımsız Denetim Standartlarına (BDS)) veya uygulamalara uygun olarak yürütüldüğünü belirterek denetimin kapsamını tanımlar. “Kapsam”, içinde bulunulan şartlar altında gerekli görülen denetim prosedürlerini denetçinin uygulama kabiliyetini ifade eder. Bu ise kullanıcıya denetimin yerleşik standartlara veya uygulamalara uygun olarak yürütülmüş olması hususunda güvence verir. Aksi belirtilmedikçe, uygulanan ulusal denetim standartları veya uygulamaların, denetçinin adresi olarak belirtilen ülkede uygulanan denetim standartları ve uygulamaları olduğu varsayılır.
13. Raporla denetimin, finansal tabloların önemli yanlışlık içerip içermediğine ilişkin makul güvence elde etmek için planlandığı ve yürütüldüğüne dair bir açıklama yer alır.
14. Denetçi raporu, denetimi aşağıdakileri içerecek şekilde tanımlar:
- (a) Finansal tablo tutar ve açıklamalarını destekleyen kanıtların, test esasına dayalı olarak incelenmesi,
  - (b) Finansal tabloların hazırlanmasında kullanılan muhasebe ilkelerinin değerlendirilmesi,
  - (c) Finansal tabloların hazırlanmasında yönetim tarafından yapılan önemli tahminlerin değerlendirilmesi ve
  - (ç) Finansal tabloların genel sunumunun değerlendirilmesi.
15. Rapor, görüş oluşturulması için denetimin makul bir dayanak sağladığına dair denetçinin açıklamasını içerir.
16. Söz konusu hususların yer aldığı kapsam paragrafına ilişkin örnek aşağıda yer almaktadır:
- “Yaptığımız denetim, Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu tarafından yayımlanan Faizsiz Finans Denetim Standartlarına (ve ilgili mevzuat, standartlar veya uygulamalara atıfta bulununuz) uygun olarak yürütülmüştür. Bu Standartlar; denetimi, finansal tabloların önemli yanlışlık içerip içermediğine ilişkin makul güvence elde etmek için planlamamızı ve yürütmemizi gerektirir. Denetim, finansal tablolardaki tutar ve açıklamaları destekleyen kanıtların, test esasına dayalı olarak incelenmesini içerir. Denetim finansal tabloların genel sunumunun değerlendirilmesinin yanı sıra, yönetim tarafından yapılan önemli

tahminler ile kullanılan muhasebe ilkelerinin değerlendirilmesini de içerir. Yürüttüğümüz denetimin, görüşümüzün oluşturulması için makul bir dayanak oluşturduğuna inanıyoruz.”

Görüş paragrafı

17. Denetçi raporu; finansal tabloların, faizsiz finans kuruluşunun faizsiz finans danışma komitesi (danışma komitesi) tarafından belirlenen Fıkhî ilke ve kurallara ve finansal raporlama çerçevesine uygun olarak doğru ve gerçeğe uygun bir görünüm sağlayıp sağlamadığı ve -uygun hâllerde- finansal tabloların yasal yükümlülüklerle uygun olup olmadığına ilişkin denetçi görüşünü açık bir şekilde belirtir.
18. Denetçi görüşünü belirtmek için “doğru ve gerçeğe uygun bir görünümü sağlamaktadır” ifadesi kullanılır. Bu ifade, diğer tüm hususların arasından denetçinin yalnızca finansal tablolar açısından önem arz eden hususları değerlendirdiğini gösterir.
19. Finansal raporlama çerçevesi; finansal kuruluşun Fıkhî ilke ve kurallara uygun olarak faaliyet göstermesi yükümlülüğü ile gerçeğe uygunluğun uygun şekilde göz önünde bulundurulması suretiyle, Kurum tarafından yayımlanan standartlar, yasal yükümlülükler ve ülke içinde oluşmuş genel uygulamalar tarafından belirlenir. “Gerçeğe uygunluk”un hangi bağlamda ifade edildiğini kullanıcıya açıklamak için denetçi görüşü, finansal tabloların dayandırıldığı çerçeveyi;

“(Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu tarafından yayımlanan Faizsiz Finans Muhasebe Standartları ve ilgili mevzuat, standartlar veya uygulamaları) na uygun olarak”

gibi ifadeleri kullanarak belirtecektir.

20. Doğru ve gerçeğe uygun görünüme ilişkin görüşe ek olarak denetçi raporunun, finansal tabloların mevzuat tarafından belirlenen diğer yükümlülüklerle uygun olup olmadığına ilişkin bir görüşü de içermesi gerekebilir.
21. Söz konusu hususların yer aldığı görüş paragrafına ilişkin örnek aşağıda yer almaktadır:
“Görüşümüze göre finansal tablolar, ... Faizsiz Finans Kuruluşunun ... (hesap dönemi sonu) itibarıyla finansal durumunu ve aynı tarihte sona eren hesap dönemine ait faaliyetlerinin sonuçlarını ve nakit akışlarını (ve diğer finansal bilgilerini) Fıkhî ilke ve kurallara (finansal kuruluşun danışma komitesi tarafından belirlenen) ve Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu tarafından yayımlanan Faizsiz Finans Muhasebe Standartlarına ... (ve ...'ya) uygun olarak doğru ve gerçeğe uygun bir biçimde sunmaktadır.”
22. Hangi ülkenin muhasebe ilkelerinin kullanıldığının belli olmadığı durumlarda, ülke belirtilmelidir. Geniş ölçüde kaynak (faizsiz finans kuruluşunun bulunduğu) ülke dışına yayılan finansal tablolara ilişkin raporlama yapılırken, denetçinin raporda kaynak ülkenin standartlarına örneğin:
“Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu tarafından yayımlanan faizsiz finans kuruluşları için oluşturulmuş ve Türkiye’de genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine uygun olarak...”

şeklinde atıfta bulunması tavsiye edilir.

Bu atıf kullanıcılar, finansal tabloların hazırlanmasında hangi muhasebe ilkelerinin kullanıldığını daha iyi anlamalarında yardımcı olur. Özellikle başka bir ülkede kullanmak amacıyla hazırlanan finansal tablolara ilişkin raporlama yapılırken (örneğin, tabloların

uluslararası finansman maksadıyla tercüme edildiği ve başka bir ülke para birimine çevrildiği durumlarda) denetçi, kaynak ülkede hazırlanan muhasebe ilkelerine atıfta bulunma gereksinimini ve söz konusu tablolarda uygun açıklamaların yapıp yapılmadığını değerlendirir.

Rapor tarihi

23. Denetçi rapora, denetimin tamamlandığı günün tarihini verir. Bu tarih; denetçinin, rapor tarihine kadar olan ve haberdar olduğu olay ve işlemlerin finansal tablolar ve rapor üzerindeki etkisini değerlendirdiği hakkında kullanıcıları bilgilendirir.
24. Denetçinin sorumluluğu, yönetim tarafından hazırlanan ve sunulan finansal tablolar hakkında raporlama yapmak olduğundan; denetçi, raporuna finansal tabloların yönetim tarafından imzalandığı veya onaylandığı tarihten daha önceki bir tarihi veremez.

Denetçinin adresi

25. Denetçi raporu denetçinin adresini içerir.

Denetçinin imzası

26. Denetçi, raporu kendi adına veya denetim kuruluşu adına ya da uygun olması durumunda her ikisi adına imzalar.
- 26T. **Denetçi, raporu kendi adına veya denetim kuruluşu adına veya uygun olması durumunda her ikisi adına imzalar. Tüm bağımsız denetim raporlarında sorumlu denetçinin adının yer alması zorunludur. Ancak kişisel güvenliğe yönelik önemli ve etkin bir tehdidin bulunması hâlinde Kurumdan izin almak şartıyla denetçi raporunda sorumlu denetçinin adı açıklanmayabilir.**

Denetçi Raporu

27. Finansal tabloların belirlenen finansal raporlama çerçevesine uygun olarak doğru ve gerçeğe uygun bir görünüm sağladığı sonucuna varması durumunda denetçi, olumlu görüş verir. Olumlu görüş aynı zamanda, muhasebe ilkelerinde veya bunların uygulanma yöntemindeki herhangi bir değişikliğin ve bu değişikliğin etkilerinin, finansal tablolarda uygun bir şekilde gösterildiğini ve açıklandığını da zımni olarak belirtir.
28. Temel unsurları ihtiva eden ve olumlu görüş içeren denetçi raporu örneği aşağıda yer almaktadır [*Olumlu görüş, sınırlı olumlu görüş, görüş vermekten kaçınma ve olumsuz görüş içeren denetçi raporu örnekleri Ek'te yer almaktadır*]:

Bağımsız Denetçi Raporu

...Genel Kuruluna (veya Uygun Olan Muhatap)

... Faizsiz Finans Kuruluşunun ... (hesap dönemi sonu) itibarıyla ilişikteki finansal durum tablosu ile aynı tarihte sona eren hesap dönemine ait ilgili gelir ve nakit akış tablolarını (ve Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (Kurum) tarafından yayımlanan Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 1: Katılım Bankaları ve Faizsiz Finans Kuruluşlarının Finansal Tablolarında Genel Sunum ve Açıklama'da belirtilen diğer finansal tabloları) denetlemiş bulunuyoruz. Bu finansal tabloların ve finansal kuruluşun yürüttüğü faaliyetlerin Fikhî ilke ve kurallara uygun olması, finansal kuruluş yönetiminin sorumluluğundadır. Bizim sorumluluğumuz, yürüttüğümüz denetime dayanarak bu finansal tablolara ilişkin görüş vermektir.

Yaptığımız denetim, Kurum tarafından yayımlanan Faizsiz Finans Denetim Standartlarına (ve ilgili mevzuat, standartlar veya uygulamalara atıfta bulununuz) uygun olarak yürütülmüştür. Bu Standartlar; denetimi, finansal tabloların önemli yanlışlık içerip içermediğine ilişkin makul güvence elde etmek için planlamamızı ve yürütmemizi gerektirir. Denetim, finansal tablolardaki tutar ve açıklamaları destekleyen kanıtların, test esasına dayalı olarak, incelenmesini içerir. Denetim, finansal tabloların genel sunumunun değerlendirilmesinin yanı sıra, yönetim tarafından yapılan önemli tahminler ile kullanılan muhasebe ilkelerinin değerlendirilmesini de içerir. Yürüttüğümüz denetimin, görüşümüzün oluşturulması için makul bir dayanak oluşturduğuna inanıyoruz.

Görüşümüze göre finansal tablolar, ... Faizsiz Finans Kuruluşunun ... (hesap dönemi sonu) itibarıyla finansal durumunu ve aynı tarihte sona eren hesap dönemine ait faaliyetlerinin sonuçlarını ve nakit akışlarını (ve diğer finansal bilgilerini) finansal kuruluşun danışma komitesi tarafından belirlenen Fikhî ilke ve kurallara ve Faizsiz Finans Muhasebe Standartlarına ... (ve ...'ya) uygun olarak doğru ve gerçeğe uygun bir biçimde sunmaktadır.

[Bağımsız Denetçinin Adı, Soyadı]

[Bağımsız Denetçi Raporu Tarihi]

[Bağımsız Denetçinin Adresi]

Olumlu Görüş Dışında Görüş veya Dikkat Çekilen Hususları İçeren Raporlar

29. Aşağıdaki durumlarda denetçi raporunun değiştirildiği kabul edilir:

1. Denetçi görüşünü etkilemeyen hususlar:

Dikkat çekilen hususlar

2. Denetçi görüşünü etkileyen hususlar:

- (a) Sınırlı olumlu görüş
- (b) Görüş vermekten kaçınma veya
- (c) Olumsuz görüş.

Olumlu görüş dışında görüş veya dikkat çekilen hususları içeren her bir rapor türünün şekli ve içerik bakımından yeknesak olması, kullanıcının bu tür raporları anlayışını artırır. Bu nedenle bu FFDS, olumlu görüş vermek için önerilen ifadeleri içermenin yanı sıra, yukarıda belirtilen raporlar düzenleneceği zaman kullanılacak ifadelerin nasıl uyarlanacağına ilişkin örnekler de içermektedir.

Denetçi Görüşünü Etkilemeyen Hususlar

30. Belirli durumlarda, denetçi raporuna, finansal tabloları etkileyen ve finansal tablo dipnotunda daha kapsamlı bir şekilde açıklanan bir hususu vurgulamak için dikkat çekilen hususlar paragrafı eklenebilir. Dikkat çekilen hususlar paragrafının eklenmesi, denetçi görüşünü etkilemez. Paragraf, tercihen görüş paragrafından sonra eklenir ve bu hususun denetçi görüşünü sınırlamadığına atıfta bulunur.
31. Denetçi, işletmenin sürekliliğiyle ilgili önemli bir hususu vurgulamak için denetçi raporuna bir paragraf ekler.
32. Çözümü gelecekteki olaylara bağlı olan ve finansal tabloları etkileyebilecek önemli bir belirsizliğin (işletmenin sürekliliği sorunu dışında) mevcut olması durumunda denetçi, raporuna bir paragraf eklemeyi değerlendirir. Belirsizlik, finansal tabloları etkileyebilecek ve sonucu finansal kuruluşun doğrudan kontrollü altında olmayan gelecekteki eylemlere veya olaylara bağlı olan bir husustur.
33. Önemli belirsizliğe ilişkin olarak denetçi raporunda yer alan dikkat çekilen hususlar paragrafına ilişkin örnek aşağıda yer almaktadır:

"Görüşümüze göre ... [boş bırakılan bu kısım yukarıdaki (28 inci paragrafta yer alan denetçi raporu örneğinin) görüş paragrafında gösterilen şekliyle aynıdır]."

Görüşümüzü sınırlamadan (X) numaralı finansal tablo dipnotuna dikkat çekeriz. Finansal Kuruluş, bazı patent haklarının ihlali iddiasıyla telif hakkı ve ceza tazminat talep edilen bir davada davalı konumundadır. Finansal kuruluş karşı dava açmıştır ve iki davanın da hazırlık soruşturmaları ve keşif işlemleri devam etmektedir. Konunun nihai sonucu henüz bilinmemektedir ve ortaya çıkabilecek herhangi bir yükümlülük için finansal tablolarda karşılık ayrılmamıştır."

34. Önemli belirsizliği veya işletmenin sürekliliğiyle ilgili bir sorunu vurgulayan bir paragrafın eklenmesi, genellikle denetçinin bu hususlarla ilgili raporlama sorumluluklarını karşılaması için yeterlidir. Ancak, finansal tablolara ilişkin birden çok önemli belirsizliğin bulunduğu bazı durumlarda olduğu gibi denetçi, dikkat çekilen hususlar paragrafı eklemek yerine görüş vermektен kaçınmayı uygun görebilir.

35. Finansal tabloları etkileyen hususlar için dikkat çekilen hususlar paragrafının kullanımına ek olarak denetçi ayrıca, finansal tabloları etkileyen hususlar dışındaki hususlara ilişkin raporlama yapmak için tercihen denetçi raporuna, görüş paragrafından sonra dikkat çekilen hususlar paragrafı ekleyebilir. Örneğin, denetlenmiş finansal tabloları içeren bir belgedeki diğer bilgilerde değişiklik yapılmasının gerekli olması ve finansal kuruluşun bu değişikliği yapmayı reddetmesi durumunda denetçi, raporuna önemli tutarsızlığı açıklayan dikkat çekilen hususlar paragrafını eklemeyi değerlendirecektir. İlave yasal raporlama yükümlülüklerinin olduğu durumlarda da dikkat çekilen hususlar paragrafı kullanılabilir.

Denetçi Görüşünü Etkileyen Hususlar

36. Aşağıdaki durumlardan birinin var olması ve bu hususun etkisinin finansal tablolar açısından önemli olduğu veya olabileceği yargısına varması durumunda denetçi, olumlu görüş vermeyebilir:

(a) Denetçinin çalışmasının kapsamı sınırlanmıştır veya

(b) Danışma komitesi tarafından belirlenen Fıkhî ilke ve kuralların uygulanması, seçilen muhasebe politikalarının kabul edilebilirliği, bunların uygulanma yöntemi veya finansal tablo açıklamalarının yeterliliği konusunda yönetimle anlaşmazlık yaşanmaktadır.

(a) bendinde belirtilen durumlar, sınırlı olumlu görüş verilmesine veya görüş vermekten kaçınmaya sebep olabilir. (b) bendinde belirtilen durumlar, sınırlı olumlu görüş veya olumsuz görüş verilmesine sebep olabilir. Bu durumlar, 41-46 ncı paragraflarda daha ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır.

37. Sınırlı olumlu görüş; denetçinin olumlu görüş verilemeyeceği sonucuna vardığı ancak yönetimle yaşanan anlaşmazlığın veya kapsam sınırlamasının etkisinin olumsuz görüş vermeyi veya görüş vermekten kaçınmayı gerektirecek kadar önemli ve yaygın olmadığı durumlarda verilir. Sınırlı olumlu görüş, sınırlı olumlu görüşle ilgili hususların etkileri "hariç" denilmek suretiyle ifade edilir.

38. Kapsam sınırlamasının muhtemel etkisinin; denetçinin yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edemeyecek kadar önemli ve yaygın olduğu ve dolayısıyla finansal tablolara ilişkin görüş veremediği durumlarda, denetçi görüş vermekten kaçınır.

39. Finansal tablolara ilişkin anlaşmazlığın etkisinin; finansal tablolardaki yanlışlığı veya eksikliği açıklamak için denetçinin raporda sınırlı olumlu görüş vermenin yeterli olmadığı sonucuna varmasına neden olacak kadar önemli ve yaygın olması durumunda, olumsuz görüş verilir.

40. Olumlu görüş dışında bir görüş vermesi durumunda denetçi, raporda bütün temel gerekçeleri ve -mümkün olması hâlinde- bunların finansal tablolar üzerindeki muhtemel etkisinin (etkilerinin) tutarını da açık bir biçimde belirtir. Genellikle bu bilgi, görüş veya görüş vermektan kaçınma paragrafından önce, ayrı bir paragraf olarak yer alır ve -varsa- finansal tabloların dipnotunda daha kapsamlı bir açıklamaya atıfta bulunulabilir.

Olumlu Görüş Dışında Bir Görüş Verilmesine Sebep Olabilecek Kapsam Sınırlamasına İlişkin Durumlar

41. Bazen finansal kuruluş tarafından denetçinin çalışmasının kapsamına sınırlama getirilebilir (denetim sözleşmesinin şartlarında denetçinin gerekli gördüğü bir denetim prosedürünü uygulamayacağını veya denetçinin finansal kuruluşun Fıkhî ilke ve kurallara uygunluğu hakkında bir denetim yürütmemesinin belirtilmesi gibi). Ancak teklif edilen denetim

sözleşmesinin şartlarındaki sınırlamanın denetçinin görüş vermekten kaçınmasını gerektireceğine inanması halinde denetçi, mevzuat tarafından zorunlu kılınmadıkça, sınırlama içeren bu tür bir sözleşmeyi hağmsız denetim sözleşmesi olarak kabul etmez. Ayrıca mevzuat gereği atanan denetçi, yasal yükümlülüklerini ihlal eden bir sınırlama içermesi durumunda, bu tür bir denetim sözleşmesini kabul etmez.

42. Kapsam sınırlaması, içinde bulunulan şartlar (örneğin, denetçinin görevlendirilmesi (seçilmesi) zamanının, denetçiye, fiziki stok sayımını gözlemleme imkânı vermemesi durumunda) tarafından oluşturulabilir. Ayrıca kapsam sınırlaması, denetçinin görüşüne göre finansal kuruluşun muhasebe kayıtlarının yetersiz olmasından veya denetçinin gerekli gördüğü bir denetim prosedürünü uygulayamamasından kaynaklanabilir. Bu şartlar altında denetçi, olumlu görüş verilmesini sağlayan yeterli ve uygun denetim kanıtı elde etmek için makul alternatif prosedürleri uygular.
43. Denetçinin çalışmasının kapsamı üzerinde, sınırlı olumlu görüş vermesini veya görüş vermekten kaçınmasını gerektirecek kadar sınırlamanın mevcut olması durumunda denetçi, raporunda bu sınırlamayı açıklar ve böyle bir sınırlama mevcut olmasaydı yapılması gereken, finansal tablolar üzerinde gerekli gördüğü muhtemel düzeltmeleri belirtir.
44. Söz konusu hususlara ilişkin örnekler aşağıda düzenlenmiştir:

Kapsam sınırlamasından kaynaklanan sınırlı olumlu görüş

“ ... [boş bırakılan bu kısım yukarıdaki (28 inci paragrafta yer alan denetçi raporu örneğinin) giriş paragrafında gösterilen şekliyle aynıdır] denetlemiş bulunuyoruz.

Aşağıdaki paragrafta belirtilen konular haricinde, yaptığımız denetim, ... [devamı yukarıdaki (28 inci paragrafta yer alan denetçi raporu örneğinin) kapsam paragrafında gösterilen şekliyle aynıdır] uygun olarak yürütülmüştür.

(XXX) TL tutarında ... işlemine ilişkin bağımsız teyit alamadık. Ayrıca, ... sözleşmesine ilişkin belgelerin aslı tarafımıza sunulmadı. Tutarın geri kazanılabilir olduğunu teyit etmek için uygulayabileceğimiz başka bir tatmin edici denetim prosedürü bulunmamaktadır.

Görüşümüze göre, ... tutarının geri kazanılabilir olduğuna ikna olabilmış olsaydık -varsagerekli olduğuna karar verilebilecek düzeltmelerin etkisi hariç tutulduğunda, finansal tablolar, ... [boş bırakılan bu kısım yukarıdaki (28 inci paragrafta yer alan denetçi raporu örneğinin) görüş paragrafında gösterilen şekliyle aynıdır] doğru ve gerçeğe uygun bir biçimde sunmaktadır.”

Kapsam sınırlamasından kaynaklanan görüş vermekten kaçınma

“ ... Faizsiz Finans Kuruluşunun ... (hesap dönemi sonu) itibarıyla ilişikteki finansal durum tablosu ile aynı tarihte sona eren hesap dönemine ait ilgili gelir ve nakit akış tablolarını (ve Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu tarafından yayımlanan Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 1: Katılım Bankaları ve Faizsiz Finans Kuruluşlarının Finansal Tablolarında Genel Sunum ve Açıklama'da belirtilen diğer finansal tabloları) denetlemek üzere görevlendirilmiş bulunuyoruz. Bu finansal tabloların ve finansal kuruluşun yürüttüğü faaliyetlerin Fıkhî ilke ve kurallara uygun olması, finansal kuruluş yönetiminin sorumluluğundadır. (Denetçinin sorumluluğunu belirten cümle eklenmeyecektir).

(Denetimin kapsamını belirten paragraf duruma göre değiştirilir.)

(Aşağıdaki gibi kapsam sınırlamasına ilişkin bir paragraf eklenir:)

(XXX) TL tutarında ... işlemine ilişkin bağımsız teyit alamadık. Ayrıca, ... sözleşmesine ilişkin belgelerin aklı tarafımıza sunulmadı. Tutarın geri kazanılabılır olduğunu teyit etmek için uygulayabileceğimiz başka bir tatmin edici denetim prosedürü bulunmamaktadır.

Önceki paragrafta belirtilen konuların önemi sebebiyle, finansal tablolara ilişkin bir görüş verememekteyiz.”

Yönetimle Anlaşmazlık Yaşanması

45. Denetçi, seçilen muhasebe politikalarının kabul edilebilirliği, bunların uygulanma yöntemi veya finansal tablolardaki açıklamaların yeterliliği gibi konularda yönetimle anlaşmazlık yaşayabilir. Bu tür anlaşmazlıkların finansal tablolar açısından önemli olması durumunda denetçi, sınırlı olumlu görüş veya olumsuz görüş verir.

46. Söz konusu hususlara ilişkin örnekler aşağıda yer almaktadır:

Muhasebe politikalarına ilişkin anlaşmazlıktan -uygun olmayan muhasebe yönteminde- kaynaklanan sınırlı olumlu görüş

“... [boş bırakılan bu kısım yukarıdaki (28 inci paragrafta yer alan denetçi raporu örneğinin) giriş paragrafında gösterilen şekilde aynıdır] denetlemiş bulunuyoruz.

Yaptığımız denetim, ... [devamı yukarıdaki (28 inci paragrafta yer alan denetçi raporu örneğinin) kapsam paragrafında gösterilen şekilde aynıdır] uygun olarak yürütülmüştür.

Finansal tabloların X Dipnotunda açıklandığı üzere, finansal tablolarda amortisman tutarına yer verilmemiştir, görüşümüze göre bu uygulama Faizsiz Finans Muhasebe Standartlarına uygun değildir. ... (hesap dönemi sonunu yazınız) tarihinde sona eren hesap dönemine ait karşılık, doğrusal amortisman yöntemi esas alınarak binalar için %5, makine ve teçhizat için %20 yıllık oranlar kullanılarak (XXX) TL olmalıdır. Dolayısıyla, maddi duran varlıklar, birikmiş amortisman tutarı (XXX) TL azaltılmalı, dönem zararı ve geçmiş yıl zararları sırasıyla (XXX) TL ve (XXX) TL artırılmalıdır.

Görüşümüze göre, önceki paragrafta belirtilen konunun finansal tablolar üzerindeki etkisi hariç, finansal tablolar, ... [boş bırakılan bu kısım yukarıdaki (28 inci paragrafta yer alan denetçi raporu örneğinin) görüş paragrafında gösterilen şekilde aynıdır] doğru ve gerçeğe uygun bir biçimde sunmaktadır.”

Muhasebe politikalarına ilişkin anlaşmazlıktan -yetersiz açıklamadan- kaynaklanan sınırlı olumlu görüş

“... [boş bırakılan bu kısım yukarıdaki (28 inci paragrafta yer alan denetçi raporu örneğinin) giriş paragrafında gösterilen şekilde aynıdır] denetlemiş bulunuyoruz.

Yaptığımız denetim, ... [devamı yukarıdaki (28 inci paragrafta yer alan denetçi raporu örneğinin) kapsam paragrafında gösterilen şekilde aynıdır] uygun olarak yürütülmüştür.

Faizsiz Finans Kuruluşu, ticari malların finansmanı amacıyla ... tarihinde (XXX) TL tutarında ... sözleşmeleri imzalamıştır. Anlaşmalar, ... (yıl sonu) tarihinden sonra doğan kazançların gelecekteki nakit temettü ödemelerini sınırlamaktadır. Görüşümüze göre, bu bilginin açıklanması ... tarafından zorunlu kılınmıştır.

Görüşümüze göre, önceki paragrafta yer alan bilginin ihmalî hariç, finansal tablolar, ... [boş bırakılan bu kısım yukarıdaki (28 inci paragrafta yer alan denetçi raporu örneğinin) görüş paragrafında gösterilen şekilde aynıdır] doğru ve gerçeğe uygun bir biçimde sunmaktadır.”

Muhasebe politikalarına ilişkin anlaşmazlıktan -yetersiz açıklamadan- kaynaklanan olumsuz görüş

"... [boş bırakılan bu kısım yukarıdaki (28 inci paragrafta yer alan denetçi raporu örneğinin) giriş paragrafında gösterilen şekliyle aynıdır] denetlenmiş bulunuyoruz.

Yaptığımız denetim, ... [devamı yukarıdaki (28 inci paragrafta yer alan denetçi raporu örneğinin) kapsam paragrafında gösterilen şekliyle aynıdır] uygun olarak yürütülmüştür.

(Anlaşmazlığı belirten paragraf(lar)).

Görüşümüze göre, önceki paragraflarda belirtilen konuların etkileri sebebiyle finansal tablolar, ... Faizsiz Finans Kuruluşunun ... (hesap dönemi sonu) itibarıyla finansal durumunu ve aynı tarihte sona eren hesap dönemine ait faaliyetlerinin sonuçlarını ve nakit akışlarını (ve diğer finansal bilgilerini) ... (ve ...'ya uygun olarak) uygun olarak doğru ve gerçeğe uygun bir biçimde sunmamaktadır."

Yürürlük Tarihi

47. Bu FFDS, 1 Ocak 2020 tarihinde ve sonrasında başlayacak hesap dönemlerinin denetiminde uygulanmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Faizsiz Finans Kuruluşunun Finansal Tablolarına İlişkin Denetçi Raporu Örnekleri

- Örnek 1: Faizsiz Finans Kuruluşunun gerçeğe uygun sunum çerçevesine uygun olarak hazırlanmış olan finansal tablolarına ilişkin denetçi raporu [*Türkiye uygulamasına uyarlanmıştır*]
- Örnek 2: Kapsam sınırlamasından dolayı denetçinin sınırlı olumlu görüş verdiği denetçi raporu [*Türkiye uygulamasına uyarlanmıştır*]
- Örnek 3: Kapsam sınırlamasının muhtemel etkisinin, denetçinin yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edemeyecek kadar önemli ve yaygın olduğu ve dolayısıyla finansal tablolara ilişkin görüş vermekten kaçındığı denetçi raporu [*Türkiye uygulamasına uyarlanmıştır*]
- Örnek 4: Muhasebe politikalarına ilişkin anlaşmazlıktan -yetersiz açıklamadan- dolayı denetçinin olumsuz görüş verdiği denetçi raporu [*Türkiye uygulamasına uyarlanmıştır*]

Örnek 1: Faizsiz Finans Kuruluşunun gerçeğe uygun sunum çerçevesine uygun olarak hazırlanmış olan finansal tablolarına ilişkin denetçi raporu [*Türkiye uygulamasına uyarlanmıştır*]

FAİZSİZ FİNANS KURULUŞUNA İLİŞKİN BAĞIMSIZ DENETÇİ RAPORU

ABC Faizsiz Finans Kuruluşu Genel Kuruluna [veya Uygun Olan Muhatap]

1) Giriş

... Faizsiz Finans Kuruluşunun (FFK) ... (hesap dönemi sonu) itibarıyla ilişikteki finansal durum tablosu ile aynı tarihte sona eren hesap dönemine ait ilgili gelir ve nakit akış tablolarını (ve Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (Kurum) tarafından yayımlanan Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 1: Katılım Bankaları ve Faizsiz Finans Kuruluşlarının Finansal Tablolarında Genel Sunum ve Açıklama'da belirtilen diğer finansal tabloları) denetlemiş bulunuyoruz. Bu finansal tablolar ile finansal kuruluşun Fikhî ilke ve kurallara uygun olarak faaliyet göstermesi yükümlülüğü, finansal kuruluş yönetiminin sorumluluğundadır. Bizim sorumluluğumuz, yürüttüğümüz denetime dayanarak bu finansal tablolara ilişkin görüş vermektir.

2) Kapsam

Yaptığımız denetim, Kurum tarafından yayımlanan Faizsiz Finans Denetim Standartları (FFDS'ler) ile (Fikhî ilke ve kurallara aykırı olmadığı sürece, FFDS'lerde ayrıntılı olarak ele alınmamış hususlarda) Bağımsız Denetim Standartlarına (BDS'ler) (ve ilgili mevzuat, standartlar veya uygulamalara atıfta bulununuz) uygun olarak yürütülmüştür. Bu Standartlar; denetimi, finansal tabloların önemli yanlışlık içerip içermediğine ilişkin makul güvence elde etmek için planlamamızı ve yürütmemizi gerektirir. Denetim, finansal tablolardaki tutar ve açıklamaları destekleyen kanıtların, test esasına dayalı olarak, incelenmesini içerir. Denetim finansal tabloların genel sunumunun değerlendirilmesinin yanı sıra, yönetim tarafından yapılan önemli tahminler ile kullanılan muhasebe ilkelerinin değerlendirilmesini de içerir. Yürüttüğümüz denetimin, görüşümüzün oluşturulması için makul bir dayanak oluşturduğuna inanıyoruz.

3) Bağımsız Denetçinin FFK'nın Finansal Tablolarının Bağımsız Denetimine İlişkin Sorumlulukları

Bir FFK'nın finansal tablolarının bağımsız denetimde, biz bağımsız denetçilerin sorumlulukları şunlardır:

FFDS'ler ile (Fikhî ilke ve kurallara aykırı olmadığı sürece, FFDS'lerde ayrıntılı olarak ele alınmamış hususlarda) BDS'ler (ve ilgili mevzuat, standartlar veya uygulamalara atıfta bulununuz); denetimi, finansal tabloların önemli yanlışlık içerip içermediğine ilişkin makul güvence elde etmek için planlamamızı ve yürütmemizi gerektirir.

Denetim, finansal tablolardaki tutar ve açıklamaları destekleyen kanıtların, test esasına dayalı olarak, incelenmesini içerir. Denetim, finansal tabloların genel sunumunun değerlendirilmesinin yanı sıra, yönetim tarafından yapılan önemli tahminler ile kullanılan muhasebe ilkelerinin değerlendirilmesini de içerir.

Bizim sorumluluğumuz, yürüttüğümüz denetime dayanarak bu finansal tablolara ilişkin görüş vermektir.

4) Görüşün Dayanağı

FFDS'ler ile (Fikhî ilke ve kurallara aykırı olmadığı sürece, FFDS'lerde ayrıntılı olarak ele alınmamış hususlarda) BDS'ler (ve ilgili mevzuat, standartlar veya uygulamalara atıfta bulununuz) kapsamındaki sorumluluklarımız, raporumuzun *Bağımsız Denetçinin FFK'nın Finansal Tablolarının Bağımsız Denetimine İlişkin Sorumlulukları* bölümünde ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır. Kurum tarafından

yayımlanan Faizsiz Finans Kuruluşlarının Bağımsız Denetimini Yürüten Denetçiler İçin Etik Kurallar ile Fıkhî ilke ve kurallara aykırı olmayan Bağımsız Denetçiler İçin Etik Kurallar ve finansal tabloların bağımsız denetimiyle ilgili mevzuatta yer alan etik hükümlere uygun olarak Kuruludan bağımsız olduğumuzu beyan ederiz. Etik kurallar ve mevzuat kapsamındaki etiğe ilişkin diğer sorumluluklar da tarafımızca yerine getirilmiştir.

5) Görüş

Görüşümüze göre finansal tablolar, ... Faizsiz Finans Kuruluşunun ... (hesap dönemi sonu) itibarıyla finansal durumunu ve aynı tarihte sona eren hesap dönemine ait faaliyetlerinin sonuçlarını ve nakit akışlarını (ve diğer finansal bilgilerini) Fıkhî ilke ve kurallara (finansal kuruluşun danışma komitesi tarafından belirlenen) ve Faizsiz Finans Muhasebe Standartlarına ... (ve ...'ya) uygun olarak doğru ve gerçeğe uygun bir biçimde sunmaktadır.

[Bağımsız Denetçi Raporu Tarihi]

[Bağımsız Denetçinin İmzası]¹

[Sorumlu Denetçinin Adı, Soyadı]

[Bağımsız Denetçinin Adresi]

---

¹ Bağımsız denetçinin mührü ve varsa mevzuatın gerektirdiği diğer hususlara bu bölümde yer verilir.

Örnek 2: Kapsam sınırlamasından dolayı denetçinin sınırlı olumlu görüş verdiği denetçi raporu [*Türkiye uygulamasına uyarlanmıştır*]

FAİZSİZ FİNANS KURULUŞUNA İLİŞKİN BAĞIMSIZ DENETÇİ RAPORU

ABC Faizsiz Finans Kuruluşu Genel Kuruluna [veya Uygun Olan Muhatap]

1) Giriş

... Faizsiz Finans Kuruluşunun (FFK) ... (hesap dönemi sonu) itibarıyla ilişikteki finansal durum tablosu ile aynı tarihte sona eren hesap dönemine ait ilgili gelir ve nakit akış tablolarını (ve Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (Kurum) tarafından yayımlanan Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 1: Katılım Bankaları ve Faizsiz Finans Kuruluşlarının Finansal Tablolarında Genel Sunum ve Açıklama'da belirtilen diğer finansal tabloları) denetlemiş bulunuyoruz. Bu finansal tablolar ile finansal kuruluşun Fıkhî ilke ve kurallara uygun olarak faaliyet göstermesi yükümlülüğü, finansal kuruluş yönetiminin sorumluluğundadır. Bizim sorumluluğumuz, yürüttüğümüz denetime dayanarak bu finansal tablolara ilişkin görüş vermektir.

2) Kapsam

Aşağıdaki bölümde belirtilen konular haricinde yaptığımız denetim, Kurum tarafından yayımlanan Faizsiz Finans Denetim Standartları (FFDS'ler) ile (Fıkhî ilke ve kurallara aykırı olmadığı sürece, FFDS'lerde ayrıntılı olarak ele alınmamış hususlarda) Bağımsız Denetim Standartlarına (BDS'ler) (ve ilgili mevzuat, standartlar veya uygulamalara atıfta bulununuz) uygun olarak yürütülmüştür. Bu Standartlar; denetimi, finansal tabloların önemli yanlışlık içerip içermediğine ilişkin makul güvence elde etmek için planlamamızı ve yürütmemizi gerektirir. Denetim, finansal tablolardaki tutar ve açıklamaları destekleyen kanıtların, test esasına dayalı olarak, incelenmesini içerir. Denetim finansal tabloların genel sunumunun değerlendirilmesinin yanı sıra, yönetim tarafından yapılan önemli tahminler ile kullanılan muhasebe ilkelerinin değerlendirilmesini de içerir. Yürüttüğümüz denetimin, görüşümüzün oluşturulması için makul bir dayanak oluşturduğuna inanıyoruz.

3) Bağımsız Denetçinin FFK'nın Finansal Tablolarının Bağımsız Denetimine İlişkin Sorumlulukları

Bir FFK'nın finansal tablolarının bağımsız denetimde, biz bağımsız denetçilerin sorumlulukları şunlardır:

FFDS'ler ile (Fıkhî ilke ve kurallara aykırı olmadığı sürece, FFDS'lerde ayrıntılı olarak ele alınmamış hususlarda) BDS'ler (ve ilgili mevzuat, standartlar veya uygulamalara atıfta bulununuz); denetimi, finansal tabloların önemli yanlışlık içerip içermediğine ilişkin makul güvence elde etmek için planlamamızı ve yürütmemizi gerektirir.

Denetim, finansal tablolardaki tutar ve açıklamaları destekleyen kanıtların, test esasına dayalı olarak, incelenmesini içerir. Denetim, finansal tabloların genel sunumunun değerlendirilmesinin yanı sıra, yönetim tarafından yapılan önemli tahminler ile kullanılan muhasebe ilkelerinin değerlendirilmesini de içerir.

Bizim sorumluluğumuz, yürüttüğümüz denetime dayanarak bu finansal tablolara ilişkin görüş vermektir.

4) Sınırlı Olumlu Görüşün Dayanağı

(XXX) TL tutarında ... işlemine ilişkin bağımsız teyit alamadık. Ayrıca, ... sözleşmesine ilişkin belgelerin aslı tarafımıza sunulmadı. Tutarın geri kazanılabilir olduğunu teyit etmek için uygulayabileceğimiz başka bir tatmin edici denetim prosedürü bulunmamaktadır.

FFDS'ler ile (Fıkhî ilke ve kurallara aykırı olmadığı sürece, FFDS'lerde ayrıntılı olarak ele alınmamış hususlarda) BDS'ler (ve ilgili mevzuat, standartlar veya uygulamalara atıfta bulununuz) kapsamındaki sorumluluklarımız, raporumuzun *Bağımsız Denetçinin FFK'nın Finansal Tablolarının Bağımsız Denetimine İlişkin Sorumlulukları* bölümünde ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır. Kurum tarafından yayımlanan Faizsiz Finans Kuruluşlarının Bağımsız Denetimini Yürüten Denetçiler İçin Etik Kurallar ile Fıkhî ilke ve kurallara aykırı olmayan Bağımsız Denetçiler İçin Etik Kurallar ve finansal tabloların bağımsız denetimiyle ilgili mevzuatta yer alan etik hükümlere uygun olarak Kuruludan bağımsız olduğumuzu beyan ederiz. Etik kurallar ve mevzuat kapsamındaki etiğe ilişkin diğer sorumluluklar da tarafımızca yerine getirilmiştir.

5) Görüş

Görüşümüze göre, ... tutarının geri kazanılabilir olduğuna ikna olabilmiş olsaydık -varsa- gerekli olduğuna karar verilebilecek düzeltmelerin etkisi hariç tutulduğunda, finansal tablolar, ... Faizsiz Finans Kuruluşunun ... (hesap dönemi sonu) itibarıyla finansal durumunu ve aynı tarihte sona eren hesap dönemine ait faaliyetlerinin sonuçlarını ve nakit akışlarını (ve diğer finansal bilgilerini) Fıkhî ilke ve kurallara (finansal kuruluşun danışma komitesi tarafından belirlenen) ve Faizsiz Finans Muhasebe Standartlarına ... (ve ...'ya) uygun olarak doğru ve gerçeğe uygun bir biçimde sunmaktadır.

[Bağımsız Denetçi Raporu Tarihi]

[Bağımsız Denetçinin İmzası]²

[Sorumlu Denetçinin Adı, Soyadı]

[Bağımsız Denetçinin Adresi]

² Bağımsız denetçinin mührü ve varsa mevzuatın gerektirdiği diğer hususlara bu bölümde yer verilir.

Örnek 3: Kapsam sınırlamasının muhtemel etkisini, denetçinin yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edemeyecek kadar önemli ve yaygın olduğu ve dolayısıyla finansal tablolara ilişkin görüş vermekten kaçındığı denetçi raporu [*Türkiye uygulamasına uyarlanmıştır*]

FAİZSİZ FİNANS KURULUŞUNA İLİŞKİN BAĞIMSIZ DENETÇİ RAPORU

ABC Faizsiz Finans Kuruluşu Genel Kuruluna [veya Uygun Olan Muhatap]

1) Giriş

... Faizsiz Finans Kuruluşunun (FFK) ... (hesap dönemi sonu) itibarıyla ilişikteki finansal durum tablosu ile aynı tarihte sona eren hesap dönemine ait ilgili gelir ve nakit akış tablolarını (ve Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (Kurum) tarafından yayımlanan Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 1: Katılım Bankaları ve Faizsiz Finans Kuruluşlarının Finansal Tablolarında Genel Sunum ve Açıklama'da belirtilen diğer finansal tabloları) denetlemek üzere görevlendirilmiş bulunuyoruz. Bu finansal tablolar ile finansal kuruluşun Fikihî ilke ve kurallara uygun olarak faaliyet göstermesi yükümlülüğü, finansal kuruluş yönetiminin sorumluluğundadır.

2) Kapsam

Yaptığımız denetim, Kurum tarafından yayımlanan Faizsiz Finans Denetim Standartları (FFDS'ler) ile (Fikihî ilke ve kurallara aykırı olmadığı sürece, FFDS'lerde ayrıntılı olarak ele alınmamış hususlarda) Bağımsız Denetim Standartlarına (BDS'ler) (ve ilgili mevzuat, standartlar veya uygulamalara atıfta bulununuz) uygun olarak yürütülmüştür. Bu Standartlar; denetimi, finansal tabloların önemli yanlışlık içerip içermediğine ilişkin makul güvence elde etmek için planlamamızı ve yürütmemizi gerektirir. Denetim, finansal tablolardaki tutar ve açıklamaları destekleyen kanıtların, test esasına dayalı olarak, incelenmesini içerir. Denetim finansal tabloların genel sunumunun değerlendirilmesinin yanı sıra, yönetim tarafından yapılan önemli tahminler ile kullanılan muhasebe ilkelerinin değerlendirilmesini de içerir.

3) Bağımsız Denetçinin FFK'nın Finansal Tablolarının Bağımsız Denetimine İlişkin Sorumlulukları

Bir FFK'nın finansal tablolarının bağımsız denetimde, biz bağımsız denetçilerin sorumlulukları şunlardır:

FFDS'ler ile (Fikihî ilke ve kurallara aykırı olmadığı sürece, FFDS'lerde ayrıntılı olarak ele alınmamış hususlarda) BDS'ler (ve ilgili mevzuat, standartlar veya uygulamalara atıfta bulununuz); denetimi, finansal tabloların önemli yanlışlık içerip içermediğine ilişkin makul güvence elde etmek için planlamamızı ve yürütmemizi gerektirir.

Denetim, finansal tablolardaki tutar ve açıklamaları destekleyen kanıtların, test esasına dayalı olarak, incelenmesini içerir. Denetim, finansal tabloların genel sunumunun değerlendirilmesinin yanı sıra, yönetim tarafından yapılan önemli tahminler ile kullanılan muhasebe ilkelerinin değerlendirilmesini de içerir.

Bizim sorumluluğumuz, yürüttüğümüz denetime dayanarak bu finansal tablolara ilişkin görüş vermektir.

4) Görüş Vermekten Kaçınmanın Dayanağı

(XXX) TL tutarında ... işlemine ilişkin bağımsız teyit alamadık. Ayrıca, ... sözleşmesine ilişkin belgelerin aslı tarafımıza sunulmadı. Tutarın geri kazanılabilir olduğunu teyit etmek için uygulayabileceğimiz başka bir tatmin edici denetim prosedürü bulunmamaktadır.

5) Görüş

Görüş Vermekten Kaçınmanın Dayanağı bölümünde belirtilen konuların önemi sebebiyle, finansal tablolara ilişkin bir görüş verememekteyiz.

[Bağımsız Denetçi Raporu Tarihi]

[Bağımsız Denetçinin İmzası]³

[Sorumlu Denetçinin Adı, Soyadı]

[Bağımsız Denetçinin Adresi]

---

³ Bağımsız denetçinin mührü ve varsa mevzuatın gerektirdiği diğer hususlara bu bölümde yer verilir.

Örnek 4: Muhasebe politikalarına ilişkin anlaşmazlıktan -yetersiz açıklamadan- dolayı denetçinin olumsuz görüş verdiği denetçi raporu [*Türkiye uygulamasına uyarlanmıştır*]

FAİZSİZ FİNANS KURULUŞUNA İLİŞKİN BAĞIMSIZ DENETÇİ RAPORU

ABC Faizsiz Finans Kuruluşu Genel Kuruluna [veya Uygun Olan Muhatap]

1) Giriş

... Faizsiz Finans Kuruluşunun (FFK) ... (hesap dönemi sonu) itibarıyla ilişikteki finansal durum tablosu ile aynı tarihte sona eren hesap dönemine ait ilgili gelir ve nakit akış tablolarını (ve Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (Kurum) tarafından yayımlanan Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 1: Katılım Bankaları ve Faizsiz Finans Kuruluşlarının Finansal Tablolarında Genel Sunum ve Açıklama'da belirtilen diğer finansal tabloları) denetlemiştir. Bu finansal tablolar ile finansal kuruluşun Fıkhî ilke ve kurallara uygun olarak faaliyet göstermesi yükümlülüğü, finansal kuruluş yönetiminin sorumluluğundadır. Bizim sorumluluğumuz, yürüttüğümüz denetime dayanarak bu finansal tablolara ilişkin görüş vermektir.

2) Kapsam

Yaptığımız denetim, Kurum tarafından yayımlanan Faizsiz Finans Denetim Standartları (FFDS'ler) ile (Fıkhî ilke ve kurallara aykırı olmadığı sürece, FFDS'lerde ayrıntılı olarak ele alınmamış hususlarda) Bağımsız Denetim Standartlarına (BDS'ler) (ve ilgili mevzuat, standartlar veya uygulamalara atıfta bulununuz) uygun olarak yürütülmüştür. Bu Standartlar; denetimi, finansal tabloların önemli yanlışlık içerip içermediğine ilişkin makul güvence elde etmek için planlamamızı ve yürütmemizi gerektirir. Denetim, finansal tablolardaki tutar ve açıklamaları destekleyen kanıtların, test esasına dayalı olarak, incelenmesini içerir. Denetim finansal tabloların genel sunumunun değerlendirilmesini yanı sıra, yönetim tarafından yapılan önemli tahminler ile kullanılan muhasebe ilkelerinin değerlendirilmesini de içerir. Yürüttüğümüz denetimin, görüşümüzün oluşturulması için makul bir dayanak oluşturduğuna inanıyoruz.

3) Bağımsız Denetçinin FFK'nın Finansal Tablolarının Bağımsız Denetimine İlişkin Sorumlulukları

Bir FFK'nın finansal tablolarının bağımsız denetimde, biz bağımsız denetçilerin sorumlulukları şunlardır:

FFDS'ler ile (Fıkhî ilke ve kurallara aykırı olmadığı sürece, FFDS'lerde ayrıntılı olarak ele alınmamış hususlarda) BDS'ler (ve ilgili mevzuat, standartlar veya uygulamalara atıfta bulununuz); denetimi, finansal tabloların önemli yanlışlık içerip içermediğine ilişkin makul güvence elde etmek için planlamamızı ve yürütmemizi gerektirir.

Denetim, finansal tablolardaki tutar ve açıklamaları destekleyen kanıtların, test esasına dayalı olarak, incelenmesini içerir. Denetim, finansal tabloların genel sunumunun değerlendirilmesini yanı sıra, yönetim tarafından yapılan önemli tahminler ile kullanılan muhasebe ilkelerinin değerlendirilmesini de içerir.

Bizim sorumluluğumuz, yürüttüğümüz denetime dayanarak bu finansal tablolara ilişkin görüş vermektir.

4) Olumsuz Görüşün Dayanağı

[*Anlaşmazlık konusu hususu belirtiniz*]

FFDS'ler ile (Fıkhî ilke ve kurallara aykırı olmadığı sürece, FFDS'lerde ayrıntılı olarak ele alınmamış hususlarda) BDS'ler (ve ilgili mevzuat, standartlar veya uygulamalara atıfta bulununuz) kapsamındaki sorumluluklarımız, raporumuzun *Bağımsız Denetçinin FFK'nın Finansal Tablolarının Bağımsız*

Denetimine İlişkin Sorumlulukları bölümünde ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır. Kurum tarafından yayımlanan Faizsiz Finans Kuruluşlarının Bağımsız Denetimini Yürüten Denetçiler İçin Etik Kurallar ile Fıkhî ilke ve kurallara aykırı olmayan Bağımsız Denetçiler İçin Etik Kurallar ve finansal tabloların bağımsız denetimiyle ilgili mevzuatta yer alan etik hükümlere uygun olarak Kurulustan bağımsız olduğumuzu beyan ederiz. Etik kurallar ve mevzuat kapsamındaki etiğe ilişkin diğer sorumluluklar da tarafımızca yerine getirilmiştir.

5) Görüş

Görüşümüze göre, önceki paragrafta(larda) belirtilen konuların etkileri sebebiyle finansal tablolar, ... Faizsiz Finans Kuruluşunun ... (hesap dönemi sonu) itibarıyla finansal durumunu ve aynı tarihte sona eren hesap dönemine ait faaliyetlerinin sonuçlarını ve nakit akışlarını (ve diğer finansal bilgilerini) Fıkhî ilke ve kurallara (finansal kuruluşun danışma komitesi tarafından belirlenen) ve Faizsiz Finans Muhasebe Standartlarına ... (ve ...'ya) uygun olarak doğru ve gerçeğe uygun bir biçimde sunmamaktadır.

{Bağımsız Denetçi Raporu Tarihi}

{Bağımsız Denetçinin İmzası}⁴

{Sorumlu Denetçinin Adı, Soyadı}

{Bağımsız Denetçinin Adresi}

---

⁴ Bağımsız denetçinin mührü ve varsa mevzuatın gerektirdiği diğer hususlara bu bölümde yer verilir.

Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumundan:

KURUL KARARI

Karar No: 75935942-050.01.04 – [01 / 314]

Karar Tarihi: 12.12.2019

Konu: Faizsiz Finans Denetim Standardı 3 Bağımsız Denetim Sözleşmesinin Şartları'nın Yayınlanması

660 sayılı KHK'nın 9'uncu maddesi ve uyarınca; uluslararası standartlarla uyum sağlamak üzere, İslami Finans Kuruluşları Muhasebe ve Denetim Kuruluşu (AAOIFI) tarafından "*Auditing Standard No. (3) Terms of Audit Engagement*" başlığıyla yayımlanan Standardın mevzuata kazandırılması amacıyla *Faizsiz Finans Denetim Standardı 3 Bağımsız Denetim Sözleşmesinin Şartları'nın* yayımlanmasına karar verilmiştir.

TÜRKİYE DENETİM STANDARTLARI

FAİZSİZ FİNANS DENETİM STANDARDI 3

BAĞIMSIZ DENETİM SÖZLEŞMESİNİN ŞARTLARI

FAİZSİZ FİNANS DENETİM STANDARDI 3
BAĞIMSIZ DENETİM SÖZLEŞMESİNİN ŞARTLARI
İÇİNDEKİLER

	Paragraf
Giriş.....	1-4
Denetim Sözleşmeleri.....	5-11
Denetimin Kapsamı.....	12
Raporların Şekli.....	13-14
Ücretler.....	15
Denetim Sözleşmesinin Şartları Üzerinde Anlaşmaya Varılması.....	16
Diğer Hususlar.....	17-18
Müteakip Denetimler.....	19-20
Denetim Sözleşmesindeki Değişikliğin Kabulü.....	21-28
Yürürlük Tarihi.....	29
Ek (A): Denetim Sözleşmesi Örneği	
Ek (B): Yenilenen Denetim Sözleşmesi Örneği	

Bağımsız Denetim Sözleşmesinin Şartları

Giriş

1. Bu Faizsiz Finans Denetim Standardının (FFDS) amacı, Fikhi ilke ve kurallara uygun olarak faaliyet gösteren bir finansal kuruluşun finansal tablolarını denetlemek için bir denetçinin görevlendirilmesi (seçilmesi) hakkında standartlar oluşturmak ve rehberlik sağlamaktır.

Ana hususlar şunlardır:

- (a) Faizsiz finans kuruluşuyla (müşteri) denetim sözleşmesinin şartları üzerinde anlaşmaya varılması,
- (b) Müşterinin, denetim sözleşmesinin şartlarını daha düşük güvence düzeyi sağlayan bir şartla değiştirme talebine denetçinin yanıtı.

Bu FFDS'de geçen "denetim" terimi "bağımsız denetimi", "denetçi" terimi ise "bağımsız denetçi"yi ifade eder.

Bu FFDS'de, aynı numaralı paragraflarda, T kodlu paragraflar (örneğin 5 ve 5T) ülkemizde geçerli olan uygulamayı (Türkiye uygulamasını) göstermekte olup Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (Kurum) tarafından getirilen ilâve yükümlülükleri belirtmektedir. Söz konusu ilâve yükümlülükler, aynı numaralı paragrafta belirtilen alternatifleri azaltabilir, uygulama kapsamını genişletebilir veya denetçinin ilâve çalışma ile raporlama yapmasını gerektirebilir. T kodlu olmayan aynı numaralı paragraflar, Faizsiz Finans Denetim Standartlarının çevirisi olup denetçilerin uluslararası uygulamaya ilişkin farkındalıklarını korumak amacıyla aynen bırakılmıştır.

2. Denetçi ve müşteri, denetim sözleşmesinin şartları üzerinde anlaşmaya varır. Üzerinde mutabık kalınan şartlar, bir denetim sözleşmesiyle veya uygun şekilde sahip başka bir sözleşmeyle kayıtlı altına alınır.
3. Bu FFDS'nin amacı, faizsiz finans kuruluşlarının finansal tablolarının denetimlerine ilişkin denetim sözleşmelerinin hazırlanmasında denetçiye rehberlik sağlamaktır. Bu standart, ilgili hizmetlere de uygulanabilir. Vergi, muhasebe ve yönetim danışmanlığı gibi diğer hizmetlerin sağlanması durumunda, bağımsız denetimi diğer hizmetlerden açık bir şekilde ayırmak için ayrı sözleşmeler düzenlenmesi uygun olabilir.
4. Bazı ülkelerde, denetimin amaçları ve kapsamı ile denetçinin sorumlulukları mevzuatla düzenlenmektedir. Bu durumlarda dahi denetçi, denetim sözleşmelerinde söz konusu hususlara yer vererek müşterilerini bilgilendirebilir.

Denetim Sözleşmeleri

5. Denetime başlamadan önce yazılı bir denetim sözleşmesinin yapılması, denetimle ilgili yanlış anlamaları önleme bakımından müşteri ve denetçinin yararındadır.

- 5T. Denetim sözleşmesi yazılı olarak yapılır. Denetime başlamadan önce yazılı bir denetim sözleşmesinin yapılması, denetimle ilgili yanlış anlamaları önleme bakımından müşteri ve denetçinin yararına.

Denetim sözleşmesinin temel içeriği

6. Denetim sözleşmesi; denetçinin denetimi kabulünü, denetimin amacı ve kapsamını, denetçinin müşteriye karşı sorumluluklarının kapsamını ve denetçi tarafından sunulacak raporun şeklini belgeler ve teyit eder.
- 6T. Denetim sözleşmesi; denetçinin denetimi kabulünü, denetimin amaçları ve kapsamını, denetçinin müşteriye karşı sorumluluklarının kapsamını, müşterinin sorumluluklarının kapsamını ve denetçi tarafından sunulacak raporun şeklini belgeler ve teyit eder.

Finansal tabloların denetiminin amacı

7. Finansal tabloların denetiminin amacı; denetçinin, finansal tabloların, tüm önemli yönleriyle faizsiz finans kuruluşunun faizsiz finans danışma komitesi (danışma komitesi) tarafından yayımlanan fetva, karar ve yönergeler, Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (Kurum) tarafından yayımlanan Faizsiz Finans Muhasebe Standartlarına (FFMS'ler), ulusal muhasebe standartları ile uygulamalara ve faizsiz finans kuruluşunun faaliyet gösterdiği ülkede uygulanan mevzuata uygun olarak hazırlanıp hazırlanmadığına ilişkin olarak bir görüş vermesini sağlamaktır. Denetçinin görüşünü belirtmek için finansal tabloların, yukarıda belirtilenlere uygun olarak "doğru ve gerçeğe uygun bir görünüm sağlamaktadır/sağlamamaktadır" ifadesi kullanılır.

Yönetimin finansal tablolara ilişkin sorumluluğu

8. Finansal tablolar; etkin bir iç kontrol sisteminin sürdürülmesi, işlemlerin muhasebe kayıtlarına uygun bir şekilde kaydedilmesi, varlıkların korunması ve finansal tabloların genel sunumunun doğru ve gerçeğe uygun olmasından da sorumlu olan faizsiz finans kuruluşunun yönetiminin sorumluluğundadır.
9. Denetçi raporu, finansal tabloların ve finansal kuruluşun Fikhî ilke ve kurallara uygun olarak faaliyet göstermesi yükümlülüğünün finansal kuruluşun yönetiminin sorumluluğunda olduğuna dair bir açıklama içerir. Denetçi, yönetimin faizsiz finans kuruluşunun danışma komitesi tarafından yayımlanan fetva, karar ve yönergelerle uyum sağlamadığını doğrulamaktan sorumludur.
10. Faizsiz finans kuruluşunun yönetimi, kuruluşun danışma komitesi tarafından yayımlanan tüm fetva, karar ve yönergeleri ile diğer ilgili belgeleri (örneğin faizsiz finans kuruluşunun danışma komitesi raporları) denetçiye sağlar.

Yönetim beyanı

11. Denetçi, finansal tablolarda yer alan beyanlar ve finansal raporlama sürecine yönelik iç kontrolün işleyişi hakkında yönetimi sorgular. Denetçi, kendisine sözlü olarak yapılan

beyanlara ilişkin müşteriden beyan mektubu alır. Denetçi, yönetimin kendisine tam, doğru ve zamanında bilgi sağlamasını bekler.

Denetimin Kapsamı

12. Denetimin kapsamı, FFDS'ler ile ulusal standartlar veya uygulamalara atıfları ve denetçinin yapacağı çalışmanın açıklanmasını içerir. Denetim sözleşmesinde genellikle atıfta bulunulan hususlar şunlardır:
- Denetim, FFDS'lere uygun olarak yürütülür. FFDS'lerde yer almayan hususlar için, Fıkhî ilke ve kurallara aykırı olmadığı sürece, Kurum tarafından yayımlanan Bağımsız Denetim Standartları (BDS'ler) uygulanır.
  - Denetçi, finansal tabloların hazırlanmasının dayanağı olan muhasebe sisteminin yeterliliğini değerlendirmek amacıyla, muhasebe sistemi hakkında kanaat edinir.
  - Denetçinin makul sonuçlara varmasını sağlayacak ihtiyaca uygun ve güvenilir denetim kanıtı elde etmesi gerekir.
  - Denetçinin uygulayacağı prosedürlerin niteliği ve kapsamı, iç kontrol sistemine ilişkin yapacağı değerlendirmeye göre farklılık gösterir.
  - Denetçi, finansal tablolarda veya muhasebe kayıtlarında olabilecek hata, aykırılık veya hile kaynaklı önemli yanlışlıkların tespit edilmesine ilişkin makul bir beklenti içerisinde denetimini planlar.
  - Muhasebe ve iç kontrol sisteminin yapısal kısıtlamalarının yanı sıra, denetimin test esasına dayalı olması ve diğer yapısal kısıtlamaları sebebiyle kaçınılmaz olarak bazı önemli yanlışlıkların tespit edilememe riski vardır.

Raporların Şekli

13. Denetim sözleşmesi, muhasebe ve iç kontrol sistemlerinde tespit edilen veya gözlemlenen önemli zayıflıklara ilişkin yönetime sunulacak bir rapor gibi pay sahiplerine sunulacak yasal raporların yanı sıra denetçi tarafından düzenlenecek raporların veya denetimin sonuçlarına ilişkin olarak yapılacak diğer bildirimlerin şekline atıfta bulunur.
14. Denetim sözleşmesinde, denetçinin denetimle bağlantılı olarak talep ettiği tüm kayıtlar, belgeler ve diğer bilgilere kısıtlama olmaksızın erişim imkânına sahip olması gerektiği hususu yer alır. Denetim sözleşmesi ayrıca denetçinin, yönetimden denetimle bağlantılı olarak yaptığı açıklamalarla ilgili yazılı teyit alma beklentilerini de belirtir.

Ücretler

15. Denetim sözleşmesi, ücretlerin hesaplanmasında kullanılan esasları ve -varsafaturalandırmaya ilişkin hususları belirtir.

Denetim Sözleşmesinin Şartları Üzerinde Anlaşmaya Varılması

16. Denetim sözleşmesi, müşteriden; denetim sözleşmesini almayı kabul ederek sözleşme şartlarını teyit etmesini talep eder.

16T. Denetim sözleşmesinde, müşteri ve denetçinin denetim sözleşmesinin şartlarını anladığı ve kabul ettiği belirtilir.

Diğer Hususlar

17. Denetçi ayrıca, diğerlerinin yanı sıra sözleşmeye aşağıdakileri de dâhil etmek isteyebilir:

- (a) Denetimin planlanmasına ilişkin düzenlemeler,
- (b) Denetçinin müşteriye sunmayı beklediği diğer sözleşme veya raporlara ilişkin açıklama,
- (c) Müşterinin danışma komitesiyle yapılacak istişarelere ilişkin düzenlemeler,
- (ç) Uygun hâllerde, aşağıdaki hususlara da yer verilebilir:
  - Denetimin bazı alanlarına başka denetçilerin ve uzmanların katılımıyla ilgili kararlaştırılan hususlar,
  - Müşterinin diğer çalışanlarının ve başka denetçilerin denetime katılımına ilişkin olarak kararlaştırılan hususlar,
  - Denetçinin ilgili işletmede ilk defa denetim yapıyor olması durumunda, - varsa- önceki denetçiyle yapılacak olan görüşme ve işlemlere ilişkin olarak kararlaştırılan hususlar,
  - Denetçinin yükümlülüğünün sınırlandırılması ihtimalinin bulunması durumunda, bu tür sınırlandırmaların belirtilmesi,
  - Denetçi ile müşteri arasındaki her tür ilave anlaşmaya yapılacak atıflar.

Ek 1'de denetim sözleşmesi örneği yer almaktadır.

Topluluğa bağlı birimlerin denetimi

18. Bir ana ortaklık faizsiz finans kuruluşu denetçisinin aynı zamanda bağlı ortaklığının, şubesinin veya bölümünün (topluluğa bağlı birim) denetçisi olması durumunda, denetçinin topluluğa bağlı birimle ayrı bir denetim sözleşmesi yapıp yapmamaya ilişkin kararını etkileyecek etkenler aşağıdakileri içerir:

- Topluluğa bağlı birim denetçisini kimin seçtiği,
- Topluluğa bağlı birim için ayrı bir denetçi raporunun düzenlenip düzenlenmeyeceği,
- Yasal yükümlülükler,
- Başka denetçiler tarafından yapılan herhangi bir işin kapsamı,
- Ana ortaklığın sahiplik derecesi,
- Topluluğa bağlı birim yönetiminin bağımsızlığının düzeyi.

Müteakip Denetimler

19. Birbirini takip eden dönemlerde denetim yapılması durumunda denetçi, denetim sözleşmesi şartlarının içinde bulunulan durum ve şartlara göre revize edilmesinin

gerekli olup olmadığını ve denetim sözleşmesinin mevcut şartlarının müşteriye tekrar hatırlatılmasına ihtiyaç olup olmadığını değerlendirir.

20. Denetçi, her dönem yeni bir denetim sözleşmesi yapmamaya karar verebilir. Ancak aşağıdaki etkenler, yeni bir sözleşme yapmayı uygun hâle getirebilir:
- Müşterinin, denetimin amacını ve kapsamını yanlış anladığına dair herhangi bir göstergenin varlığı,
  - Denetim sözleşmesinin revize edilmiş şartlarının veya özel şartlarının bulunması,
  - Yakın bir tarihte kıdemli yöneticiler, pay sahipleri, yönetim kurulu üyeleri veya ortaklık yapısında (faizsiz finans kuruluşunun sahiplik yapısında olduğu gibi) değişiklik olması,
  - Müşterinin ticari faaliyetlerinin niteliği veya büyüklüğünde önemli bir değişiklik olması,
  - Yasal yükümlülükler.

Denetim Sözleşmesindeki Değişikliğin Kabulü

21. Denetimin tamamlanmasından önce, denetçiden denetim sözleşmesini daha düşük güvence düzeyi sağlayan bir denetim sözleşmesiyle değiştirmesinin istenmesi hâlinde, denetçi böyle bir değişikliği yapmanın uygunluğunu değerlendirir.
22. Müşterinin, denetimin tamamlanmasından önce denetim sözleşmesinin şartlarına ilişkin olarak denetçiden talep ettiği değişiklikler;
- Denetim hizmeti ihtiyacını etkileyen şartlardaki bir değişiklikten,
  - İlk başta talep edilen denetimin veya ilgili hizmetin niteliğine ilişkin bir yanlış anlamamanın varlığından veya
  - Müşteri yönetimi tarafından veya diğer şartlar sebebiyle denetimin kapsamının kısıtlanmasından,
- kaynaklanabilir.

Denetçi, denetimin kapsamındaki bir kısıtlamanın etkileri başta olmak üzere, değişiklik talebinin gerekçelerini değerlendirir.

23. Müşterinin denetim sözleşmesinin şartlarının değiştirilmesi talebinin, faizsiz finans kuruluşunun yükümlülüklerini etkileyen şartlardaki değişikliklerden veya ilk başta talep edilen denetimin niteliğine ilişkin yanlış anlamadan kaynaklanması durumunda, bu değişiklik talebi genelde makul olarak değerlendirilir. Ancak müşterinin, kendisi tarafından sağlanan yanlış, eksik veya tatmin edici olmayan bir bilgiyle ilgili gözükten bir değişiklik talebi, makul olarak değerlendirilmez.
24. FFDS'lere uygun olarak denetim yürütmek üzere seçilmiş bir denetçi, denetimi ilgili bir hizmete (sınırlı denetim gibi) dönüştürmeyi kabul etmeden önce, yukarıda belirtilen hususlara ek olarak değişikliğin yasal veya sözleşmeye bağlı yansımalarını değerlendirir.
25. Denetçinin, denetim sözleşmesinin şartlarının değiştirilmesi için makul bir gerekçe

olduğuna dair bir sonuca varması ve yürütülen denetim çalışmasını FFDS'lere uygun olarak yapılması durumunda düzenlenmesi gereken rapor, dönüştürülen yeni denetim sözleşmesinin şartlarına uygun olacaktır. Finansal tablo kullanıcılarının yanılması lemek için raporda aşağıdaki hususlara atıfta bulunulmaz:

- Başlangıçta düzenlenen denetim sözleşmesi veya
  - Denetim sözleşmesinin, üzerinde mutabık kalınan prosedürler sözleşmesine dönüştürüldüğü, dolayısıyla uygulanan prosedürlere yapılan atfın raporun normal bir parçası olduğu hller dışında, başlangıçta düzenlenen denetim sözleşmesi uyarınca gerçekleştirilmiş olabilecek her türlü prosedür.
26. Denetim sözleşmesinin şartlarında değişiklik olması hâlinde denetçi ve müşteri, bu şartlar üzerinde anlaşmaya varır.
27. Denetçi, makul bir gerekçe olmadıkça denetim sözleşmesinin şartlarında değişiklik yapılmasını kabul etmez. Denetçinin alacak hesaplarıyla ilgili yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edememesi sonucunda müşterinin, denetçinin sınırlı olumlu görüş vermesini veya görüş vermektен kaçınmasını engellemek için denetim sözleşmesini sınırlı denetim sözleşmesine dönüştürme talebinde bulunması, bu duruma örnek olarak verilebilir.
28. Denetçinin denetim sözleşmesi şartlarında yapılan bir değişikliği kabul etmesinin mümkün olmaması ve başlangıçtaki denetim sözleşmesine göre denetimin devam etmesine izin verilmemesi hâlinde denetçi, denetimden çekilir ve sözleşme gereğince veya diğer sebeplerle çekilmeyi gerektiren bu durumu, yönetim kurulu veya pay sahipleri gibi diğer taraflara rapor etme yükümlülüğünün olup olmadığını değerlendirir.

Yürürlük Tarihi

29. Bu FFDS, 1 Ocak 2020 tarihinde ve sonrasında başlayacak hesap dönemlerinin denetiminde uygulanmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Ek (A)

Denetim Sözleşmesi Örneği

Aşağıda yer alan sözleşme, bu FFDS'de ana hatlarıyla belirtilen değerlendirmeler çerçevesinde kullanılacak bir rehber niteliğindedir ve içinde bulunulan durum ve gerekliliklere göre değiştirilebilecektir.

Sözleşmenin tarafları olan, ... (Faizsiz Finans Kuruluşunun adı) ve .... (Denetim Şirketinin adı) (sözleşmenin sonraki bölümlerinde "Denetim Şirketi" olarak ifade edilecektir) müşterinin bağımsız denetimini yapmak üzere aşağıdaki şekilde anlaşmaya varmışlardır.

... Faizsiz Finans Kuruluşunun ... (hesap dönemi sonu) itibarıyla finansal durum tablosu ile aynı tarihte sona eren hesap dönemine ait ilgili gelir ve nakit akış tablolarının (ve Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (Kurum) tarafından yayımlanan Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 1: Katılım Bankaları ve Faizsiz Finans Kuruluşlarının Finansal Tablolarında Genel Sunum ve Açıklama'da belirtilen diğer finansal tablolarının) denetlenmesi talep edilmiş ve iş bu sözleşme vasıtasıyla her iki tarafça sözleşme şartları anlaşılmalı ve kabul edilmiştir. Denetim, finansal tablolara ilişkin görüş verme amacıyla yapılacaktır.

Denetim, Kurum tarafından yayımlanan Faizsiz Finans Denetim Standartlarına (ve ilgili mevzuat, standartlar veya uygulamalara atıfta bulununuz) uygun olarak yürütülecektir. Bu Standartlar, denetimin, finansal tabloların önemli yanlışlık içerip içermediğine ilişkin makul güvence elde etmek için planlanmasını ve yürütülmesini gerektirir. Denetim, finansal tablolardaki tutar ve açıklamaları destekleyen kamtların test esasına dayalı olarak incelenmesini içerir. Denetim, finansal tabloların genel sunumunun değerlendirilmesinin yanı sıra, yönetim tarafından yapılan önemli tahminler ile kullanılan muhasebe ilkelerinin değerlendirilmesini de içerir. Denetim, meydana gelmiş olabilecek tüm usulsüzlük veya aykırılıkların tespit edildiğini ifade etmemektedir. Ancak yapılan denetim testleri sonucunda bunların ortaya çıkması durumunda bu tür durumlar rapor edilecektir.

Muhasebe ve iç kontrol sisteminin yapısal kısıtlamalarının yanı sıra denetimin test esasına dayalı olması ve diğer yapısal kısıtlamaları sebebiyle, kaçınılmaz olarak bazı önemli yanlışlıkların tespit edilememesi riski vardır.

Finansal tablolara ilişkin raporun yanı sıra, muhasebe ve iç kontrol sistemlerinde Denetim Şirketi dikkatini çeken önemli zayıflıklarla ilgili yönetime ayrı bir bildirim yapacaktır.

Bahse konu ... Faizsiz Finans Kuruluşunun yönetimi, danışma komitesi tarafından belirlenen Fıkhî ilke ve kurallara (ve mevzuata) uygun olarak doğru ve gerçeğe uygun bir görünüm sağlayan finansal tabloların hazırlanması ve muhasebe kayıtlarının doğru bir şekilde tutulmasından sorumludur. Faizsiz Finans Kuruluşunun yönetimi aynı zamanda, gerektiğinde ve gerektiği sürece, ... Faizsiz Finans Kuruluşunun tüm

muhasabe kayıtları, diğer kayıtları ve yönetim ve pay sahiplerinin tüm toplantı tutanakları dâhil ilgili bilgilerini ve danışma komitesi tarafından yayımlanan tüm fetva, karar ve yönergeleri Denetim Şirketine sağlamaktan sorumludur.

Denetim Şirketinin sorumluluğu, görüşüne göre finansal tabloların, ... Faizsiz Finans Kuruluşunun ... (hesap dönemi sonu) itibarıyla finansal durumunu ve aynı tarihte sona eren hesap dönemine ait faaliyetlerinin sonuçlarını ve nakit akışlarını ... Faizsiz Finans Kuruluşunun danışma komitesi tarafından belirlenen Fıkhî ilke ve kurallara, Kurum tarafından yayımlanan Faizsiz Finans Muhasebe Standartlarına ve ...'ya uygun olarak doğru ve gerçeğe uygun bir biçimde sunup sunmadığını ... Faizsiz Finans Kuruluşunun pay sahiplerine rapor etmektedir.

Denetim Şirketinin; görüşünü belirlerken, aşağıdaki hususları göz önünde bulundurması ve ikna olmadığı hususlara ilişkin raporlama yapması gerekmektedir:

- ... Faizsiz Finans Kuruluşu tarafından muhasabe kayıtlarının doğru bir şekilde tutulup tutulmadığı,
- ... Faizsiz Finans Kuruluşunun finansal durum tablosu ve gelir tablosunun muhasabe kayıtlarıyla tutarlı olup olmadığı,
- Denetimin amacı için gerekli olduğunu düşündüğü tüm bilgi ve açıklamaları elde edip etmediği ve
- Yönetim kurulu raporundaki bilgilerin, denetlenmiş finansal tablolardakilerle tutarlı olup olmadığı.

Ayrıca, içinde bulunulan şartlara göre raporda ele alınması gerekebilecek diğer bazı hususlar da bulunmaktadır. Örneğin finansal tabloların yönetim kurulu üyelerinin aldığı ücretin ya da bu kişilerin ... Faizsiz Finans Kuruluşu ile yaptığı işlemlerin ayrıntılarını içermemesi durumunda, (mevzuatı belirtiniz) raporda bu tür hususların açıklanması gerekmektedir.

Yeterli açıklama içeren finansal tabloların hazırlanması ve finansal kuruluşun Fıkhî ilke ve kurallara uygun olarak faaliyet göstermesi yükümlülüğü ... Faizsiz Finans Kuruluşunun yönetiminin sorumluluğundadır. Bu sorumluluğa; uygun bir şekilde muhasabe kayıtlarının tutulması ve iç kontrollerin sürdürülmesi, muhasabe politikalarının seçimi ve uygulanması ile ... Faizsiz Finans Kuruluşunun varlıklarının korunması da dâhildir. Denetim sürecinin bir parçası olarak, denetim sırasında finansal tablolar üzerinde önemli etkiye sahip hususlara ilişkin yönetim tarafından Denetim Şirketine yapılan beyanların/denetimle bağlantılı olarak temsilciler tarafından Denetim Şirketine yapılan sözlü beyanların yazılı teyidi talep edilecektir.

... Faizsiz Finans Kuruluşunun kuruluş sözleşmesine ve iç düzenlemelerine uygun olarak, söz konusu kuruluşun Fıkhî ilke ve kurallara uygunluğunu sağlamak amacıyla görevlendirilen bir danışma komitesi bulunmaktadır. Denetim Şirketi danışma komitesiyle bağımsız bir istişare yapmayı isteme hakkına sahiptir.

... Faizsiz Finans Kuruluşunun çalışanları tam bir iş birliği içinde denetimle

bağlantılı olarak talep edilen her türlü kayıt, belge ve diğer bilgileri Denetim Şirketine sunacaktır.

Denetim ücreti; finansal tabloların denetiminin gerektirdiği tecrübe ve beceri ile sorumluluğun derecesine göre katılan giderlere ve harcanan zamana bağlı olarak hesaplanır ve faturalandırılır. ... tarihinde sona eren hesap dönemi için toplam denetim ücreti ... TL'dir. Peşin olarak yapılmış harcamalar bu ücrete eklenecektir.

Bu sözleşme; sonlandırılmadığı, değiştirilmediği veya başka bir sözleşme yapılmadığı sürece, gelecek yıllar için geçerli olacaktır.

Taraflar finansal tabloların denetimi için kararlaştırılan hususları anlamış ve kabul etmiştir.

Taraflar

Denetçinin Adı

... Faizsiz Finans Kuruluşu Adına

Kabul Eden

(İmza)

(İmza)

İsim ve Unvan

İsim ve Unvan

Tarih

Tarih

Ek (B)

Yenilenen Denetim Sözleşmesi Örneği

... /... /... tarihinde sona eren hesap dönemi için ... Faizsiz Finans Kuruluşunun denetiminde ... Denetim Şirketi yeniden görevlendirilmiştir (seçilmiştir).

1. Bu görevlendirmenin (seçilmenin) şartları ... /... /... tarihli ilk denetim sözleşmesinde yer alan şartlarla aynıdır.
2. Denetim ücreti; ilk sözleşmede belirtildiği üzere, tecrübe ve beceri ile sorumluluk derecesine göre katlanılan giderlere ve harcanan zamana bağlı olarak hesaplanır. Faizsiz Finans Kuruluşunun ... /... /... tarihinde sona eren hesap dönemine ait finansal tablolarının denetimi için toplam denetim ücreti ... TL'dir. ... Faizsiz Finans Kuruluşu adına peşin olarak yapılmış harcamalar bu ücrete eklenir.

Taraflar finansal tabloların denetimi için kararlaştırılan hususları anlamış ve kabul etmiştir.

Taraflar

Denetçinin Adı

... Faizsiz Finans Kuruluşu Adına

Kabul Eden

(İmza)

(İmza)

İsim ve Unvan

İsim ve Unvan

Tarih

Tarih

Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumundan:

KURUL KARARI

Karar No: 75935942-050.01.04 – [01 / 315]

Karar Tarihi: 12.12.2019

Konu: Faizsiz Finans Denetim Standardı 6 Fıkhî Denetim (Faizsiz Finans Kuruluşlarının Fıkhî İlke ve Kurallara Uygunluk Sağlamasına Yönelik Güvence Denetimi)'nin Yayınlanması

660 sayılı KHK'nın 9'uncu maddesi ve uyarınca; uluslararası standartlarla uyum sağlamak üzere, İslami Finans Kuruluşları Muhasebe ve Denetim Kuruluşu (AAOIFI) tarafından "*Auditing Standard for Islamic Financial Institutions No. (6) External Shari'ah Audit (Independent Assurance Engagement on an Islamic Financial Institution's Complianace with Shari'ah Principles and Rules)*" başlığıyla yayınlanan Standardın mevzuata kazandırılması amacıyla *Faizsiz Finans Denetim Standardı 6 Fıkhî Denetim (Faizsiz Finans Kuruluşlarının Fıkhî İlke ve Kurallara Uygunluk Sağlamasına Yönelik Güvence Denetimi)*'nin yayınlanmasına karar verilmiştir.

TÜRKİYE DENETİM STANDARTLARI

FAİZSİZ FİNANS DENETİM STANDARDI 6

FIKHÎ DENETİM

(FAİZSİZ FİNANS KURULUŞLARININ FIKHÎ İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK SAĞLAMASINA YÖNELİK GÜVENCE DENETİMİ)

FAİZSİZ FİNANS DENETİM STANDARDI 6

FIKHİ DENETİM

(FAİZSİZ FİNANS KURULUŞLARININ FIKHİ İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK SAĞLAMASINA YÖNELİK GÜVENCE DENETİMİ)

İÇİNDEKİLER

	Paragraf
Önsöz	Ö1-Ö4
Giriş	G1-G3
Standardın Amacı	1
Standardın Diğer Mesleki Standartlarla İlişkisi	2-3
Standardın Kapsamı	4
Denetim Türleri ve Amaçları	5-7
Tanımlar	8
Uyum Hükümleri	9-11
Faizsiz Finans Danışmanı/Danışmanlarıyla İletişim	12
Dayanak Denetim Konusu ve Kısıtlar	13-18
Temel Prosedürler	19-34
Belgelendirme ve Arşivleme	35-37
Fikhî Denetçi Raporunun Hazırlanması	38-42
Uygulama Rehberi	43
Yürürlük Tarihi	44
Ek (A): Fikhî Denetim Raporu Örneği- Doğrudan Fikhî Denetim	
Ek (B1): Fikhî Denetim Raporu Örneği- Fikhî Doğrulama Denetimi ve Fikhî İlke ve Kurallara Uygunluk Sağlanmasına İlişkin Yönetim Raporu Örneği	
Ek(B2): Yönetimin Fikhî İlke ve Kurallara Uygunluk Beyanı	
Ek (C): Uzun Rapor- Önerilen Unsurlar	

Faizsiz Finans Denetim Standardı (FFDS) 6 "Fıkhi Denetim (Faizsiz Finans Kuruluşlarının Fıkhi Ilke ve Kurallara Uygunluk Sağlamasına Yönelik Güvence Denetimi)" 1-44 üncü paragraflar arasında yer almaktadır. Bu standart, Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (Kurum) tarafından yayımlanan Güvence Denetimi Standardı (GDS) 3000 "Tarihi Finansal Bilgilerin Bağımsız Denetimi veya Sınırlı Bağımsız Denetimi Dışındaki Güvence Denetimleri"yle ve -uygulanabilir olması hâlinde- Kurum tarafından yayımlanan diğer Faizsiz Finans Denetim Standartlarıyla birlikte değerlendirilir.

Fıkhî Denetim

(Faizsiz Finans Kuruluşlarının Fıkhî İlke ve Kurallara Uygunluk Sağlamasına Yönelik Güvence Denetimi)

Önsöz

- Ö1 Fıkhî yönetim, hesap verebilirliği ve şeffaflığı teşvik ettiği ve kamu güvenini kazanmaya yardımcı olduğu için, Faizsiz Finans Kuruluşlarının (FFK) yönetimini çerçevesinin önemli bir unsurudur. Uygun bir yönetim yapısının oluşturulması, FFK'ların genel sağlamlığı için hayati öneme sahiptir ve güçlü bir Fıkhî yönetim temeli oluşturmak her FFK'nın hedefidir.
- Ö2 Fıkhî denetim, Fıkhî yönetim çerçevesinin kilit bir parçasıdır. Söz konusu denetim, FFK bünyesinde Fıkhî hükümlere uygunluk sağlanmasının incelenmesi ve güvence verilmesini amaçlayan bağımsız bir denetim işidir. Bağımsız ve kapsamlı bir Fıkhî denetim, FFK'ların dürüstlüğü, itibarını ve sürdürülebilirliğini korumak açısından gereklidir.
- Ö3 Bu standart, doğrudan Fıkhî denetim ve Fıkhî doğrulama denetiminin gerçekleştirilmesi için kriterler oluşturmayı ve bu denetimlerle ilgili denetim konuları ile denetime konu bilgileri belirlemeyi amaçlar. Bu standart ayrıca bir Fıkhî denetime ilişkin raporlama yapmaya dair rehberlik sağlamanın yanı sıra Fıkhî denetimle ilgili temel prosedürler ile önemli hususlar hakkında özet bir rehberlik sağlar.
- Ö4 Fıkhî denetimin kendine has yapısından dolayı, dünyanın her yerinden Fıkhî denetçilerin genel yaklaşımlarını ve hizmet kalitelerini standart hale getirmek için GDS 3000'i tamamlayıcı nitelikte bu standart oluşturulmuştur.

Giriş

Genel bakış

- G1 Bu standart, bir FFK'nın "Fikhî ilke ve kurallara" uygunluk sağlamasına yönelik gerçekleştirilen bir güvence denetiminde (Fikhî denetim) geçerli ilkeleri ortaya koymayı amaçlar.
- G2 Bu standart, tüm FFK'ların yılda en az bir kez, standardın hükümlerine uygun olarak, Fikhî denetimden geçmesini teşvik eder.

Standartın oluşturulma sebepleri

- G3 Faizsiz finans sektörünün gelişmesiyle birlikte, niteliksel gelişmeleri ve uyumlaşmayı temin etmek ve bunun sonucunda sektöre yönelik kamuoyunun güvenini artırmak için Fikhî denetimi de içeren etkin yönetim araçlarının uygulanması tercih edilmektedir. Fikhî denetim, giderek tüm dünyada FFK'ların Fikhî yönetim çerçevesinin daha önemli bir unsuru haline gelmektedir. Bu sebeple Fikhî denetim uygulamalarının standartlaştırılması ve bunların uluslararası en iyi uygulamalarla uyumlu hale getirilmesi zorunluluğu doğmuştur.

Standartın Amacı

1. Bu standartın amacı, bir FFK'nın "*Fikhî ilke ve kurallara*" uygunluk sağlamasına yönelik gerçekleştirilen bir güvence denetimi (bu standartta Fikhî denetim olarak ifade edilecektir) için rehberlik sağlamaktır.

Bu FFDS'de, aynı numaralı paragraflarda, T kodlu paragraflar (örneğin 8(ç) ve 8(çT)) ülkemizde geçerli olan uygulamayı (Türkiye uygulamasını) göstermekte olup Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (Kurum) tarafından getirilen ilâve yükümlülükleri belirtmektedir. Söz konusu ilâve yükümlülükler, aynı numaralı paragrafta belirtilen alternatifleri azaltabilir, uygulama kapsamını genişletebilir veya denetçinin ilâve çalışma ile raporlama yapmasını gerektirebilir. T kodlu olmayan aynı numaralı paragraflar, Faizsiz Finans Denetim Standartlarının çevirisi olup denetçilerin uluslararası uygulamaya ilişkin farkındalıklarını korumak amacıyla aynen bırakılmıştır.

Standartın Diğer Mesleki Standartlarla İlişkisi

2. Bu FFDS, Güvence Denetimi Standardı (GDS) 3000 "Tarihi Finansal Bilgilerin Bağımsız Denetimi veya Sınırlı Bağımsız Denetimi Dışındaki Güvence Denetimleri" ile birlikte değerlendirilmelidir¹.
3. GDS 3000'in hükümleri, Fikhî hükümlere veya bu standartın kendine özgü olan hükümlerine aykırı olmadığı veya bunlarla tutarsız olmadığı sürece, bu standart kapsamında yürütülebilecek Fikhî denetimlerde geçerlidir.

Standartın Kapsamı

4. Bu standart, FFK'ların "*Fikhî ilke ve kurallara*" uygunluk sağlaması hususunda çeşitli paydaşlara güvence vermek amacıyla Fikhî denetçi/denetçiler tarafından yürütülen Fikhî denetimlerde uygulanır.

Denetim Türleri ve Amaçları

Denetim türleri

5. Bir Fikhî denetim aşağıdaki şekillerde olabilir:
  - (a) Doğrudan Fikhî denetim, (bu standart tarafından tercih edilen denetim) veya
  - (b) Fikhî doğrulama denetimi, (ilgili ülkelerdeki düzenleyiciler tarafından zorunlu tutulduğu ve FFK yönetiminin "*Fikhî ilke ve kurallara*" uygunluk sağlamasına yönelik beyanda bulunmasının gerektiği durumlarda).

Amaçlar

Doğrudan Fikhî denetim

6. Bu standart kapsamında doğrudan denetim yaparken, Fikhî denetçinin amaçları aşağıda yer almaktadır:
  - (a) FFK'nın, denetim dönemindeki finansal anlaşma, sözleşme ve işlemlerinin tüm önemli yönleriyle Fikhî ilke ve kurallara uygunluk sağlayıp sağlamadığı

konusunda uygun kıstaslara (15 inci paragrafta **[15T paragrafı]** belirtilen) dayanılarak makul güvence elde etmek ve

- (b) Fikhî denetçinin bulgularına uygun olarak 6(a) paragrafta belirtilen konularda raporlama yapmak.

Fikhî doğrulama denetimi

7. Bu standart kapsamında doğrulama denetimi yaparken, Fikhî denetçinin amaçları aşağıda yer almaktadır:

- (a) FFK yönetimi tarafından hazırlanan ve yayımlanan denetime konu bilgilerin, diğer bir ifadeyle FFK yönetiminin Fikhî ilke ve kurallara uygunluk sağlanması konusundaki beyanının, uygun kıstaslara (15 inci paragrafta **[15T paragrafı]** belirtilen) dayanılarak tüm önemli yönleriyle gerçeğe uygun bir biçimde sunulup sunulmadığına dair makul güvence elde etmek ve
- (b) Fikhî denetçinin bulgularına uygun olarak 7(a) paragrafta belirtilen konularda raporlama yapmak.

Tanımlar

8. Bu standartta tanımlanmayan tüm terim ve ifadeler, GDS 3000'de belirtilen anlamlara sahip olduğu kabul edilecektir. Aşağıda belirtilen terimler, karşılarında belirtilen anlamlarıyla kullanılmıştır:

- (a) Fikhî Doğrulama Denetimi: Fikhî denetçinin, FFK yönetimi tarafından sunulan “Fikhî ilke ve kurallara uygunluk beyanı” hakkında rapor hazırladığı bir Fikhî denetim türüdür.
- (b) Doğrudan Fikhî Denetim: Denetim konusunun ilgili kıstaslara -diğer bir ifadeyle FFK'nın belirli bir dönemde finansal anlaşma, sözleşme ve işlemlerinin (Bkz.: 15 inci paragraf **[15T paragrafı]**) geçerli Fikhî ilke ve kurallara- uygunluk sağlaması konusunda (Bkz.: 13 üncü paragraf) Fikhî denetçi tarafından doğrudan raporlama yapılmasını içeren bir Fikhî denetim türüdür.
- (c) Fikhî denetim: Belirli set Fikhî ilke ve kuralların oluşturduğu kıstaslara (Bkz.: 15 inci paragraf **[15T paragrafı]**) dayanılarak, FFK'nın belirli bir dönemde finansal anlaşma, sözleşme ve işlemlerinin geçerli olan Fikhî ilke ve kurallara uygunluk sağlaması konusunda (Bkz.: 13 üncü paragraf), makul güvence elde etmek amacıyla gerçekleştirilen bir güvence işidir.
- (ç) Fikhî denetçi: İlgili “Fikhî ilke ve kurallar” ve denetimle ilgili mesleki bilgi ve yetkinliğe sahip, ilgili düzenleyici kurum (Merkezi Danışma Kurulu) tarafından denetçi olarak görevlendirilmesi (seçilmesi) için belirtilen Fikhî denetçi kıstaslarını tam olarak ve gerektiği gibi taşıyan ve FFK'nın talebiyle FFK'nın “Fikhî ilke ve kurallara” uygunluğuna ilişkin bağımsız güvence raporu sunan bir kuruluştur. FFK'nın finansal tablolarının denetimini yürüten bağımsız denetçi, bu FFK'nın Fikhî denetçisi olarak da görevlendirilebilir (seçilebilir).
- (çT) Fikhî denetçi: İlgili “Fikhî ilke ve kurallar” ve denetimle ilgili mesleki bilgi ve yetkinliğe sahip, Kurum tarafından denetçi olarak görevlendirilmesi (seçilmesi) için belirtilen Fikhî denetçi kıstaslarını tam olarak ve gerektiği gibi taşıyan ve FFK'nın talebiyle FFK'nın “Fikhî ilke ve kurallara” uygunluğuna ilişkin bağımsız güvence

raporu sunan bir bağımsız denetim kuruluşudur. FFK'nın finansal tablolarının denetimini yürüten bağımsız denetçi, bu FFK'nın Fikhî denetçisi olarak da görevlendirilebilir (seçilebilir).

- (d) Fikhî iç inceleme/denetim fonksiyonu: Temel amacı, FFK yönetiminin “Fikhî ilke ve kurallar”ın uygulanması ile ilgili sorumluluklarını yerine getirmesini sağlamak olan bir FFK yönetim fonksiyonudur².
- (e) Fikhî iç inceleme yapan kişi/denetçi: Fikhî iç inceleme/denetim fonksiyonunun faaliyetlerini yerine getiren kişidir.
- (f) Faizsiz Finans Kuruluşları (FFK): “Fikhî ilke ve kurallara uygun şekilde” bankacılık, sigorta/Tekâfûl, sermaye piyasaları ve benzer faaliyetleri yerine getiren; geleneksel finans kuruluşlarının “Fikhî ilke ve kurallara uygun” şekilde ürünler ve hizmetler sunan ayrı şube, birim ve faizsiz pencere işlemlerini de içeren finansal kuruluşlardır.

Uyum Hükümleri

Bu standarda uyum

9. Fikhî denetçi, bu standardın tüm hükümlerine uymadığı sürece bu standarda uyduğunu belirtmez.

Etik hükümler

10. Fikhî denetçi, Kurum tarafından yayımlanan “Faizsiz Finans Kuruluşlarının Bağımsız Denetimini Yürüten Denetçiler İçin Etik Kurallar”ın yanı sıra -uygun hâllerde- ilgili diğer etik kuralların hükümlerine uyar.

Kalite kontrol

11. Kurum tarafından yayımlanan Kalite Kontrol Standardı (KKS) I “Finansal Tabloların Bağımsız Denetim ve Sınırlı Bağımsız Denetimleri İle Diğer Güvence Denetimleri ve İlgili Hizmetleri Yürüten Bağımsız Denetim Kuruluşları ve Bağımsız Denetçiler İçin Kalite Kontrol” gibi kalite kontrole ilişkin diğer mesleki yükümlülüklerin yanında Fikhî denetçi, görevini profesyonel bir biçimde gerçekleştirmek için kaynak ve bilgi bakımından kıstasların gerektirdiği uygun kabiliyetlere sahip olmalıdır. Bu, denetim boyunca Fikhî uzman/uzmanların da aktif katılımını gerektirir.

Faizsiz Finans Danışmanıyla/Danışmanlarıyla İletişim

12. Fikhî denetçi, FFK'nın faizsiz finans danışmanı/danışmanları tarafından yapılan gözlemler dâhil fetva, karar ve belirli görüşleri talep etme ve söz konusu danışmanla/danışmanlarla iletişim ve etkileşim kurma ihtiyacı duyabilir. FFK'nın faizsiz finans danışma komitesi veya bu komitenin üyeleri söz konusu amaçlara uygun kişi/kişilerdir.

² Bkz.: İslami Finans Kuruluşları Muhasebe ve Denetim Kuruluşu (AAOIFI) tarafından yayımlanan Faizsiz Finans Yönetişim Standardı (PFYS) 3. Bu fonksiyon, bazı ülkelerde ilgili yönetim çerçeveleri uyarınca “Fikhî iç denetim” olarak da adlandırılır. Fikhî iç inceleme, Fikhî hükümlere uygunluk fonksiyonu (bazı ülkelerde Fikhî inceleme olarak ifade edilir) ile karıştırılmamalıdır, çünkü uygunluk fonksiyonu bir yönetim fonksiyonudur ve yönetimden bağımsız değildir.

Dayanak Denetim Konusu ve Kıstaslar

Dayanak denetim konusu

13. Doğrudan Fıkhî denetimin dayanak denetim konusu, FFK'nın belirli bir dönemdeki finansal anlaşma, sözleşme ve işlemlerinin "Fıkhî ilke ve kurallara" uygunluğunun değerlendirilmesini kapsar.
14. Fıkhî doğrulama denetiminde denetime konu bilgi; FFK yönetimi tarafından gerektiği gibi onaylanan ve yayımlanan, FFK'nın belirli bir dönemdeki "finansal anlaşma, sözleşme ve işlemlerinin Fıkhî ilke ve kurallara uygunluk beyanı"dır.

Kıstaslar

15. Denetime konu bilgiye ilişkin Fıkhî denetim değerlendirme kıstasları, uygun olduğu ölçüde aşağıdaki hiyerarşide tanımlanan "Fıkhî ilke ve kuralları" içerir (Bkz.: 13 üncü paragraf):
  - (a) AAOIFI tarafından yayımlanan Fıkhî standartlar,
  - (b) İlgili ülkelerdeki düzenleyici kurumlar tarafından yayımlanan (Fıkhî hüküm içeren) düzenlemeler,
  - (c) İlgili ülkelerdeki Merkezi Faizsiz Finans Danışma Kurulu kararları,
  - (ç) Kurum tarafından yayımlanan (Fıkhî hüküm içeren) faizsiz finans muhasebe standartları hükümleri ve
  - (d) FFK'nın faizsiz finans danışma komitesi tarafından verilen onaylar ve alınan kararlar.

[Açıklama: uygunluk, denetim veya derecelendirme uygulamaları esnasında, yukarıdaki (a) veya (d) paragraflarına ilişkin yorumlarla ilgili anlam belirsizliği olması durumunda, faizsiz finans danışma komitesinin açıklamaları geçerlidir.]

- 15T. Denetime konu bilgiye ilişkin Fıkhî denetim değerlendirme kıstasları, uygun olduğu ölçüde aşağıda örnek olarak verilen "Fıkhî ilke ve kuralları" içerir (Bkz.: 13 üncü paragraf):

- (a) AAOIFI tarafından yayımlanan Fıkhî standartlar,
- (b) İlgili ülkelerdeki düzenleyici kurumlar tarafından yayımlanan (Fıkhî hüküm içeren) düzenlemeler,
- (c) İlgili ülkelerdeki Merkezi Faizsiz Finans Danışma Kurulu kararları,
- (ç) Kurum tarafından yayımlanan (Fıkhî hüküm içeren) faizsiz finans muhasebe standartları hükümleri ve
- (d) FFK'nın faizsiz finans danışma komitesi tarafından verilen onaylar ve alınan kararlar.

Fıkhî denetim değerlendirme kıstaslarının hangi "Fıkhî ilke ve kuralları" içerdiği ve bunlar arasındaki hiyerarşik sıralama; doğrudan Fıkhî denetimde Fıkhî denetçi raporunda, Fıkhî doğrulama denetiminde yönetimin uygunluk beyanında ve Fıkhî denetçi raporunda açıklanır.

Fıkhî doğrulama denetimi

16. Fıkhî doğrulama denetiminin söz konusu olması durumunda yönetim, kıstaslar (Bkz.: 15 inci paragraf [**15T paragrafı**]) uygulanmak suretiyle dayanak denetim konusunu (Bkz.: 13 üncü paragraf) değerlendirir ve “Fıkhî ilke ve kurallara uygunluk beyanı” isminde bir beyan (örnek beyan için Bkz.: Ek B2) hazırlar. Fıkhî denetçi, FFK yönetimi tarafından hazırlanan denetime konu bilgilerin (diğer bir ifadeyle Fıkhî ilke ve kurallara uygunluk beyanını), dayanak denetim konusu (diğer bir ifadeyle Fıkhî ilke ve kurallara uygunluk sağlanması) bağlamında FFK'nın beyan edilen durumunu tüm önemli yönleriyle (diğer bir ifadeyle herhangi önemli yanlışlık ve/veya eksiklik içermeksizin) gerçeğe uygun bir biçimde sunup sunmadığını raporlar.

Kıstasların uygunluğunun değerlendirilmesi

17. Fıkhî denetçi, FFK'ya ilişkin kıstasların uygunluğunu değerlendirir ve bunlara ilişkin ayrıntılı hükümleri belgelerir. Yukarıda belirtilen mevcut kıstaslarda FFK'nın fonksiyon ve ürünlerine ilişkin özel herhangi bir hususun bulunmaması durumunda, Fıkhî denetçi FFK'nın faizsiz finans danışmanı/danışmanlarıyla iletişim kurar ve dolayısıyla kıstaslara ilişkin detayları belirler.
18. Kıstasların uygunluğuna ilişkin bir sonuca ulaşamadığı durumlarda Fıkhî denetçi, denetimden çekilir veya görüş vermekten kaçınır.

Temel Prosedürler

Fıkhî denetim süreç akışı

19. Aşağıdaki şema, bir Fıkhî denetim yürüten Fıkhî denetçinin uygulayacağı temel prosedürleri özetlemektedir.

1. Planlama

- Kapsam, zamanlama ve yönlendirmenin belirlenmesi
- Planlanan prosedürlerin nitelik, zamanlama ve kapsamının belirlenmesi

2. Risk değerlendirilmesi

- Önemli yanlışlık risklerinin belirlenmesi ve değerlendirilmesi
- Risk olarak değerlendirilen hususlara karşılık vermek ve makul güvence elde etmek amacıyla aşağıdakiler dahil prosedürlerin tasarlanması:
  - Kontrol testleri
  - Diğer ilave prosedürler-analitik prosedürler ve maddi doğrulama prosedürleri/detay testleri

3. Önemliliğin değerlendirilmesi-

- Paydaşların karar almalarına olumsuz etkisi olan her tür olay
- Niceliksel olarak- karar almayla ilgili tutar/büyüklük
- Niteliksel olarak- karar almayla ilgili nitelik

6. İç kontroller- test etme

- Süreç takiplerinin ve sorgulamaların yapılması
- Kontrol testlerinin kapsamının yanı sıra test yaklaşımının belirlenmesi

4. Örneklem

- Farklı alanlarda ve fonksiyonlarda örneklem kullanımının yeterliliğinin belirlenmesi
- Risk değerlendirilmesiyle bağlantılı olarak örneklem planlanması
- Doğru örneklem yaklaşımının planlanması

7. Gözlemlerin ve Fikhi hükümlere aykırılıkların değerlendirilmesi

- Gözlemlerin değerlendirilmesi ve sebeplerin araştırılması
- Sonuçların anakitleye ekstrapolasyonu ve sırasıyla kontrol ve kalıntı risklerin /tespit edememe risklerinin yeniden değerlendirilmesi
- -Gerektiğinde- örneklem büyüklüğünün artırılması
- Rapor üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi

5. İç kontroller- değerlendirme

- Kontrol tanımının edinilmesi ve değerlendirilmesi
- Kontrol riskinin değerlendirilmesi
- Kontrollerin tasarımına ilişkin kanıt elde edilmesi ve -kontrol testlerinin ve kontrol testlerine ilişkin değerlendirmenin, genel amaçlara uygunluğunun değerlendirilmesi
- Etkin olarak tasarlanan - tüm ilgili önemli kontroller için- kontrollerin işleyiş etkinliğine ilişkin kanıt elde edilmesi

10. İlgili iç fonksiyonların çalışmalarının kullanılması

İç denetim, Fikhi iç inceleme (Fikhi iç denetim) dâhil, Fikhi inceleme ve faizsiz finans danışmanların raporları

- Fonksiyonun anlaşılması
- İlgili çalışmanın kullanılıp kullanılmayacağına ve ne ölçüde kullanılacağına karar verilmesi
- Bu Çalışmaların kullanılması

8. Yazılı beyanların alınması

9. Bilanço tarihinden sonraki olayların- ve bunların rapor üzerindeki etkilerinin- değerlendirilmesi

13. Rapor üzerindeki etkilerinin belirlenmesi

12. Detay testleri - detay testlerine ihtivaçın belirlenmesi ve detay testlerinin yürütülmesi

11. Tespit edememe riskinin değerlendirilmesi

Önemli hususlar

20. Yukarıdaki şema, GDS 3000'in temel hükümleri ve 21-34 üncü paragraflarda belirtilen önemli hususlarla birlikte değerlendirilir.

Önemlilik

21. Genelde, herhangi bir güvence denetiminde önemlilik hususu, dayanak denetim konusu, diğer bir ifadeyle "Fikhî ilke ve kurallar" a uygunluk sağlanması açısından paydaşların vereceği kararlar üzerinde olumsuz etki edebilen niceliksel ya da niteliksel olarak konunun ciddiyetini ifade eder. Fikhî denetim bağlamında söz konusu iş planlanırken, yürütülürken ve buna ilişkin raporlama yapılırken göz önünde bulundurulması gereken önemlilik hususuyla ilgili bazı özellikli durumlar bulunmaktadır.
22. Önemliliğe ilişkin örnekler; karar verme ile ilgili miktar, kabul edilebilir tutar ile gözlemlenen sapma oranı (nicel hususlar), gözlemlenen sapmaların niteliği ve nedeni açısından önemliliğe ilişkin hususları içerir. Buna karşın bu oran ve değerlerin, finansal tabloların denetimindeki değer ve oranlardan farklı olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır; çünkü paydaşların karar alma yöntemleri ve kabul edilebilir sınırları finansal performans açısından zaman zaman farklılık gösterebilecektir.

İç kontroller (yönetişim çerçevesi dâhil): genel amaç ve sınırlama

23. Bir Fikhî denetim, FFK'ların "Fikhî ilke ve kurallara" uygunluğu konusunda makul güvence sağlamaya yönelik bir iş niteliğindedir. Buna göre bir denetimi planlarken ve yürütürken, Fikhî denetçi "Fikhî ilke ve kurallar" a ilişkin önemli aykırılık risklerinin değerlendirilmesi dâhil mesleki muhakemesine bağlı olarak denetimde seçilen yeterli prosedürleri uygular. Fikhî denetçi bu risk değerlendirmelerini yaparken, içinde bulunulan şartlara uygun prosedürleri tasarlamak için "Fikhî ilke ve kurallara" uygunluğa ilişkin olarak FFK'daki iç kontrolü de (yönetişim çerçevesi dâhil) dikkate alır ve test eder. Ancak bunlar, bu tür kontrollerin etkinliğine yönelik olarak bir görüş bildirme amacıyla yapılmaz. Fikhî denetçinin iç kontrole ilişkin yorumları, hazırlayacağı uzun rapora (Bkz.: 40 ıncı paragraf) dahil edilir.

Örnekleme

24. Fikhî denetçi uygulaması gereken örneklemin kullanımına, türünü ve yeterliğini belirler. Bu belirleme, Fikhî hükümlere aykırılıkla ilgili yapısal ve kontrol risklerini içeren temel risk değerlendirmesi ve özellikle niteliksel önemlilikle ilgili olanlar dâhil önemlilik hususuna dayandırılmalıdır. Örnekleme uygulamasının gerekliliği belirlendikten sonra; örneklemin her bir alan/fonksiyona uygulanmasının uygunluğu ve örneklemin seçileceği anakitlenin özellikleri ve ilgili kontroller gibi önemli etkenler de dikkate alınır. Bu tür bir uygunluk ve ilgili örneklemin büyüklüğü, yukarıda belirtilen Fikhî hükümlere aykırılık risklerine (yapısal risk ve kontrol riski ile detay testlerinin yapılması durumunda karma risk) ve önemlilik hususlarına karşılık verecektir.
25. Fikhî denetçi örnekleme büyüklüğünü belirlemek için Fikhî hükümlere aykırılık riskiyle ilgili istatistiki yaklaşımları uygular ve muhakemede bulunur. Örnekleme seçimi istatistiki tekniklere dayanır ve Fikhî hükümlere aykırılık örneklerinin tespit edilmesi durumunda, örnekleme büyüklükleri yeterli olacak şekilde artırılır. Niteliksel önemlilik

söz konusu olduğunda -bir başka ifadeyle Fikhî hükümlere aykırılık risklerine daha duyarlı olan durumlarda- örneklem seçimi, anakitledeki her bir kalemin niteliksel hususlarını dikkate alır.

Yazılı beyanlar

26. Yönetim tarafından sunulan yazılı beyanlar, yönetimin Fikhî hükümlere uygunluk ve vekillik/temsil sorumluluklarının yanı sıra ürün belgelendirme ve süreç akışlarına yönelik iç kontrol ve yönetim sisteminin yeterliliğine yönelik yönetimin teyidinde özel bir vurgu yapar. Bu beyanlar ayrıca, Fikhî denetçiye sağlanan tüm bilgilerin tamlığı, ihtiyaca uygunluğu ve denetçinin bunlara erişimine vurgu yapar. Bunlar ayrıca, özellikle ürün onayları ve ilgili süreç akışlarına ilişkin kontrollerin tasarımı veya uygulanmasında, bilinen tüm eksikliklerin yanı sıra, kıstaslar ve mevzuatı dikkate alarak “Fikhî ilke ve kurallara” ilişkin tüm aykırılıkların açıklandığını teyidini de içerir.
27. Yazılı beyanların tarihi, Fikhî denetçinin rapor tarihinden sonra olamaz; ancak bu tarihe mümkün olan en yakın tarihtir. FFK'nın Fikhî denetimin kapsadığı dönemden sonraki dönemde gerçekleşen tüm önemli olaylar yazılı beyanlara dâhil edilir.
28. Bir Fikhî doğrulama denetimi söz konusu olması durumunda, temel yazılı beyan, FFK yönetimi tarafından hazırlanan denetime konu bilgi hakkındaki diğer bir ifadeyle Fikhî ilke ve kurallara uygunluk sağlanması konusundaki beyandır (Bkz.: Ek B2). Ancak, mesleki yükümlülükler doğrultusunda ilave yazılı beyanlar alınabilir.
29. Doğrudan Fikhî denetim söz konusu olması durumunda, Fikhî doğrulama denetiminde geçerli olan Fikhî ilke ve kurallara uygunluk beyanı örneğinde (Bkz.: Ek B2) yer alan hususların, yazılı beyanlara dahil edilmesi değerlendirilebilir.
30. FFK'nın talep edilen yazılı beyanlardan bir veya daha fazlasını vermeyi reddetmesi durumunda, Fikhî denetçi görüş vermektan kaçınır.

Fikhî iç inceleme (Fikhî iç denetim)/Fikhî inceleme çalışmasının ve Fikhî danışman/danışmanlar raporunun kullanılması

31. Fikhî denetçi; Fikhî iç inceleme (Fikhî iç denetim) ve Fikhî inceleme dâhil ancak bunlarla sınırlı olmamak üzere Fikhî iç fonksiyonların bulunup bulunmadığını ve faizsiz finans danışmanlarının raporu ile bunların bağımsızlığı ve güvenilirliğini değerlendirir. Bu tür bir çalışmanın kullanılabilirliğini değerlendirmede birincil kriter, söz konusu çalışmanın yönetimden ne derecede bağımsız olduğudur. Aynı sebepten dolayı, örneğin Fikhî hükümlere uyum birimi (veya fonksiyonu) gibi faizsiz finansla ilgili yönetim fonksiyonları, bu amaçla değerlendirilmeyecektir. Bu fonksiyonların çalışmaları etkin bir iç kontrolün parçası olarak değerlendirilebilir; ancak Fikhî denetçinin çalışmasının bir kısmının yerine geçecek şekilde kullanılamaz.
32. Fikhî denetçi; yönetimden bağımsız ve güvenilir olduğunu tespit ettiği tüm ilgili, bağımsız ve güvenilir fonksiyonların çalışmalarının kullanılabilirliğini değerlendirir ve bundan dolayı söz konusu fonksiyonların denetimin kapsadığı dönemde (veya bu döneme ilişkin) yayımlanan raporlarını temin eder ve inceler. Fikhî denetçi gerektiğinde, ulaşılan sonuçları destekleyen raporlara ilave olarak bunların çalışma kağıtlarını incelemeyi değerlendirir.
33. Fikhî denetçi, söz konusu rapor/raporların aşağıdakiler üzerindeki etkisini belirler:

- (a) Fikhî denetime yönelik yürütülen çalışmanın niteliği, zamanlaması ve kapsamı ile
- (b) Fikhî denetim raporu.

Tespit edememe riski ve detay testi

34. Fikhî denetçi, Fikhî denetimin farklı aşamalarında uygulanan prosedürlerle yeterince ele alınmayan tespit edememe riskini değerlendirir ve daha fazla kanıt elde etmeyi ve analitik ve ayrıntılı doğrulama dâhil detay testlerini uygulamayı mütalaa eder. Bu prosedürler, Fikhî denetçinin bu standarda uygun olarak makul bir güvence vermesini sağlayacak düzeyde yürütülür. Bu prosedürler; ihtiyaç duyulduğunda daha fazla veri ve kanıt elde edilmesi, aynı işlemlerin doğrulanması ve ilave prosedürlerin uygulanması (örneğin, fiziki teftiş işlemlerinin ve teyitlerin yapılması) gibi, işlemlerin ayrıntılı doğrulanmasını içerir. Bunlar ayrıca, hesaplamaların ve nicel verilerin (örneğin, yatırım hesap sahiplerine kâr ve zarar dağıtım durumu) yeniden hesaplanması ve analitik incelemelerini de içerebilir. Fikhî denetçi; söz konusu riski kabul edilebilir düşük bir seviyeye indiremediği durumlarda, Fikhî denetim raporuna olan etkisini değerlendirir.

Belgelendirme ve Arşivleme

35. Fikhî denetim çalışmalarının ve ilgili kanıtların belgelendirilmesi, uluslararası en iyi uygulamalara uygun olarak yapılır. Burada önemli olan husus, belgelendirmenin; tecrübeli bir Fikhî denetçinin (veya güvence denetimi yapan tecrübeli bir denetçinin), dayanak denetim konusu ve kıstasları dikkate alarak uygulanan prosedürleri, yapılan çıkarımları ve ulaşılan sonuçları anlamasını sağlayacak şekilde yeterli (niceliksel) ve uygun (niteliksel) olmasıdır. Belgelendirme, yapılan mesleki muhakemelerin yeterliğini destekler.
36. Gözlemlere ilişkin detaylar, bunların sonuçları ve yönetimin, faizsiz finans danışmanının/danışmanlarının ve diğer tarafların bunlara ilişkin yorumları, bunların Fikhî denetçi raporuna olan etkileriyle birlikte yeterli düzeyde belgelendirilir. Özellikle 15 inci paragrafta [15T paragrafı] belirtilen kıstaslarla karşılaştırıldığında -varsa-farklılıklara ilişkin detaylar, faizsiz finans danışmanının/danışmanlarının görüşleri ve ulaştıkları sonuçlarla birlikte belgelendirilir. Denetim konusuyla ilgili (Fikhî) uzmanların denetim ekibine dâhil olmasına ilişkin kanıtlar, bu uzmanların uyguladığı prosedürler ve yaptıkları incelemeler ile belirli Fikhî konularla ilgili görüşleri de uygun şekilde belgelendirilir.
37. Fikhî denetçi, uluslararası en iyi uygulamalara uygun olarak belgelendirmenin tamamlanması, arşivlenmesi ve arşivlenmeden sonra yapılacak herhangi bir değişikliğe ilişkin tutarlı bir politika geliştirir ve uygular.

Fikhî Denetçi Raporunun Hazırlanması

Fikhî denetçi raporunun içeriği

38. Fikhî denetçi raporu, GDS 3000'e uygun olarak aşağıdaki temel unsurları içerir:
- (a) Bu standarda uygun olacak şekilde bir başlık,
  - (b) Muhatap (düzenleyici kurum tarafından aksi zorunlu tutulmadıkça, FFK'nun hissedarları),
  - (c) Aşağıdakilerin tanımlanması:

- (i) Dayanak denetim konusu (Bkz.: 13 üncü paragraf),
  - (ii) Dayanak denetim konusunun değerlendirilmesinde kullanılan kıstaslar (Bkz.: 15 inci paragraf {15T paragrafı}) ve/veya
  - (iii) Denetime konu bilgi (-uygun hâllerde- Fikhî doğrulama denetimi olması durumunda) (Bkz.: 14 üncü paragraf),
- (ç) FFK'nın (yönetiminin) aşağıdakilerden sorumlu olduğuna ilişkin beyan:
- (i) Dayanak denetim konusu (FFK'nın "Fikhî ilke ve kurallara" uygunluk sağlaması) ve/veya
  - (ii) Denetime konu bilginin oluşturulması (-uygun hâllerde- Fikhî doğrulama denetimi olması durumunda) (Bkz.: Ek B2),
- (d) Denetimin; Fikhî denetçinin etik hükümlere uymasını ve dayanak denetim konusunun (ve -uygun hâllerde- denetime konu bilginin) kıstaslara göre değerlendirilmesi konusunda makul güvence elde etmesi için prosedürleri planlamasını ve yürütmesini gerektiren GDS 3000 ile bu standarda uygun olarak yürütüldüğüne dair bir beyan.
- (e) Fikhî denetçi için geçerli olan etik ilkeler (Kurum tarafından yayımlanan Faizsiz Finans Kuruluşlarının Bağımsız Denetimini Yürüten Denetçiler İçin Etik Kurallar) ve kalite kontrol standartlarına ilişkin bir beyan,
- (f) Fikhî denetçinin makul güvence elde etmek amacıyla uyguladığı prosedürlerin bir özeti ve Fikhî denetçinin, görüşüne dayanak oluşturmak amacıyla yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edildiğine dair kanaatine ilişkin bir beyan,
- (g) Denetim konusuyla ilgili (Fikhî) uzmanların denetime dâhil olduğuna ilişkin bir beyan,
- (ğ) Fikhî denetçinin görüşü, pozitif ifade şekli kullanılarak aşağıdaki şekillerde belirtilir:
- (i) Doğrudan denetim olması durumunda FFK'nın dayanak denetim konusunu, uygun kıstaslara dayanılarak tüm önemli yönleriyle karşılayıp karşılamadığı veya
  - (ii) Fikhî doğrulama denetimi olması durumunda- denetime konu bilginin, dayanak denetim konusu bağlamında, FFK'nın beyan edilen durumunu tüm önemli yönleriyle gerçeğe uygun bir biçimde sunup sunmadığı,
- (h) Fikhî denetçi raporu tarihi (Fikhî denetçinin, FFK'nın faizsiz finans danışmanının/danışmanlarının raporu dâhil görüşüne dayanak oluşturan yeterli ve uygun denetim kanıtı elde ettiği tarihten önceki bir tarih olamaz),
- (ı) Fikhî denetçinin adı ve denetim kuruluşunun unvanı -uygun hâllerde sorumlu denetçinin adı- ve Fikhî denetçinin adresi,
- (i) Üst yönetimden sorumlu olanlar için uzun rapor sunulduğuna ilişkin bir beyan ve
- (j) Fikhî doğrulama denetimi durumunda- Fikhî denetçinin görüşünü değiştirmeksizin, denetime konu bilgide yönetim tarafından yeterli biçimde tanımlanmış olan "Fikhî ilke ve kurallara" ilişkin önemli aykırılık/aykırılıklara

yönelik yapılan atıflar.

39. Doğrudan Fıkhî denetimler ve Fıkhî doğrulama denetimleri için Fıkhî denetçi raporu örnekleri, sırasıyla Ek A ve Ek B1'de yer almaktadır.

Uzun rapor

40. Kısa raporun yanı sıra üst yönetimden sorumlu olanlara; öncelikli olarak -özellikle düzeltme, bağış, ters kayıt veya diğer düzeltici önlemlerle çözüme kavuşturulan önemli tespit ve bulgular gibi- gözlemler ve kilit denetim konularını içeren bir uzun rapor sunulur. Bu raporun temel içerikleri Ek C'de yer almaktadır.

Olumlu görüş dışındaki görüşler

41. Fıkhî denetçinin "Fıkhî ilke ve kurallara" önemli aykırılık/aykırılıklar olduğu sonucuna varması durumunda veya Fıkhî doğrulama denetimi söz konusu olduğunda denetime konu bilginin önemli bilgileri yansıtması veya Fıkhî denetçinin doğru bir sonuca varmak için yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edememesi durumunda Fıkhî denetçi; içinde bulunulan şartlara uygun olarak sınırlı olumlu görüş veya olumsuz görüş verir ya da görüş vermektен kaçınır.
42. Fıkhî denetçinin güvence raporu, raporda olumlu görüş dışında bir görüş vermesinin gerekçelerine yönelik açık bir tanımlama içerir.

Uygulama rehberi

43. "-"

Yürürlük Tarihi

44. Bu FFDS, 01/01/2021 tarihi ve sonrasında yürütülen denetimlerde uygulanmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Fıkhî Denetim Raporu Örneği- Doğrudan Fıkhî Denetim

Fıkhî İlke ve Kurallara Uygunluk Sağlanmasına İlişkin Bağımsız Güvence Raporu (Fıkhî Denetim)

[... Faizsiz Finans Kuruluşu'nun] ... 'sına

Giriş

... Faizsiz Finans Kuruluşunun (FFK) ... tarihinde sona eren hesap dönemine ilişkin finansal anlaşma, sözleşme ve işlemlerinin Fıkhî ilke ve kurallara uygunluğunu değerlendirmek amacıyla bağımsız bir makul güvence denetimi (Fıkhî denetim) gerçekleştirmiş bulunuyoruz.

Geçerli kistaslar

Dayanak denetim konusuna (FFK'nın ... tarihinde sona eren hesap dönemine ilişkin finansal anlaşma, sözleşme ve işlemlerinin Fıkhî hükümlere uygunluğuna) ilişkin makul güvence denetimi kistaslarının, Fıkhî denetimin gerçekleştirilme amacı doğrultusunda aşağıdaki sırayla yer alan Fıkhî ilke ve kuralları içerdiği değerlendirilmiştir:

- AAOIFI tarafından yayımlanan Fıkhî standartlar,
- [...] düzenleyici kurum tarafından yayımlanan (Fıkhî hüküm içeren) düzenlemeler,
- [...] Merkezi Faizsiz Finans Danışma Kurulu kararları,
- Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (Kurum) tarafından yayımlanan (Fıkhî hüküm içeren) faizsiz finans muhasebe standartları hükümleri ve
- FFK'nın faizsiz finans danışma komitesi tarafından verilen onaylar ve alınan kararlar.

Yukarıdaki kistaslar, FFK'nın ilişkide yer alan ... tarihinde sona eren hesap dönemine ilişkin finansal tabloları üzerindeki etkileri açısından değerlendirilmiştir.

Fıkhî hükümlere uygunluk sağlanmasına ilişkin yönetimin sorumluluğu

FFK yönetimi; FFK tarafından müşteriler, diğer finansal kuruluşlar ve paydaşlarla yapılan Fıkhî etkileri bulunan finansal anlaşma, sözleşme ve işlemlerin ve ilgili politika ve prosedürlerin, Fıkhî ilke ve kuralların hükümlerine hukuki şekil ve esas açısından uygun olarak yapılmasını sağlamaktan sorumludur. Yönetim ayrıca, ilgili muhasebe kayıtlarının bu şekilde uygunluğuna ve sürdürülmesine ilişkin uygun iç kontrol prosedürlerinin tasarımı, uygulanması ve sürdürülmesinden sorumludur.

Bağımsızlığımız ve Kalite Kontrol

Dürüstlük, tarafsızlık, mesleki yeterlik ve özen, sır saklama ve mesleğe uygun davranış temel ilkelerine dayanan Kurum tarafından yayımlanan "Bağımsız Denetçiler için Etik Kurallar" (veya ilgili ülkede geçerli diğer etik kurallar) ile "Faizsiz Finans Kuruluşlarının Bağımsız Denetimini Yürüten Denetçiler için Etik Kurallar"ın bağımsızlık ve diğer etik hükümlerine uyduğumuzu beyan ederiz.

Kuruluş, Kalite Kontrol Standardı (KKS) 1 "Finansal Tabloların Bağımsız Denetim ve Sınırlı Bağımsız Denetimleri İle Diğer Güvence Denetimleri ve İlgili Hizmetleri Yürüten Bağımsız

Denetim Kuruluşları ve Bağımsız Denetçiler İçin Kalite Kontrol”ü uygulamaktadır ve dolayısıyla, etik hükümlere, mesleki standartlara ve mevzuat hükümlerine uygunluk sağlanmasına ilişkin belgelendirilmiş politika ve prosedürler dâhil kapsamlı bir kalite kontrol sistemini sürdürmektedir.

Bu denetim, güvence denetimi yürüten denetçiler ve denetim konusuyla ilgili (Fıkhî) uzmanları içeren farklı alanlarda uzmanlığa sahip kişilerden oluşan bir ekip tarafından yürütülmüştür.

Sorumluluğumuz ve yürütülen çalışmanın özeti

Sorumluluğumuz, elde edilen kanıtlara dayanarak FFK'nın ... tarihinde sona eren hesap dönemine ilişkin finansal anlaşma, sözleşme ve işlemlerinin tüm önemli yönleriyle Fıkhî ilke ve kurallara uygunluk sağladığına ilişkin bir görüş vermektir. Yaptığımız güvence denetimi, Kurum tarafından yayımlanan Güvence Denetimi Standardı (GDS) 3000 “Tarihi Finansal Bilgilerin Bağımsız Denetimi veya Sınırlı Bağımsız Denetimi Dışındaki Güvence Denetimleri” ile Kurum tarafından yayımlanan Faizsiz Finans Denetim Standardı (FFDS) 6 “Fıkhî Denetim (Faizsiz Finans Kuruluşlarının Fıkhî İlke ve Kurallara Uygunluk Sağlamasına Yönelik Güvence Denetimi”ne uygun olarak yürütülmüştür. Bu standartlar; denetimi, FFK'nın finansal anlaşma, sözleşme ve işlemlerinin tüm önemli yönleriyle Fıkhî ilke ve kurallara uygunluk sağlayıp sağlamadığına ilişkin makul güvence elde etmek için planlamamızı ve yürütmemizi gerektirir.

Denetim işi için tarafımızca seçilen prosedürler, Fıkhî ilke ve kurallara ilişkin önemli aykırılık risklerinin değerlendirilmesi dâhil mesleki muhakememize dayanmaktadır. Bu risk değerlendirmelerini yaparken, içinde bulunulan şartlara uygun olarak prosedürleri tasarlamak amacıyla FFK'nın “Fıkhî ilke ve kurallara” uygunluk sağlamasıyla ilgili iç kontrolü değerlendirdik ve test ettik; ancak bunları, FFK'nın iç kontrolünün etkinliği hakkında bir görüş vermek amacıyla yapmadık. Bu bağlamda, Fıkhî iç inceleme/denetim fonksiyonu ve iç denetim fonksiyonunun yanı sıra faizsiz finans danışma komitesinin gözetimi altında yürütülen Fıkhî incelemeleri de gözden geçirdik.

Fıkhî ilke ve kurallara uygunluk sağlanmasına yönelik olarak, çeşitli finansal anlaşma, sözleşme, işlem sınıfları ile ilgili politika ve prosedürlere ilişkin muhakemeye ve sistematik örneklerle dayanan gerekli doğrulama prosedürlerini tasarladık ve uyguladık. Denetim prosedürlerimizi uygularken, Fıkhî hükümlere ilişkin konularda ihtiyaç duyulan rehberlik, yukarıda belirtilen denetim konusuyla ilgili (Fıkhî) uzman/uzmanlar tarafından sağlanmıştır.

Prosedürlerimizi uygulayarak elde ettiğimiz kanıtların, görüşümüze (veya olumlu görüş dışındaki görüşümüze) bir dayanak sağlamak amacıyla yeterli ve uygun olduğuna inanıyoruz.

-Varsa- olumlu sonuç dışında bir sonuca ulaşılmamasına sebep olan konunun/konuların açıklanması

(a) _____

(b) _____

(c) _____ . [-varsa- raporda yapılmış önemli değişiklikleri ekleyiniz]

Sonuç

Makul güvence denetimimize dayanarak görüşümüze göre, [yukarıdaki paragrafta belirtilen konuların etkisi hariç] FFK'nın ... tarihinde sona eren hesap dönemine ilişkin finansal anlaşma, sözleşme ve işlemleri, tüm önemli yönleriyle Fıkhî ilke ve kurallara uygunluk sağlamaktadır.

Denetim sırasında belirlenen kilit konuları vurgulayan uzun bir rapor, FFK'nın yönetim kuruluna ayrı bir şekilde sunulmuştur.

[Bağımsız Denetçi Raporu Tarihi]

[Bağımsız Denetçinin İmzası]

[Sorumlu Denetçinin Adı, Soyadı]

[Denetim Kuruluşunun Unvanı]

[Bağımsız Denetçinin Adresi]

Fıkhî Denetim Raporu Örneği- Fıkhî Doğrulama Denetimi ve Fıkhî İlke ve Kurallara Uygunluk Sağlanmasına İlişkin Yönetim Raporu Örneği

Fıkhî İlke ve Kurallara Uygunluk Beyanına İlişkin Bağımsız Güvence Raporu (Fıkhî Denetim)

[...Faizsiz Finans Kuruluşu'nun] ... 'sına

Giriş

... Faizsiz Finans Kuruluşunun (FFK) ... tarihinde sona eren hesap dönemine ilişkin finansal anlaşma, sözleşme ve işlemlerinin Fıkhî ilke ve kurallara uygunluk sağlanması konusundaki FFK yönetimi tarafından düzenlenen beyanın, geçerli kıstaslara dayanılarak tüm önemli yönleriyle FFK'nın durumunu gerçeğe uygun şekilde yansıtmayı amaçlayan değerlendirmek amacıyla ... bağımsız bir makul güvence denetimi (Fıkhî denetim) gerçekleştirmiş bulunuyoruz.

Geçerli kıstaslar

Dayanak denetim konusuna diğer bir ifadeyle (FFK'nın ... tarihinde sona eren hesap dönemine ilişkin finansal anlaşma, sözleşme ve işlemlerinin) Fıkhî ilke ve kurallara uygunluk beyanına ilişkin makul güvence denetimi kıstaslarının, Fıkhî denetimin gerçekleştirilme amacı doğrultusunda aşağıdaki sırayla yer alan Fıkhî ilke ve kuralları içerdiği değerlendirilmiştir:

- (a) AAOIFI tarafından yayımlanan Fıkhî standartlar,
- (b) [...] düzenleyici kurum tarafından yayımlanan (Fıkhî hüküm içeren) düzenlemeler,
- (c) [...] Merkezi Faizsiz Finans Danışma Kurulu kararları,
- (ç) Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (Kurum) tarafından yayımlanan (Fıkhî hüküm içeren) faizsiz finans muhasebe standartları hükümleri ve
- (d) FFK'nın faizsiz finans danışma komitesi tarafından verilen onaylar ve alınan kararlar.

Yukarıdaki kıstaslar, FFK'nın ilişkide yer alan ... tarihinde sona eren hesap dönemine ilişkin finansal tabloları üzerindeki etkileri açısından değerlendirilmiştir.

Fıkhî ilke ve kurallara uygunluk beyanının Fıkhî hükümlere uygunluğu ve sunumu konusunda yönetimin sorumluluğu

FFK yönetimi, FFK tarafından müşteriler, diğer finansal kuruluşlar ve paydaşlarla yapılan Fıkhî etkileri bulunan finansal anlaşma, sözleşme ve işlemlerin ve ilgili politika ve prosedürlerin Fıkhî ilke ve kuralların hükümlerine hukuki şekil ve esas açısından uygun olarak yapılmasını sağlamaktan sorumludur. Yönetim ayrıca, ilgili muhasebe kayıtlarının bu şekilde uygunluğuna ve sürdürülmesine ilişkin uygun iç kontrol prosedürlerinin tasarımı, uygulanması ve sürdürülmesinden sorumludur. Aynı şekilde, mevzuat hükümleri doğrultusunda yönetim, Fıkhî ilke ve kurallara uygunluk sağlanması beyanında, bu tür beyan edilen durumun gerçeğe uygun bir şekilde sunumundan da sorumludur.

Bağımsızlığımız ve Kalite Kontrol

Dürüstlük, tarafsızlık, mesleki yeterlik ve özen, sır saklama ve mesleğe uygun davranış temel

ilkelerine dayanan ve Kurum tarafından yayımlanan “Bağımsız Denetçiler için Etik Kurallar” (veya ilgili ülkede geçerli diğer etik kurallar) ile “Faizsiz Finans Kuruluşlarının Bağımsız Denetimini Yürüten Denetçiler için Etik Kurallar”ın bağımsızlık ve diğer etik hükümlere uyduğumuzu beyan ederiz.

Kuruluş, Kalite Kontrolü Standardı (KKS) 1 “Finansal Tabloların Bağımsız Denetim ve Sınırlı Bağımsız Denetimleri İle Diğer Güvence Denetimleri ve İlgili Hizmetleri Yürüten Bağımsız Denetim Kuruluşları ve Bağımsız Denetçiler için Kalite Kontrol”ü uygular ve dolayısıyla, etik hükümlere, mesleki standartlara ve mevzuat hükümlerine uygunluk sağlanmasına ilişkin belgelendirilmiş politika ve prosedürler dâhil kapsamlı bir kalite kontrol sistemini sürdürür.

Bu denetim, güvence denetimi yürüten denetçiler ve denetim konusuyla ilgili (Fikhî) uzmanları içeren farklı alanlarda uzmanlığa sahip kişilerden oluşan bir ekip tarafından yürütülmüştür.

Sorumluluğumuz ve yürütülen çalışmanın özeti

Sorumluluğumuz, elde edilen kanıtlara dayanarak FFK'nın ... tarihinde sona eren hesap dönemine ilişkin finansal anlaşma, sözleşme ve işlemlerinin tüm önemli yönleriyle Fikhî ilke ve kurallara uygunluk sağladığına ilişkin bir görüş vermektir. Yaptığımız güvence denetimi, Kurum tarafından yayımlanan Güvence Denetimi Standardı (GDS) 3000 “Tarihî Finansal Bilgilerin Bağımsız Denetimi veya Sınırlı Bağımsız Denetimi Dışındaki Güvence Denetimleri” ile Kurum tarafından yayımlanan Faizsiz Finans Denetim Standardı (FFDS) 6 “Fikhî Denetim (Faizsiz Finans Kuruluşlarının Fikhî İlke ve Kurallara Uygunluk Sağlamasına Yönelik Güvence Denetimi)”e (FFDS 6) uygun olarak yürütülmüştür. Bu standartlar; denetimi, FFK'nın finansal anlaşma, sözleşme ve işlemlerinin tüm önemli yönleriyle Fikhî ilke ve kurallara uygunluk sağlayıp sağlamadığına ilişkin makul güvence elde etmek için planlamamızı ve yürütmemizi gerektirir.

Denetim işi için tarafımızca seçilen prosedürler, Fikhî ilke ve kurallara ilişkin önemli ayrıntı risklerinin değerlendirilmesi dâhil mesleki muhakememize dayanmaktadır. Bu risk değerlendirmelerini yaparken, içinde bulunan şartlara uygun olarak prosedürleri tasarlamak amacıyla FFK'nın “Fikhî ilke ve kurallara” uygunluk sağlamasıyla ilgili iç kontrolü değerlendirdik ve test ettik; ancak bunları, FFK'nın yönetiminin Fikhî ilke ve kurallara uygunluk beyanının hazırlanması ve ilgili verilerin toplanmasına ilişkin iç kontrollerin etkinliği hakkında bir görüş vermek amacıyla yapmadık. Bu bağlamda, Fikhî iç inceleme/denetim fonksiyonu ve iç denetim fonksiyonunun yanı sıra faizsiz finans danışma komitesinin gözetimi altında yürütülen Fikhî incelemeleri de gözden geçirdik.

Fikhî ilke ve kurallara uygunluk sağlanmasına ve Fikhî ilke ve kurallara uygunluk beyanıyla birlikte bu beyanda yapılan diğer beyanların da gerçeğe uygun sunumuna yönelik olarak çeşitli finansal anlaşma, sözleşme, işlem sınıfları ile ilgili politika ve prosedürlere ilişkin muhakemeye ve sistematik örneklere dayanan gerekli doğrulama prosedürlerini tasarladık ve uyguladık. Denetim prosedürlerimizi uygularken, Fikhî hükümlere ilişkin konularda ihtiyaç duyulan rehberlik, yukarıda belirtilen denetim konusuyla ilgili (Fikhî) uzman/uzmanlar tarafından sağlanmıştır.

Prosedürlerimizi uygulayarak elde ettiğimiz kanıtların, görüşümüze (veya olumlu görüş dışındaki görüşümüze) bir dayanak sağlamak amacıyla yeterli ve uygun olduğuna inanıyoruz.

-Varsa- olumlu sonuç dışında bir sonuca ulaşılmasına sebep olan konunun/konuların açıklanması

(a) _____

(b) _____

(c) _____, [-varsa- raporda yapılmış önemli değişiklikleri ekleyiniz]

Sonuç

Makul güvence denetimimize dayanarak görüşümüze göre, [yukarıdaki paragrafta belirtilen konuların etkisi hariç] ilişikte sunulan yönetimin ... tarihinde sona eren hesap dönemine ilişkin Fıkhî ilke ve kurallara uygunluk sağlanması beyanı, beyanın kapsadığı hesap döneminde tüm önemli yönleriyle Fıkhî ilke ve kurallara uygunluk sağlaması durumunu gerçeğe uygun bir şekilde sunmaktadır.

Görüşümüzü etkilemeden, ilişikte sunulan yönetimin Fıkhî ilke ve kurallara uygunluk sağlanması beyanında yer alan ve denetim yapılan dönemde belirlenen Fıkhî hükümlere aykırılık durumlarının bulunduğu ... paragrafına/paragraflarına dikkatinizi çekmek isteriz.

Denetim sırasında belirlenen kilit konuları vurgulayan uzun bir rapor, FFK'nın yönetim kuruluna ayrı bir şekilde sunulmuştur.

[Bağımsız Denetçi Raporu Tarihi]

[Bağımsız Denetçinin İmzası]

[Sorumlu Denetçinin Adı, Soyadı]

[Denetim Kuruluşunun Unvanı]

[Bağımsız Denetçinin Adresi]

Yönetimin Fıkhî İlke ve Kurallara Uygunluk Beyanı

[...Faizsiz Finans Kuruluğu'nun] Hissedarlarına

Giriş

Bu uygunluk beyanı, ... tarihinde sona eren hesap dönemine ilişkin ... (Kuruluş)'un finansal anlaşma, sözleşme ve işlemlerinin Fıkhî ilke ve kurallara uygunluk sağlanması durumuna ilişkin olarak Kuruluş yönetimi tarafından yayımlanmaktadır.

Yönetimin Fıkhî ilke ve kurallara uygunluk sağlanması konusunda sorumluluğunu üstlenmesi

Kuruluş yönetimi olarak, Kuruluş tarafından müşteriler, diğer finansal kuruluşlar ve paydaşlarla yapılan Fıkhî etkileri bulunan finansal anlaşma, sözleşme ve işlemlerin ve ilgili politika ve prosedürlerin, Fıkhî ilke ve kuralların hükümlerine, hukuki şekil ve esas açısından aşağıda yer alan geçerli kıstaslara uygun olarak yapılmasını sağlamaktan sorumluyuz.

Geçerli kıstaslar

Fıkhî ilke ve kurallara uygunluk sağlama kıstasları, sırasıyla aşağıdakileri içerir:

- (a) AAOIFI tarafından yayımlanan Fıkhî standartlar,
- (b) [...] düzenleyici kurum tarafından yayımlanan (Fıkhî hüküm içeren) düzenlemeler,
- (c) [...] Merkezi Faizsiz Finans Danışma Kurulu kararları,
- (ç) Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu tarafından yayımlanan (Fıkhî hüküm içeren) faizsiz finans muhasebe standartları hükümleri ve
- (d) Kuruluşun faizsiz finans danışma komitesi tarafından verilen onaylar ve alınan kararlar.

Teyitler ve beyanlar

... tarihinde sona eren hesap dönemine ilişkin olarak aşağıdakileri teyit ederiz:

- (a) Kuruluş, Faizsiz Finans Yönetişim Standartları ve diğer ilgili hükümler ve düzenlemeleri de içeren en iyi uygulamalar doğrultusunda, sağlam ve güçlü bir kurumsal ve Fıkhî yönetim sistemi geliştirip uygulamıştır.
- (b) Yönetim, Fıkhî ilke ve kurallara uygunluk sağlamak ve bunlara ilişkin herhangi bir önemli aykırılığı önlemek için gerekli iç kontroller de dâhil, iç kontrolleri geliştirmiş ve devamlılığını sağlamıştır. Bu sorumluluğu yerine getirirken, kontrollerin beklenen yararları ve ilgili maliyetlerini değerlendirmek için tahminler yapılması ve muhakemelerde bulunulması gereklidir. Kuruluşun iç kontrol sisteminin; tasarımı itibarıyla sağlam olduğunu ve kontrollerin etkin bir şekilde uygulandığını ve izlendiğini, tespit edilen tüm aykırılıklar doğrultusunda güncellendiği ve geliştirildiğini teyit ederiz.
- (c) ... tarihinde sona eren hesap dönemine ilişkin finansal tablolar faizsiz finans işlemlerini ve Fıkhî hükümlerle ilgili konuları gerçeğe uygun şekilde yansıtmaktadır.
- (ç) Yönetim, Kuruluşun Fıkhî ilke ve kurallara uygunluk sağlanması üzerinde önemli bir etkisi olacak sözleşmelerin tüm önemli yönlerine uygunluk sağlamakta, önemli bir aykırılık olması durumunda aşağıda yer alan beyanın ilgili kısımlarında bunları raporlamaktadır.

- (d) Bilgimiz dâhilinde; finansal tabloların temelini oluşturan finansal ve muhasebe kayıtlarında gerçeğe uygun bir şekilde tanımlanmamış veya doğru bir şekilde kaydedilmemiş, Fıkhî etkileri bulunan bir işlem, hesap, önemli anlaşma veya düzenlemenin bulunmadığını teyit ederiz.
- (e) İç kontrol sisteminde veya muhasebe sisteminde önemli rollere sahip yönetici veya çalışanın dâhil olduğu herhangi bir hile veya usulsüzlüğün bulunmadığını; ayrıca diğer kişilerin dâhil olduğu ve finansal tablolarda veya Fıkhî ilke ve kurallara uygunluk sağlanmasında önemli bir etkisi olabilecek herhangi bir usulsüzlüğün bulunmadığını teyit ederiz.
- (f) Fıkhî etkileri olabilecek tüm hususlarda yönetim; Fıkhî denetçilere, Fıkhî iç denetçilere, Fıkhî uygunluk görevlilerine ve faizsiz finans danışma komitesi üyelerine gereken bilgileri gerçeğe uygun ve şeffaf biçimde sunmuştur ve tüm kayıtlara erişim imkânı sağlamıştır.
- (g) Yönetim, Fıkhî hükümlere uygun şekilde Kuruluş için davranış kuralları ve çalışanlar, yöneticiler ve diğer görevliler için de etik kurallar geliştirmiş olup Yönetim olarak tüm çalışanların, yöneticilerin ve diğer görevlilerin ilgili etik kurallara uymaya ilişkin taahhüt verdiğini teyit ederiz. Yönetim olarak Kuruluşun, kurumsal davranış kurallarına uygunluk sağladığını da teyit ederiz.

Çözümde kavuşturulmamış konular ile Fıkhî ilke ve kurallara aykırılıklar

Aşağıdakiler hariç olmak üzere bilgimiz dâhilinde; bu Beyanın imzalandığı tarihe kadar, Kuruluşun Fıkhî hükümlere uygunluk sağlamasına ilişkin çözüme kavuşturulmamış herhangi bir hususun bulunmadığı ve bu Beyanın kapsadığı dönemde etkisi bulunan Fıkhî ilke ve kurallara önemli aykırılık teşkil eden herhangi bir durumun bulunmadığını teyit ederiz:

- (a) _____
- (b) _____
- (c) _____

Tüm hususlar faizsiz finans danışma komitesinin onayı ve rehberliği çerçevesinde sonuca bağlanmış olup Fıkhî ilke ve kurallara ilişkin önemli olmayan tüm aykırılıklar tatmin edici biçimde çözümlenmiştir.

Bağış

Bağış fonuna ödenmesi/aktarılması gereken tutarların tespitinden sonra makul bir süre içinde bağış fonuna devredildiğini ve finansal tabloların tarihi itibarıyla bağış fonuna transfer edilmeyi bekleyen hiçbir bağış tutarının bulunmadığını teyit ederiz. Ayrıca onaylı bağış politikası uyarınca harcanan bağış fonuna aktarılan tüm tutarların, faizsiz finans danışma komitesi tarafından onaylandığını, bu bağış tutarlarının harcanmasında makul olmayan hiçbir gecikme olmadığını da teyit ederiz.

Faizsiz finans danışma komitesinin raporladığı hususlar hakkında açıklamalar

Faizsiz finans danışma komitesinin raporunda beyan ettiği hususlara ilişkin yönetimin görüş ve açıklamaları aşağıda yer almaktadır:

- (a) _____
- (b) _____

(c)

Uygunluk beyanı

Sahip olduğumuz bilgi ve kanaat doğrultusunda; yukarıda belirttiğimiz beyanlar ve teyitlerimize dayanarak, [yukarıda beyan edilen hususların etkisi hariç] Kuruluşun ... tarihinde sona eren hesap dönemine ilişkin finansal anlaşma, sözleşme ve işlemlerinin yukarıda yer alan Geçerli Kıstaslar bölümünde belirtilen kıstaslara uygun olarak tüm önemli yönleriyle, Fıkhî ilke ve kurallara uygunluk sağladığını ve -uygun hâllerde- bu durumun Kuruluşun söz konusu tarihteki finansal tablolarında da yeterli şekilde yansıtıldığı sonucuna varıyor ve teyit ediyoruz.

[Tarih]

[Fıkhî Hükümlere Uyum Uygunluk Başkanının (veya Eşdeğeri) Adı, Soyadı ve İmzası]

[Finans Direktörünün Adı, Soyadı ve İmzası]

[Genel Müdürün / Başkanın Adı, Soyadı ve İmzası]

(Ek C)

Uzun Rapor- Önerilen Unsurlar

Fıkhî Denetçinin Uzun Raporu (kısa raporla (görüş) birlikte okunmalıdır) asgari olarak aşağıdaki önerilen konuları içerir:

- (a) Denetimin amacı ve kapsamı,
- (b) Riskler dâhil kilit denetim konuları ve aşağıdakilerle ilgili olanlar dâhil göziem ve bulgular:
  - (i) Fıkhî hükümlere genel uygunluk çevresi
  - (ii) Fıkhî hükümlere aykırılıkla ilişkili riskler.
- (c) Bu risklerin ölçümü, yönetimi ve azaltılması için uygulanan risk yönetim sisteminin kapasitesi ve kalitesi;
  - (i) Yönetimin ve üst yönetimden sorumlu olanların, söz konusu riskleri ele alma açısından farkındalık ve hassasiyet düzeyi ile
  - (ii) Fıkhî denetçi tarafından önemli görülen diğer hususlar.
- (ç) Yönetimin ve Fıkhî denetçinin sorumlulukları ve denetim sözleşmesinin diğer önemli şartları,
- (d) Uygulanan prosedürlerin genel tanımı³,
- (e) Prosedürlerin uygulanması hususunda denetimle ilgili kısıtlamalar,
- (f) Fıkhî denetçinin boşluk/aykırılık tespit etmeye ilişkin yaptığı çalışma sonucunda tespit ettiği bulguların detaylı açıklaması ve bunların düzeltilmesine ilişkin tavsiyeler,
- (g) Uygulanan prosedürlerin geçerli standartlar altında bir denetim veya sınırlı denetim niteliğinde olmadığı ve bu itibarla herhangi bir güvence verilmediğine ilişkin beyan ve
- (ğ) Söz konusu denetime ilişkin Fıkhî denetçi/denetçiler tarafından görevlendirilen denetim konusuyla ilgili (Fıkhî) uzman/uzmanların adı/adları ve nitelikleri.

³ Kısa rapora kıyasla daha detaylı

KURUL KARARI

Karar No: 75935942-050.01.04 – [01/316]

Karar Tarihi: 12/12/2019

Konu: Finansal Tablo Örnekleri ve Kullanım Rehberi'nde Değişiklik Yapılması

660 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 9'uncu maddesi uyarınca 07/06/2019 tarih ve 30794 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan ve Finansal Tablo Örnekleri ve Kullanım Rehberi'ni yürürlüğe koyan 2019/1 sayılı Türkiye Muhasebe Standartlarının Uygulanmasına Yönelik İlke Kararının "E. Finansal Tablolarda Asgari Olarak Yer Alması Gereken Diğer Kalemler" başlığının "I. Finansal Durum Tablosu" bölümüne, Elektronik Para Kuruluşları ve Ödeme Kuruluşları tarafından kullanılacak finansal tablo kalemlerinin eklenmesini teminen aşağıdaki paragrafların eklenmesine karar verilmiştir.

E. FİNANSAL TABLOLARDA ASGARİ OLARAK YER ALMASI GEREKEN DİĞER KALEMLER

...

I. Finansal Durum Tablosu

...

Elektronik Para Kuruluşları ve Ödeme Kuruluşlarına İlişkin Özel Hususlar

6. Elektronik para kuruluşları tarafından elektronik para ihracı karşılığında alınan fonların korunması amacıyla bir banka nezdinde elektronik para koruma hesabına aktarılan fonlar, dönen varlıklar içinde "Nakit ve Nakit Benzerleri" kaleminden sonra gelmek üzere "**Elektronik Para Koruma Hesabı**" kaleminde ayrı olarak gösterilir.
7. Elektronik para kuruluşları tarafından kabul edilen fon karşılığı ihraç edilmiş olan elektronik paraların dönem sonu bakiyeleri kısa vadeli yükümlülükler içinde "Diğer Finansal Yükümlülükler" kaleminden sonra gelmek üzere "**Elektronik Para Yükümlülükleri**" kaleminde ayrı olarak gösterilir.
8. Bir ödeme işleminin gerçekleştirilmesi için ödeme kuruluşları tarafından, ödeme hizmeti kullanıcılarından alınan ancak henüz alıcıya ya da alıcının ödeme hizmeti sağlayıcısına ödenmemiş fonların korunması amacıyla bir banka nezdinde ödeme fonları koruma hesabına aktarılan fonlar, dönen varlıklar içinde "Nakit ve Nakit Benzerleri" kaleminden sonra gelmek üzere "**Ödeme Fonları Koruma Hesabı**" kaleminde ayrı olarak gösterilir.
9. Bir ödeme işleminin gerçekleştirilmesi için ödeme kuruluşları tarafından ödeme hizmeti kullanıcılarından alınan ancak henüz alıcıya ya da alıcının ödeme hizmeti sağlayıcısına ödenmemiş fonlardan doğan yükümlülükler kısa vadeli yükümlülükler içinde "Diğer Finansal Yükümlülükler" kaleminden sonra gelmek üzere "**Ödeme Hesabı Yükümlülükleri**" kaleminde ayrı olarak gösterilir.

KURUL KARARI

Karar No: 75935942-050.01.04 – [01/317]

Karar Tarihi: 12/12/2019

Konu: *Gösterge Faiz Oranı Reformu (TFRS 9, TMS 39 ve TFRS 7’de Yapılan Değişiklikler) ’nun yayımlanması*

660 sayılı Kanun Hükümünde Kararname’nin 9’uncu maddesi uyarınca Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarıyla tam uyumu sağlamak üzere; Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu tarafından “Interest Rate Benchmark Reform (Amendments to IFRS 9, IAS 39 and IFRS 7)” başlığıyla yayımlanan “Gösterge Faiz Oranı Reformu (TFRS 9, TMS 39 ve TFRS 7’de Yapılan Değişiklikler)”nun yayımlanmasına karar verilmiştir.

Gösterge Faiz Oranı Reformu

TFRS 9, TMS 39 ve TFRS 7’de Yapılan Değişiklikler

TFRS 9 Finansal Araçlar'da Yapılan Değişiklikler

6.8.1–6.8.12 ve 7.1.8 paragrafları eklenmiştir. 6.8.1 paragrafından önce yeni bir başlık eklenmiştir. 6.8.4, 6.8.5, 6.8.6, 6.8.7 ve 6.8.9 paragraflarından önce yeni alt başlıklar eklenmiştir. Okuma kolaylığı açısından bu paragrafların altı çizilmemiştir.

7.2.26 paragrafı değiştirilmiştir. Bu paragraftaki yeni metnin altı çizilmiştir.

Bölüm 6 Korunma Muhasebesi

6.8 Korunma Muhasebesinin Belirli Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Geçici İstisnalar

- 6.8.1 İşletme, 6.8.4–6.8.12 paragrafları ile 7.1.8 ve 7.2.26(d) paragraflarını, gösterge faiz oranı reformundan doğrudan etkilenen tüm korunma ilişkilerine uygular. Bu paragraflar yalnızca bu tür korunma ilişkileri için geçerlidir. Bir korunma ilişkisi ancak reformun aşağıdaki hususlarda belirsizliklere neden olması halinde gösterge faiz oranı reformundan doğrudan etkilenir:
- Korunulan risk olarak tanımlanan gösterge faiz oranı (sözleşmeyle belirlenen veya sözleşmeyle belirlenmeyen) ve/veya
  - Korunan kalemin veya korunma aracının gösterge faiz oranına dayalı nakit akışlarının zamanlaması ve tutarı.
- 6.8.2 6.8.4–6.8.12 paragraflarının uygulanması açısından, “gösterge faiz oranı reformu”, bir gösterge faiz oranının Finansal İstikrar Kurulu'nun Temmuz 2014 tarihli “Başlıca Gösterge Faiz Oranları Reformu”¹ raporundaki tavsiyeler sonucunda ortaya çıkan alternatif bir gösterge oranı gibi bir oranla değiştirilmesi de dâhil olmak üzere, bir gösterge faiz oranına ilişkin piyasa genelinde yapılan reformu ifade eder.
- 6.8.3 6.8.4–6.8.12 paragrafları yalnızca bu paragraflarda belirtilen hükümlere ilişkin istisna sağlar. İşletme, gösterge faiz oranı reformundan doğrudan etkilenen tüm korunma ilişkilerine korunma muhasebesinin diğer tüm hükümlerini uygulamaya devam eder.

Nakit Akış Değişkenliğinden Korunmada Gerçekleşme İhtimalinin Yüksek Olmasına İlişkin Hüküm

- 6.8.4 6.3.3 paragrafı uyarınca bir tahmini işlem (veya bunun bir unsurunun) gerçekleşme ihtimalinin yüksek olup olmadığının belirlenmesi açısından işletme, korunan nakit akışlarının dayandığı gösterge faiz oranının (sözleşmeyle belirlenen veya sözleşmeyle belirlenmeyen), gösterge faiz oranı reformu sonucunda değişmediğini varsayar.

Nakit Akış Değişkenliğinden Korunma Fonunda Biriken Tutarın Yeniden Sınıflandırılması

- 6.8.5 Korunmaya konu gelecekteki nakit akışlarının gerçekleşmesinin beklenip beklenmediğinin belirlenmesi amacıyla 6.5.12 paragrafındaki hükmün uygulanması açısından işletme, korunan nakit akışlarının dayandığı gösterge faiz oranının (sözleşmeyle belirlenen veya sözleşmeyle belirlenmeyen), gösterge faiz oranı reformu sonucunda değişmediğini varsayar.

¹ “Başlıca Gösterge Faiz Oranları Reformu” raporuna http://www.fsb.org/wp-content/uploads/fr_140722.pdf adresinden ulaşılabilir.

Korunan Kalem ve Korunma Aracı Arasındaki Ekonomik İlişkinin Değerlendirilmesi

- 6.8.6 6.4.1(c)(i) ve B6.4.4-B6.4.6 paragraflarındaki hükümlerin uygulanması açısından işletme, korunan nakit akışlarının ve/veya korunulan riskin dayandığı veya korunma aracına ilişkin nakit akışlarının dayandığı gösterge faiz oranının (sözleşmeyle belirlenen veya sözleşmeyle belirlenmeyen), gösterge faiz oranı reformu sonucunda değişmediğini varsayar.

Bir Kalemin Bileşeninin Korunan Kalem Olarak Tanımlanması

- 6.8.7 6.8.8 paragrafı faiz oranı riskinin sözleşmeyle belirlenmeyen bir gösterge unsurundan korunması işlemine uygulanmadığı sürece işletme, risk bileşeninin ayrı olarak belirlenebilir olmasına ilişkin 6.3.7(a) ve B6.3.8 paragraflarında yer alan hüküm yalnızca korunma ilişkisinin başlangıcında uygular.
- 6.8.8 Korunma aracının ve korunan kalemin sıklıkla değişmesi nedeniyle işletmenin, korunma işleminin belgelendirilmesiyle tutarlı olarak, korunma ilişkisini yeniden düzenlemesi (ilişkiyi sonlandırması ve yeniden başlatması) durumunda (diğer bir ifadeyle işletmenin, hem korunan kalemlerin hem de korunma araçlarının uzun süre aynı kalmadığı dinamik bir süreç kullanması durumunda), işletme risk bileşeninin ayrı olarak belirlenebilir olmasına ilişkin 6.3.7(a) ve B6.3.8 paragraflarında yer alan hüküm yalnızca korunma ilişkisinde bir korunan kalemi ilk tanımladığı sırada uygular. Değerlendirmenin korunma işleminin başlangıcında veya daha sonrasında yapıp yapılmadığına bakılmaksızın, korunma ilişkisinde ilk kez tanımlandığı sırada değerlendirilmiş olan bir korunan kalem, aynı korunma ilişkisi içinde daha sonra yapılacak herhangi bir yeniden tanımlamada tekrar değerlendirilmez.

Uygulamanın Sonlandırılması

- 6.8.9 İşletme, 6.8.4 paragrafını aşağıdaki tarihlerden erken olanında bir korunan kaleme uygulamayı ileriye yönelik olarak sonlandırır:
- (a) Korunan kalemin gösterge faiz oranına dayalı nakit akışlarının zamanlaması ve tutarı açısından gösterge faiz oranı reformunun yarattığı belirsizlik ortadan kalktığında ve
  - (b) Korunan kaleme ilişkin korunma ilişkisi sonlandırıldığında.
- 6.8.10 İşletme, 6.8.5 paragrafını uygulamayı aşağıdaki tarihlerden erken olanında ileriye yönelik olarak sonlandırır:
- (a) Korunan kalemin gösterge faiz oranına dayalı gelecekteki nakit akışlarının zamanlaması ve tutarı açısından gösterge faiz oranı reformunun yarattığı belirsizlik ortadan kalktığında ve
  - (b) Sonlandırılan korunma ilişkisiyle ilgili olarak nakit akış değişikliğinden korunma fonunda biriken tutarın tamamı kâr veya zararda yeniden sınıflandırıldığında.
- 6.8.11 İşletme, 6.8.6 paragrafını aşağıdaki durumlarda bir korunan kaleme ve bir korunma aracına uygulamayı ileriye yönelik olarak sonlandırır:
- (a) Korunan kalem için, korunulan risk veya korunan kalemin gösterge faiz oranına dayalı nakit akışlarının zamanlaması ve tutarı açısından gösterge faiz oranı reformunun yarattığı belirsizlik ortadan kalktığında ve
  - (b) Korunma aracı için, korunma aracının gösterge faiz oranına dayalı nakit akışlarının zamanlaması ve tutarı açısından gösterge faiz oranı reformunun yarattığı belirsizlik ortadan kalktığında.
- Korunan kalem ve korunma aracının ait olduğu korunma ilişkisine 6.8.11(a) veya 6.8.11(b) paragrafında belirtilen tarihlerden önce son verilmesi halinde işletme, korunma ilişkisine son verilen tarihte ilgili korunma ilişkisine 6.8.6 paragrafını uygulamayı ileriye yönelik olarak sonlandırır.
- 6.8.12 Bir kalemler grubunu korunan kalem olarak veya bir finansal araç bileşimini korunma aracı olarak tanımlarken işletme, korunulan risk ve/veya ilgili kalemin veya finansal aracın gösterge faiz oranına dayalı nakit akışlarının zamanlaması ve tutarı açısından gösterge faiz oranı reformunun yarattığı belirsizliğin ortadan kalkması durumunda, 6.8.9, 6.8.10 veya 6.8.11 paragraflarından ilgili olanı uyarınca 6.8.4-6.8.6 paragraflarını münferit bir kaleme veya bir finansal araca uygulamayı ileriye yönelik olarak sonlandırır.

Bölüm 7 Yürürlük Tarihi ve Geçiş

7.1 Yürürlük Tarihi

...

- 7.1.8 Eylül 2019'da yayımlanan ve TFRS 9, TMS 39 ve TFRS 7'de değişiklikler yapan *Gösterge Faiz Oranı Reformu*'yla Bölüm 6.8 eklenmiş ve 7.2.26 paragrafı değiştirilmiştir. İşletme bu değişiklikleri 1 Ocak 2020'de veya sonrasında başlayan yıllık hesap dönemlerinde uygular. Erken uygulamaya izin verilmektedir. Erken uygulama halinde bu husus dipnotlarda açıklanır.

7.2 Geçiş

...

Korunma Muhasebesine İlişkin Geçiş Hükümleri (Bölüm 6)

...

- 7.2.26 Bu Standarttaki korunma muhasebesi hükümlerinin ileriye yönelik uygulamasının istisnası olarak:

...

- (d) İşletme, Bölüm 6.8'deki hükümleri geriye dönük olarak uygular. Söz konusu geriye dönük uygulama yalnızca, işletmenin ilgili hükümleri ilk kez uyguladığı raporlama döneminin başında mevcut olan veya sonrasında tanımlanmış olan korunma ilişkileri ve işletmenin ilgili hükümleri ilk kez uyguladığı raporlama döneminin başında mevcut olan nakit akış değişkenliğinden korunma fonunda biriken tutarlar için geçerlidir.

TMS 39 Finansal Araçlar Muhasebeleştirme ve Ölçme'de Yapılan Değişiklikler

102A–102N ve 108G paragrafları eklenmiştir. 102A paragrafından önce yeni bir başlık eklenmiştir. 102D, 102E, 102F, 102H ve 102J paragraflarından önce yeni alt başlıklar eklenmiştir. Okuma kolaylığı açısından bu paragrafların altı çizilmemiştir.

Korunma işlemi

Korunma muhasebesinin belirli hükümlerinin uygulanmasına ilişkin geçici istisnalar

- 102A İşletme, 102D–102N ve 108G paragraflarını, gösterge faiz oranı reformundan doğrudan etkilenen tüm korunma ilişkilerine uygular. Bu paragraflar yalnızca bu tür korunma ilişkileri için geçerlidir. Bir korunma ilişkisi ancak reformun aşağıdaki hususlarda belirsizliklere neden olması halinde gösterge faiz oranı reformundan doğrudan etkilenir:
- (a) Korunulan risk olarak tanımlanan gösterge faiz oranı (sözleşmeyle belirlenen veya sözleşmeyle belirlenmeyen) ve/veya
- (b) Korunan kalemin veya korunma aracının gösterge faiz oranına dayalı nakit akışlarının zamanlaması ve tutarı.
- 102B 102D–102N paragraflarının uygulanması açısından “gösterge faiz oranı reformu”, bir gösterge faiz oranının Finansal İstikrar Kurulu’nun Temmuz 2014 tarihli “Başlıca Gösterge Faiz Oranları Reformu”² raporundaki tavsiyeler sonucunda ortaya çıkan alternatif bir gösterge oranı gibi bir orana değiştirilmesi de dâhil olmak üzere, bir gösterge faiz oranına ilişkin piyasa genelinde yapılan reformu ifade eder.
- 102C 102D–102N paragrafları yalnızca bu paragraflarda belirtilen hükümlere ilişkin istisna sağlar. İşletme, gösterge faiz oranı reformundan doğrudan etkilenen tüm korunma ilişkilerine korunma muhasebesinin diğer tüm hükümlerini uygulamaya devam eder.

Nakit akış değişkenliğinden korunmada gerçekleşme ihtimalinin yüksek olmasına ilişkin hüküm

- 102D 88(c) paragrafı uyarınca bir tahmini işlemin gerçekleşme ihtimalinin yüksek olup olmadığının belirlenmesi açısından işletme, korunulan nakit akışlarının dayandığı gösterge faiz oranının (sözleşmeyle belirlenen veya sözleşmeyle belirlenmeyen), gösterge faiz oranı reformu sonucunda değişmediğini varsayar.

Diğer kapsamlı gelire yansıtılan toplam kazanç ya da kaybın yeniden sınıflandırılması

- 102E Bir tahmini işlemin artık gerçekleşmesinin beklenip beklenmediğinin belirlenmesi amacıyla 101(c) paragrafındaki hükmün uygulanması açısından işletme, korunulan nakit akışlarının dayandığı gösterge faiz oranının (sözleşmeyle belirlenen veya sözleşmeyle belirlenmeyen), gösterge faiz oranı reformu sonucunda değişmediğini varsayar.

Etkinliğin değerlendirilmesi

- 102F 88(b) ve UR105(a) paragraflarındaki hükümlerin uygulanması açısından işletme, korunulan nakit akışlarının ve/veya korunulan riskin ya da korunma aracına ilişkin nakit akışlarının dayandığı gösterge faiz oranının

² “Başlıca Gösterge Faiz Oranları Reformu” raporuna http://www.fsb.org/wp-content/uploads/r_140722.pdf adresinden ulaşılabilir.

(sözleşmeyle belirlenen veya sözleşmeyle belirlenmeyen), gösterge faiz oranı reformu sonucunda değişmediğini varsayar.

- 102G 88(e) paragrafındaki hükmün uygulanması açısından işletmenin, korunma işleminin fiili sonuçlarının UR105(b) paragrafındaki hükümleri karşılamaması nedeniyle bir korunma ilişkisine son vermesi gerekmez. Herhangi bir şüphenin doğmaması için, işletme korunma ilişkisine son verilmesinin gerekli olup olmadığını değerlendirmek için, 88(b) paragrafındaki ileriye yönelik değerlendirme de dâhil, 88'inci paragraftaki diğer koşulları uygular.

Finansal kalemlerin korunma kalem olarak tanımlanması

- 102H 102J paragrafı faiz oranı riskinin sözleşmeyle belirlenmeyen bir gösterge unsurundan korunması işlemine uygulanmadığı sürece işletme, tanımlanan unsurun aynı olarak belirlenebilir olmasına ilişkin olarak 81 ve UR99F paragraflarında yer alan hükmü yalnızca korunma ilişkisinin başlangıcında uygular.
- 102I Korunma aracının ve korunan kalemin sıklıkla değişmesi nedeniyle işletmenin, korunma işleminin belgelendirilmesiyle tutarlı olarak, korunma ilişkisini yeniden düzenlemesi (ilişkiyi sonlandırması ve yeniden başlatması) durumunda (diğer bir ifadeyle işletmenin, hem korunan kalemlerin hem de korunma araçlarının uzun süre aynı kalmadığı dinamik bir süreç kullanması durumunda), işletme tanımlanan kısmın aynı olarak belirlenebilir olmasına ilişkin 81 ve UR99F paragraflarında yer alan hükmü yalnızca korunma ilişkisinde bir korunan kalemi ilk tanımladığı sırada uygular. Değerlendirmenin korunma işleminin başlangıcında veya daha sonrasında yapıp yapılmadığına bakılmaksızın, korunma ilişkisinde ilk kez tanımlandığı sırada değerlendirilmiş olan bir korunan kalem, aynı korunma ilişkisi içinde daha sonra yapılacak herhangi bir yeniden tanımlamada tekrar değerlendirilmez.

Uygulamanın sonlandırılması

- 102J İşletme, 102D paragrafını aşağıdaki tarihlerden erken olanında bir korunan kaleme uygulamayı ileriye yönelik olarak sonlandırır:
- (a) Korunan kalemin gösterge faiz oranına dayalı nakit akışlarının zamanlaması ve tutarı açısından gösterge faiz oranı reformunun yarattığı belirsizlik ortadan kalktığında ve
  - (b) Korunan kaleme ilişkin korunma ilişkisi sonlandırıldığında.
- 102K İşletme, 102E paragrafını uygulamayı aşağıdaki tarihlerden erken olanında ileriye yönelik olarak sonlandırır:
- (a) Korunan kalemin gösterge faiz oranına dayalı gelecekteki nakit akışlarının zamanlaması ve tutarı açısından gösterge faiz oranı reformunun yarattığı belirsizlik ortadan kalktığında ve
  - (b) Sonlandırılan korunma ilişkisiyle ilgili olarak diğer kapsamlı gelire yansıtılan toplam kazanç veya kayıp tamamı kâr veya zararda yeniden sınıflandırıldığında.
- 102L İşletme, 102F paragrafını aşağıdaki durumlarda bir korunan kaleme ve bir korunma aracına uygulamayı ileriye yönelik olarak sonlandırır:
- (a) Korunan kalem için, korunulan risk veya korunan kalemin gösterge faiz oranına dayalı nakit akışlarının zamanlaması ve tutarı açısından gösterge faiz oranı reformunun yarattığı belirsizlik ortadan kalktığında ve
  - (b) Korunma aracı için, korunma aracının gösterge faiz oranına dayalı nakit akışlarının zamanlaması ve tutarı açısından gösterge faiz oranı reformunun yarattığı belirsizlik ortadan kalktığında.
- Korunan kalem ve korunma aracına ilişkin korunma ilişkisine 102L(a) veya 102L(b) paragrafında belirtilen tarihlerden önce son verilmesi halinde işletme, korunma ilişkisine son verilen tarihte ilgili korunma ilişkisine 102F paragrafını uygulamayı ileriye yönelik olarak sonlandırır.
- 102M İşletme, 102G paragrafını aşağıdaki tarihlerden erken olanında bir korunma ilişkisine uygulamayı ileriye yönelik olarak sonlandırır:
- (a) Korunulan risk ve korunma aracı veya korunan kalemin gösterge faiz oranına dayalı nakit akışlarının zamanlaması ve tutarı açısından gösterge faiz oranı reformunun yarattığı belirsizlik ortadan kalktığında ve
  - (b) İstisnanın uygulandığı korunma ilişkisine son verildiğinde.
- 102N Bir kalemler grubunu korunan kalem olarak veya bir finansal araç bileşimini korunma aracı olarak tanımlarken işletme, korunulan risk ve/veya ilgili kalemin veya finansal aracın gösterge faiz oranına dayalı nakit akışlarının zamanlaması ve tutarı açısından gösterge faiz oranı reformunun yarattığı belirsizliğin ortadan kalkması durumunda, 102J, 102K, 102L veya 102M paragraflarından ilgili olanı uyarınca 102D-102G paragraflarını münferit bir kaleme veya bir finansal araca uygulamayı ileriye yönelik olarak sonlandırır.

Yürürlük tarihi ve geçiş

...

- 108G Eylül 2019'da yayımlanan ve TFRS 9, TMS 39 ve TFRS 7'de değişiklikler yapan *Gösterge Faiz Oranı Reformu*'yla 102A–102N paragrafları eklenmiştir. İşletme bu değişiklikleri 1 Ocak 2020'de veya sonrasında başlayan yıllık hesap dönemlerinde uygular. Erken uygulamaya izin verilmektedir. Erken uygulama halinde bu husus dipnotlarda açıklanır. İşletme bu değişiklikleri, değişikliklerin ilk kez uygulandığı raporlama döneminin başında mevcut olan veya sonrasında tanımlanmış olan korunma ilişkilerine ve değişikliklerin ilk kez uygulandığı raporlama döneminin başında mevcut olan diğer kapsamlı gelire yansıtılan kazanç veya kayıplara geriye dönük olarak uygular.

TFRS 7 Finansal Araçlar: Açıklamalar'da Yapılan Değişiklikler

---

24H ve 44DE–44DF paragrafları ile 24H paragrafından önce bir alt başlık eklenmiştir. Okuma kolaylığı açısından bu paragrafların altı çizilmemiştir.

Korunma muhasebesi

...

Gösterge faiz oranı reformundan kaynaklanan belirsizlik

- 24H İşletme, TFRS 9'un 6.8.4–6.8.12 paragraflarında veya TMS 39'un 102D–102N paragraflarında düzenlenen istisnaları uyguladığı korunma ilişkileri için aşağıdaki hususları açıklar:
- İşletmenin korunma ilişkilerini etkileyen önemli gösterge faiz oranları,
  - İşletmenin yönettiği ve gösterge faiz oranı reformundan doğrudan etkilenen riskin kapsamı,
  - İşletmenin alternatif gösterge oranlarına geçiş sürecini nasıl yönettiği,
  - İşletmenin bu paragrafları uygularken kullandığı önemli varsayım veya değerlendirmelerin tanımı (örneğin gösterge faiz oranına dayalı nakit akışlarının zamanlaması ve tutarı açısından gösterge faiz oranı reformunun yarattığı belirsizliğin ne zaman ortadan kalktığına ilişkin varsayım veya değerlendirmeler) ve
- (c) Söz konusu korunma ilişkilerindeki korunma araçlarının nominal tutarı.

Yürürlük tarihi ve geçiş

...

- 44DE Eylül 2019'da yayımlanan ve TFRS 9, TMS 39 ve TFRS 7'de değişiklikler yapan *Gösterge Faiz Oranı Reformu*'yla 24H ve 44DF paragrafları eklenmiştir. İşletme bu değişiklikleri, TFRS 9 ya da TMS 39'da yapılan değişiklikleri uyguladığı zaman uygular.
- 44DF İşletmenin, Eylül 2019'da yayımlanan *Gösterge Faiz Oranı Reformu*'nu ilk kez uyguladığı raporlama döneminde, TMS 8 *Muhasebe Politikaları, Muhasebe Tahminlerinde Değişiklikler ve Hatolar*'ın 28(f) paragrafında belirtilen sayısal bilgileri sunması gerekmez.